Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României MELETIE, mitropolit de Preveza
Stareţul Varsanufie/ mitropolitul Meletie de Preveza ; ieroschimonah Ştefan Nuţescu. - Bucureşti: Evanghelismos, 2003 ISBN 973-86040-8-7
I. Nuţescu, Ştefan (trad.)
28

MITROPOLITUL MELETIE DE PRETEZE

STBREfUL VHRSHNUFIE

Traducere din limba greaca de Ierosckim. Ştefan Nuţescu

SCHITUL LACU - SFÂNTUL MUNTE ATHOS

EVANGWELISMOS
■Bucureşti - 2003

Coperta I:
Icoana Stareţului Varsanufie
Coperta IV: Biserica Schitului Optina

I. CÂTEVA CUVINTE DESPRE OPTINA

✓***ste ştiut faptul că tarul Petru cel Mare a plănuit să C3«facă din Rusia o tară europeană'[1] şi printre cele pe care a intenţionat să le "europenizeze" s-a numărat şi Biserica. Şi pentru aceasta a început să introducă cu forţa în Biserică tot ce era apusean.

Dispretuind şi prigonind tradiţia ortodoxă bizantină în arhitectură, în muzica bisericească şi în înţelegerea vieţii duhovniceşti, încuraja ideea unei "iluminări" a "rusescului" cu ajutorul duhului apusean.

Dar conştiinţa ortodoxă s-a opus. Petru cel Mare era considerat înaintemergătorul lui Antihrist sau chiar Antihrist însuşi. Sistemul patriarhal a fost desfiinţat, căci era "nărăvit", iar Biserica a devenit o "afacere" statală, fiind chivernisită de câţiva oameni credincioşi tarului sub conducerea "epitropului împărătesc" (ober-procuror). Pentru formalităţi exista un "Sfânt Sinod guvernamental". Biserica Rusiei, decapitată, a fost silită să se depărteze de adevăr fiind impregnată de influente apusene.

Cu toate acestea, Dumnezeu n-a părăsit poporul Său. Pornind de la Sfântul Munte, ieromonahul Paisie Veli- cikovski a reamintit ruşilor începuturile de demult ale Ortodoxiei şi sămânţa lui a "rodit". S-a creat un mare curent duhovnicesc al tradiţiei filocalice, al studiului adevăratei

spiritualităţi ortodoxe, care, îndată, a găsit o primire entuziastă din partea necăjitului popor rus. S-au format atunci focare puternice de rezistentă ortodoxă împotriva influentei din Occident. în toiul acestor dispute a fost înfiinţată Mănăstirea Optina.

Aceasta a fost fondată în 1825 prin grija şi râvna mitropolitului Filaret al Kievului. La început a avut opt monahi, dar duhul curatei vieţi duhovniceşti ortodoxe a stareţilor ei a făcut din ea cel mai mare centru duhovnicesc al Rusiei. Atunci s-a născut şi proverbul: "în Rusia sunt multe mănăstiri, dar numai o Optină".

Optina a fost un mare complex monahal alcătuit din Mănăstirea Optina cu două sute cincizeci de monahi, Schitul Optina cu cincizeci de monahi şi mănăstirea de maici, ce se afla sub supravegherea duhovnicească a Bătrânilor Optinei.

O importantă deosebită în "lucrarea" Optinei au avut-o multele tipărituri şi lucrări ascetice, dintre care amintim: "Scara"' Sfântului loan Scărarul, "Cuvintele ascetice" ale Awei Dorotei, "Catehezele" Sfântului Teodor Studitul, scrierile lui Fetru Damaschin, Anastasie Sinaitul, Cuviosul Varsanufie, scrierile Sfântului Simeon Noul Teolog, scrierile Sfântului Maxim

Mărturisitorul, "Cuvintele ascetice" ale Sfântului Isaac Şirul, Marcu Ascetul, Talasie şi alţii. în paralel s-au tipărit şi vieţile renumiţilor stareţi ai Optinei, dintre care au strălucit Leonid, Macarie, Antonie, Moise, Ambrozie, Anatolie, Varsanufie, Isachie, Iosif, Nectarie şi Nicon.

Marea şi deosebita lucrare a Bătrânilor Optinei a fost însă lupta aprigă împotriva ateilor. Astfel, în 1922 Optina a fost transformată de guvernul sovietic în muzeu, "Muzeul Dostoievski", iar monahii au fost izgoniţi, rămânând numai douăzeci sub ascultarea stareţului Nicon. în 1925, au fost izgoniţi şi aceştia fiind siliţi să plece în oraşul apropiat Kozi- olsk. Vrednic de însemnat este faptul că Optina a încetat să mai fie mănăstire exact la o sută de ani de la întemeierea ei. Şi cu toate că a devenit muzeu, Optina a continuat să aducă aminte ruşilor de sfinţenia Bătrânilor ei, motiv pentru care comuniştii au considerat-o dăunătoare şi au dis- trus-o. Ceea ce a mai rămas apoi din ea au fost doar nişte ruine.

Dar stareţul Varsanufie spunea că Optina nu va înceta să existe. Şi iată că, după şaizeci şi trei de ani, Optina redevine mănăstire, aşa cum ne informează săptămânalul "Noutăţile Moscovei" din decembrie 1987.

Tot acolo am găsit o emoţionantă mărturisire: "Mănăstirea Optina este ceva deosebit pentru noi. Ea este o parte de neînstăinat a sufletului poporului nostru, a istoriei şi a vieţii lui. Lepădarea moştenirii noastre naţionale a lăsat în urmă un gol şi acest gol ameninţă să se continue şi în prezent şi în viitor. înţelegem oare că, întorcând Optinei ceea ce-i aparţine, ne înrădăcinăm mai adânc în istoria naţiunii noastre? Vestea aceasta este uimitoare pentru societatea noastră. Optina devine iarăşi mănăstire. în ultimii şaptezeci de ani ne-am obişnuit să distrugem şi să închidem mănăstirile. însă acum, la Moscova, s-a deschis Mănăstirea Sfântul Daniil, la Iaroslav s-a dat Bisericii Ortodoxe Sfânta Mănăstire Tolski şi multe alte biserici vechi s-au deschis, iar altele s-au zidit din nou.

Dar de ce să reamintim lumii - continuă jurnalistul sovietic - pe aleşii stareţi, pe care i-au vizitat marii noştri scriitori? Mai întâi de toate, deoarece vrem să se facă cunoscut acum, la sfârşitul secolului al XX-lea, cât de mare a fost strălucirea Optinei şi ce

duhovnici mari şi "vistierii" ale societăţii au fost îngrămădite acolo.

Refacerea Mănăstirii Optina şi a schitului ei se face prin "grija şi cheltuiala"' guvernului sovietic. Cheltuiala se ridică la douăzeci milioane de ruble.

Patriarhia Moscovei a comunicat că Optina va redeveni mănăstire".

Astfel s-a împlinit profeţia stareţului Varsanufie că Optina va continua să existe.

Slavă Domnului nostru!

Dumnezeul cunoştinţelor este Domnul şi Dumnezeul Cel ce găteşte isprăvile Sale.

(Rugăciunea Annei, I Imp. 2, 3)

II. STAREŢUL VARSAMJFIE

1. Viata sa

Numele lui din lume a fost Favel Ivanovici Plexancov. S-a născut la 5 iulie, ziua pomenirii Sfântului Serghie de Radonej, în părţile Oremburgului. A fost cazac de origine.

A studiat la Şcoala Militară şi a devenit ofiţer superior în armata ţarului. Printre îndatoririle lui se numărau şi acestea: organizarea de recepţii, de baluri, festivale muzicale, jocuri de cărţi şi altele. Dar toate acestea îl oboseau sufleteşte.

în timp ce trăia în această stare, s-a întâmplat să meargă odată la o Sfântă Liturghie pe care o săvârşea Sfântul loan de Kronştadt. Cum stătea şi se ruga în biserică, Sfântul loan, imediat după sfinţirea Cinstitelor Daruri, a întrerupt Sfânta Liturghie, a ieşit prin uşile împărăteşti, s-a îndreptat către tânărul ofiţer, s-a aplecat înaintea lui, i-a sărutat mâna, apoi s-a întors tăcut în altar. Mulţi, care ştiau darul proorocesc al Sfântului, au început să spună: "Tânărul acesta va deveni cleric". Discuţiile acestea l-au făcut pe Pavel să se supere, căci atunci nici nu voia să audă de aşa ceva. Şi totuşi a devenit nu un cleric simplu,

ci ieromonah şi apoi stareţ al vestitei mănăstiri din pustia Optina a Rusiei.

Odată s-a îmbolnăvit de plămâni. Starea lui se înrăutăţise atât de mult, încât era în primejdie să moară. O servitoare era mereu

lângă el. La un moment dat a rugat-o să-i citească un fragment din Sfânta Evanghelie. în timp ce aceea citea şi el asculta cu credinţă, a văzut că se deschide cerul şi că din el coboară o lumină lină. A simţit că sufletul său s-a umput de bucurie şi de lumină dumnezeiască, după care a auzit o voce care i-a spus: "Să mergi la Optina!".

Şi într-adevăr, când s-a făcut bine, a mers acolo. Stareţul Ambrozie l-a primit, dar nu l-a făcut monah, ci i-a dat un canon, zicându-i: "Să mergi şi în trei luni să-ţi închei toate treburile tale. nici o zi mai mult. Ascultarea este viaţă; neascultarea, moarte".

Atunci toată lumea s-a năpustit asupra lui. I-au adus bani, i-au oferit posturi mai mari, i-au adus o fată minunată pentru a o lua de soţie, se purtau cu el cu dragoste şi făceau tot felul de presiuni ca să-i schimbe părerea şi să nu-şi "piardă viaţa".

numai mama lui - o femeie sfântă - s-a bucurat (vezi Omilia 1).

Pavel Plexancov a rămas neînduplecat. Şi-a aranjat toate treburile şi obligaţiile şi, în ziua când s-a împlinit sorocul pe care i-1 fixase stareţul Ambrozie, a ajuns la Optina, ca să rămână acolo pentru totdeauna. Dar pe stareţul Ambrozie nu l-a mai găsit în viaţă.

noul egumen, arhimandritul Anatolie, l-a rânduit ucenic la stareţul nectarie, care a fost povăţuitorul lui în viaţa duhovnicească şi în preoţie.

14

Predicile Stareţului Varsanufie erau nişte cuvântări simple, pe care obişnuia să le ţină mai ales înainte de mărturisire, pentru a pregăti cum se cuvine pe cel ce se spovedea. Cele mai multe din predicile sale au fost rostite într-o săliţă, o tindă a camerei unde mărturisea el.

Mărturisirea o făcea în două etape. Mai întâi citea slujba mărturisirii, la care trebuia să fie prezenţi toţi cei ce voiau să se mărturisească şi să asculte cu evlavie rugăciunile. Stareţul Varsanufie nu primea la mărturisire pe creştinul care nu ascultase aceste rugăciuni. Apoi urma spovedirea tainică, separată a fiecăruia. La mărturisire se purta cu multă dragoste şi cu smerenie, dar şi cu asprime. Cerea de la cei ce se mărturiseau multă rugăciune şi multă citire a sfintelor cărţi. Să nu uităm că fără rugăciune şi fără citirea cărţilor duhovniceşti nu poate exista sporire duhovnicească. De asemenea sfătuia ca de la ceasul Vecerniei până după

Sfânta Liturghie să nu se ia în gură nici apă.

Cândva un creştin i-a spus că Părintele loan de Kronştadt i-a îngăduit să se împărtăşească odată fără ca mai înainte să postească. Atunci stareţul Varsanufie i-a răspuns:

- Părintele loan este omul rugăciunii şi al evlaviei şi orice cere de la Dumnezeu, primeşte. Are mare îndrăzneală la El. Nu pot garanta că vă va fi de folos, dacă veţi continua să faceţi astfel.

După Sfânta Liturghie Stareţul Varsanufie făcea el însuşi ceai fiilor săi duhovniceşti care se împărtăşiseră şi le spunea:

- Să nu daţi importanţă faptului că după Sfânta împărtăşanie vă vin multe gânduri urâte şi dorinţe rele. Satana vă va lupta mai tare în această zi, ca să vă facă să

pierdeţi folosul ce 1-afi primit. După Sfânta Liturghie să nu dormiţi. Moţăiala în timpul sfintei slujbe este lucrarea diavolului. Să vă luptaţi cu ea cât de mult puteti. Şi să nu spuneţi niciodată: "Mâine mă voi împărtăşi", ci: "Dacă Domnul se va milostivi şi mă va învrednici, mă voi împărtăşi".

Merită să însemnăm aici şi următoarele:

Odată stareţul Varsanufie a auzit pe cineva zicând un cuvânt urât şi l-a mustrat.

- Ce să fac? a zis acela. Să zic: "Slavă Ţie, Doamne?"
- Aşa să zici, a strigat Părintele Varsanufie. Şi i-a repetat cu o voce plină de pace, linişte şi bucurie: "Slavă Ţie, Doamne! Slavă Ţie, Doamne!".

"Din clipa aceea am înţeles, zicea acela, că « Slavă Ţie, Doamne! », nu îngăduie să fie spuse cuvinte urâte şi că avem datoria ca întotdeauna să slăvim pe Domnul din adâncul inimii noastre".

în general stareţul Varsanufie a fost foarte îngăduitor şi milostiv. Cu toate acestea n-a îngăduit deloc delăsarea duhovnicească şi spunea: "Pe cel ce nu se îngrijeşte singur de mântuirea sa, e bine să-l punem cu sila pe drumul mântuirii". Şi într-adevăr, cu toată bunătatea şi purtarea lui smerită fată de toti, prezenta lui înrâurea o însufleţire minunată, care şi pe cei nepăsători îi trezea la lucrarea duhovnicească şi la lupta neîncetată pentru mântuirea lor.

La sfârşitul vieţii sale Sfântul a suferit o încercare grea. Optina avea pe atunci cam trei sute de monahi. Câţiva dintre ei au fost primiţi fără prea multă cercetare. Aceştia, având cugetare lumească şi semefie, au făcut o clică, care era condusă de ieromonahul Patrichie. Acesta s-a dus la Sinod cu plângerile acelor monahi, prin care acuza pe egumenul Varsanufie cu multe calomnii. Sinodul a trimis pe

episcopul Serafim să facă cercetări. Episcopul a venit pe neaşteptate şi a spus stareţului Varsanufie:

- Ce fel de staret mai eşti şi tu?
- nu m-am făcut eu însumi staret, ci sinodul m-a numit, a răspuns acela liniştit.

Hotărârea a fost aspră. Pentru a-1 muta de la Optina, stareţul Varsanufie a fost numit egumen la o mănăstire mică din Golutvin. A doua zi, la 2 aprilie 1912, plecând la noua sa ascultare, Stareţul a încercat să se arate bucuros, iar sentimentele pe care le trăia atunci le-a exprimat prin următoarele cuvinte:

- Domnul nostru a spus: 'Fericiţi veţi fi când vă vor ocări pe voi oamenii şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, minţind din pricina Mea". Ieri satana m-a atacat direct, amenintându-mi nu numai bunul meu nume, ci şi însăşi viata mea. Dar slăvit să fie Domnul, Care mi-a dat răbdare să le îndur pe toate.

în noua lui ascultare a încercat să corespundă cât mai bine, dar deja era prea bătrân.

La 1 aprilie 1913, după o boală grea, şi-a dat sufletul, lăsând rugămintea să fie înmormântat la metania sa, Optina, de care a fost despărţit fără voie.

Trupul său a fost pus spre închinare poporului timp de opt zile. în acest timp nu s-a simfit nici cel mai mic miros urât.

în cuvântul de înmormântare, pe care l-a rostit mitropolitul Trifon, stareţul Varsanufie a fost numit "mare dascăl"' al vieţii duhovniceşti. Chiar şi mitropolitul a făcut metanie până la pământ înaintea sfintelor moaşte şi a plâns.

Veşnica pomenire stareţului Varsanufie!

2. Măreţia lui duhovnicească

Cuvânt la înmormântare rostit de Mitropolitul Trifon

"Iubite frate şi părinte mi-aduc aminte de clipa când am intrat în chilia ta săracă din Schit. Tot mobilierul ei era o masă de lemn şi un pat de scânduri fără saltea, iar icoanele şi cărţile formau singura ei podoabă.

Mi-aduc aminte cât de smerit s-a închinat înaintea mea, acest om cuvios şi încărunţit în ascultare şi cum stătea în genunchi ca să primească binecuvântare (eram atunci numai ieromonah).

Mi-aduc aminte cu ce bucurie vorbea despre Schit. "Aici este atât de bine şi de plăcut, încât mi-aş dori să nu mai fiu luat niciodată din Schit!".

Anii au trecut şi iată că eşti trimis în războiul cu Japonia ca preot al Crucii Roşii. Trecând prin Moscova, ai venit să mă vezi la Mănăstirea "Botezul Domnului" şi m-ai rugat să-ţi binecuvântez icoana Sfântului Panteleimon. Şi atunci iarăşi ţi-ai plecat cuviosul tău cap cărunt, ca să primeşti binecuvântare.

Erai mâhnit că pleci din Schit, dar cu toate acestea te-ai supus cu smerenie voii Domnului. "Şi ce?” mi-ai spus. "în Schit ne aflăm într-un război cu vrăjmaşi de o sută de ori mai vicleni şi mai cumpliţi decât japonezii", înţelegând pe vrăjmaşii mântuirii noastre.

Au trecut şi anii războiului şi evenimentele ce au urmat între anii 1905-1906. Obosit de toate câte a trebuit să le îndur în această perioadă, am mers la Optina să mă odihnesc puţin. Acolo m-am reîntâlnit cu el.

Ce seară minunată am petrecut vorbind împreună! Ce poveţe mi-a dat atunci! Ce cuvinte cereşti a spus! Prietenia

ta a fost foarte preţioasă pentru mine, iubite frate şi părinte al meu.

A mai trecut o perioadă de timp. Tu şi pe aceasta ai petrecut-o în osteneală neadormită pentru folosul sufletelor pe care ţi le-a încredinţat Domnul. Şi iată, la sfârşitul vieţii tale, ai trecut şi ultima încercare. Dumnezeu te-a încercat, precum a încercat odinioară pe Avraam. Şi precum pe acela l-a încercat cerându-i să jertfească unicul său fiu, aşa şi de la tine Dumnezeu a vrut să-ţi ia pe cel mai iubit fiu duhovnicesc, Schitul tău minunat şi plin de mireasmă, pe care atât de mult l-ai preţuit.

împotriva ta s-a ridicat toată marea vicleniei, a răutăţii şi a minciunii, dar tu pe toate le-ai trecut cu răbdare, fără să osândeşti

pe nimeni, lăsându-te în mâinile lui Dumnezeu. Şi toate acestea s-au sfârşit prin a fi luat de la Schitul tău iubit şi a fi dus în altă parte.

Schimbarea aceasta ţi-a pricinuit o durere foarte mare. Ţi s-au tulburat nervii, ţi-ai obosit inima şi ai plecat. Ai mers acolo... la Domnul. Iar noi am rămas aici... orfani.

Mi-aduc aminte cum Ilie s-a înălţat la cer în car de foc, în timp ce ucenicul său Elisei privea şi zicea: "Părinte! Părinte!'.

Şi noi vrem să-ţi strigăm azi: "Părintele nostru, părintele nostru, de ce ne-ai lăsat? Ce vom face acum? De ce ne-ai lăsat orfani?" (Aici mitropolitul s-a oprit şi a început să plângă). Toţi cei de faţă au început şi ei să plângă şi a trebuit să treacă mult timp ca mitropolitul să poată continua.

Primeşte o metanie, iubitul meu frate şi părinte, pentru dragostea ta faţă de mine, pentru sfătuirile tale minunate şi pentru cuvintele tale cereşti! Şi încă o metanie (şi mitropolitul face metanie în faţa sicriului) în numele fiilor tăi duhovniceşti.

Ca păstor ştiu foarte bine în ce valuri amare, îndoieli şi păcate trăiesc oamenii noştri de astăzi. Ştiu cum ei foarte adesea ajung la o plictiseală sufletească primejdioasă..., chiar până la punctul sinuciderii. De aceea ştiu cât de preţioşi sunt părinţii duhovniceşti, mai ales pentru epoca noastră.

Mi se pare că aud pe Bătrân zicând omului obosit: "Rabdă! Nu te teme! Nu-ţi pierde nădejdea! încă n-ai pierdut totul. Dă-mi mâna! Te voi călăuzi la drum. Sprijină-te de mine! Te voi povăţui. Voi duce eu necazurile tale. Şi te voi ajuta să începi o viaţă nouă".

Un astfel de duhovnic a fost Bătrânul. A trăit cu amărăciunile fiilor lui duhovniceşti şi s-a stins împovărat de ele.

Acum, mă adresez vouă, părinţilor şi fraţilor ai acestei Sfinte Mănăstiri. Poate uneori Stareţul vi s-a părut aspru. Poate de multe ori aţi întâlnit la el o privire aspră, sau aţi auzit un cuvânt mai puţin duios. Şi din aceasta aţi tras concluzia că este aspru şi neîndurător. Dar, credeţi-mă, vă asigur prin cuvântul meu arhieresc, v-a iubit sincer şi pe toate le-a făcut cu un singur scop: binele vostru şi mântuirea sufletelor voastre.

Să ne rugăm deci pentru odihna sufletului său, ca Domnul să-l primească în curţile Sale şi pentru rugăciunile lui să ne miluiască şi pe noi. Amin".

3. Testamentul său

"Ajungând la sfârşitul oricărei griji a lumii acesteia, care a ticăloşit şi obosit duhul meu, voi spune puţine cuvinte fiilor mei duhovniceşti, ca ultimele dorinţe şi ultimul meu testament.

20

Mai întâi, vă rog cu smerenie să mă iertaţi pentru greşelile mele cele de voie sau fără de voie, cu care am greşit înaintea voastră. Eu vă iert pe toţi pentru orice mâhnire şi amărăciune, pe care unii mi le-au pricinuit cu sfatul vechiului vrăjmaş al mântuirii noastre.

Credeţi-mă, sfinţi părinţi şi fraţi, că toate lucrările şi dorinţele mele au avut o singură ţintă: păzirea poruncilor şi a învăţăturilor Părinţilor noştri de demult şi a marilor noştri stareţi în toată frumuseţea lor minunată şi dumnezeiască, fugind de orice influenţă stricătoare a veacului acestuia, care are ca început mândria satanică, iar ca sfârşit focul cel nestins şi iadul cel veşnic.

Poate că n-am făcut ceea ce trebuia şi îmi pare rău de asta. însă nădăjduiesc în bunătatea lui Dumnezeu, rugându-L cu căldură să aibă milă şi de mine. Iar pe voi pe toţi, iubiţii mei fraţi în Domnul, vă rog şi mă cuceresc vouă să păziţi smeritele mele porunci.

Duhul să nu-1 stingeţi, ci să-l reaprindeţi mereu cu răbdarea, cu rugăciunea, cu cercetarea deasă a Sfintei Scripturi şi a cărţilor Sfinţilor Părinţi, deoarece astfel se curăţă sufletul de patimi.

Să doriţi mai bine să suferiţi moarte de mii de ori, decât să vă depărtaţi de poruncile dumnezeieşti ale Evangheliei şi ale sfintelor rânduieli monahale.

Să fiţi râvnitori în asceză şi să n-o părăsiţi chiar dacă s-ar ridica împotriva voastră tot iadul şi chiar dacă lumea s-ar scârbi şi ar turba împotriva voastră cu răutatea ei.

Să aveţi întotdeauna în inima voastră cuvântul: "Aproape este Domnul de toţi cei ce-L cheamă pe El, de toţi cei ce-L cheamă pe El întru adevăr. Amin".

21

III. STAREŢUL NICON

Micon, personalitate duhovnicească ce a trecut prin multe evenimente tragice, a fost ultimul stareţ al Optinei (1922-1925) şi i-a

avut ca părinţi duhovniceşti pe Sfântul loan de Kronstadt şi pe Mitropolitul Trifon. La nouăsprezece ani (1907) a intrat în mănăstire, devenind ucenic al stareţului Varsanufie.

Marele Bătrân l-a iubit pe talentatul tânăr şi l-a ajutat să-şi îmbogăţească sufletul cu multe virtuţi. Cred că "Sfaturile" stareţului Varsanufie către Părintele Micon vor încânta pe monahii nevoitori şi-i vor ajuta să înţeleagă înălţimea duhovnicească a amândurora.

Stareţul Micon a înţeles că Bătrânul are harisma înainte- vederii, căci profeţind adeseori, cuvintele lui se împlineau întocmai.

Astfel în partea I, la capitolul 5, stareţul Varsanufie îi spune, în anul 1912, Părintelui Micon: "Cât timp mă voi afla în locul acesta, vei trăi liniştit. După zece ani, va trebui să stai singur pe picioarele tale". în 1922 în timpul celor mai tragice evenimente, Părintele Micon devine egumen a Optinei.

Tot în partea I, la capitolul 6, stareţul Varsanufie, vorbind alegoric, descrie Părintelui Micon viaţa monahilor

în statul comunist ca pe un "serviciu militar": "Voi veţi merge în serviciu militar. Da. Veţi merge şi veţi slugări la ordinele Fiarei, care îşi va scoate masca ei de oaie"'.

De asemenea în partea a II-a, la capitolul 6, "Despre judecată şi bănuială", paragrafele 30, 32, 34, 36, 38 şi 39 constituie profeţii clare. Ele vorbesc desluşit despre persecuţiile Bisericii şi în general ale creştinilor din partea statului ateu.

în 1927, Părintele Piicon a fost prins şi băgat la închisoare. După patru ani, în 1931, a murit în închisoare. Iiumai Domnul Cel atoatecunoscător ştie cât de mult a suferit acest preafericit atlet al lui Hristos.

I. SFATURI CĂTRE PĂRINTELE NICOn

1. începutul vieţii monahale

aeromonahul Nicon a fost ultimul egumen al Optinei. Numele lui în lume a fost Nicolae Beliaev şi s-a născut la 26 septembrie 1888. Părinţii lui s-au distins prin evlavie, având legături strânse cu Sfântul loan de Kronstadt, care îi vizita adeseori. Nicolae Beliaev a fost un copil foarte vioi, dar moartea unuia dintre părinţii lui l-a ajutat, la vârsta de numai şaisprezece ani, să înţeleagă

deşertăciunea lumii şi să se decidă pentru monahism. Pentru aceasta a fost ajutat şi povăţuit de un mare ierarh, mitropolitul Trifon Turkestanov, prieten al familiei lor. Dar hotărârea sa a fost întâmpinată cu multă neîncredere de către rude - datorită zburdălniciei lui - şi chiar cu duşmănie, pentru că nici nu voiau să audă de mănăstire. Doar unul dintre cunoscuţii lor, auzind de dorinţa copilului pentru călugărie, a spus: "Ferice de tine!".

La vârsta de nouăsprezece ani Nicolae Beliaev, urmând sfatul mitropolitului Trifon, a părăsit lumea şi, împreună cu fratele său Ivan, a plecat la Optina. Pe aceşti doi vlăstari tineri i-a însoţit până la mănăstire evlavioasa lor mamă, fiică duhovnicească a Sfântului loan de Kronstadt.

27

Când cei doi tineri au intrat în curtea Optinei, un monah i-a întrebat:

- Ce căutaţi aici?

- Adevărul, a răspuns Nicolae.

La Optina cei doi tineri au întrebat de stareţul Varsanu- fie despre care mitropolitul Triton le spusese:

- Duhovnic şi stareţ al vostru să vă fie Bătrânul Varsa- nufie! Dar trebuie să ştiţi că la Optina, o parte dintre monahi nu-1 simpatizează deloc pe stareţ şi i se împotrivesc. Dacă vă vor spune ceva împotriva stareţului, să nu-i ascultaţi!

Stareţul Varsanufie i-a primit cu multă bucurie pe cei doi tineri, pe care îi recomandase bunul lui prieten, mitropolitul Triton şi, binecuvântându-i, le-a spus:

- îţi mulţumesc, Doamne, că "ai ascuns acestea de cei înţelepţi şi pricepuţi" şi le-ai descoperit tinerilor. îţi mulţumesc că ai povăţuit aici pe robii Tăi Ivan şi Micolae. învredniceşte-i să străbată calea nevoinţei cu curaj, îndrăzneală şi răbdare.

Dându-le câte o metanie, a adăugat:

- Iată arma voastră! Bateţi neîncetat cu ea pe vrăjmaşii voştri cei nevăzuţi! Să aveţi totdeauna frica de Dumnezeu, căci fără ea nu veţi reuşi nimic. De acum înainte începe o viaţă nouă pentru voi.

Am un adânc respect pentru mama voastră. Cum a izbutit să-i aducă aici pe cei doi copii ai ei ca jertfă lui Dumnezeu? Şi încă cu

tot sufletul ei. Să-i fiţi recunoscători şi pentru jertfa şi pentru prinosul ei adus mănăstirii. Să-i spuneţi că am faţă de ea cele mai sincere simţăminte şi că aş vrea s-o văd. Dumnezeu să o miluiască!

Cât de mult trebuie să-I mulţumiţi Domnului că v-a povăţuit la mănăstire! Nici o clipă să nu vă închipuiţi că aţi venit aici din voia voastră. "Nimeni nu vine către Mine, de nu-1 va trage Tatăl Meu Cel din ceruri". Dumnezeu v-a dat libertate şi v-a lăsat pe voi să faceţi această alegere, iar voi nu v-aţi împotrivit atunci când v-a luat de mână şi v-a povăţuit aici. Nu noi ne mântuim, ci Domnul Cel milostiv ne mântuieşte. Iar pentru asta îi ajunge bunăvoinţa noastră. Mulţumiţi, aşadar, lui Dumnezeu că v-a povăţuit aici la mănăstire, în liniştea şi pacea Schitului nostru. Da, numai cu ajutorul lui Dumnezeu omul poate trece calea cea strâmtă şi întortocheată. Dacă Dumnezeu vă va învrednici să trăiţi aici doi-trei ani, veţi vedea ce fericită şi plină de bucurie este viaţa monahală!

Iată-i deci pe cei doi tineri în vârstă de nouăsprezece şi douăzeci de ani, începători la o mănăstire cu rânduială aspră. Dar mulţi se întrebau:

- Ce vor face oare? Vor rezista? Vor rămâne?

Atunci stareţul Varsanufie a răspuns:

- Vor rămâne, dacă nu vor lăsa pe Dumnezeu din mintea lor.

Cu o ocazie asemănătoare, Bătrânul a spus:

Dacă începătorul va veni în mănăstire cu toată inima şi din dorinţă sinceră, întotdeauna va fi plin de bucurie.

N-au trecut multe zile şi Nicolae, văzând virtuţile Bătrânului Varsanufie şi ale celorlalţi monahi ai Schitului, i-a spus stareţului:

- Părinte, văd că nu am nici o virtute, iar cel mai rău este că nu am o voinţă statornică şi pentru aceasta îmi dau seama că nu ştiu ce trebuie să fac. De aceea mi-am pus în gând că cel mai bine pentru mine este să lucrez în toate cu

ascultare. De fiecare dată voi face ceea ce-mi veţi spune Sfinţia Voastră şi fără binecuvântarea Cuvioşiei Voastre nu voi face niciodată nimic.

Atunci, Bătrânul i-a spus:

- Hotărârea cea bună ai luat.

2. Studiul duhovnicesc

Printre cerinţele de bază ale vieţii monahale este şi studiul duhovnicesc. Fără cercetarea cărţilor duhovniceşti şi fără rugăciune nu se poate face vreo sporire duhovnicească, spune Sfântul nil Ascetul. Monahul nu citeşte pentru a dobândi cunoştinţe, ci pentru folosul său duhovnicesc. Dar ce trebuie studiat? Câte cărţi? în legătură cu aceasta Bătrânul Varsanufie povesteşte:

"Hicolae se plânge că are multe îndoieli. Spune că multe lucruri nu le înţelege deloc. Pe drept cuvânt, m-a copleşit cu întrebările lui! "Cum este aceasta? De ce aceea este aşa?"' Şi i-am spus:

- Iartă-mă, dar nu-ti pot da răspuns la toate.
- De ce?
- Deoarece şi eu şi toti ucenicii mei ne-am sculat la orele 4 dimineaţa şi suntem în picioare de atunci.
- Multi îl laudă pe Awa Dorotei, dar eu nu înţeleg nimic din el.
- Şi te mâhneşti de aceasta? într-adevăr nu înţelegi nimic? Eu cred totuşi că ceva tot înţelegi. Harul lui Dumnezeu dă unuia zece talanti, iar altuia un dinar. Dar şi pentru acel dinar suntem datori să mulţumim lui Dumnezeu. Şi aceasta nu e de mirare. Bătrânului Macarie, când era începător, i se părea că înţelege bine pe Awa Dorotei, mai

târziu însă, fiind ieromonah, ne spunea că multe dintre cuvintele lui nu le înţelege. Aşadar, dacă Părintele Macarie, o minte îngerească, nu înţelegea bine cartea aceasta, nu te mira că nici tu nu înţelegi. Cartea aceasta, pentru profunzimea cu care a fost scrisă, este socotită temelia vieţii duhovniceşti. Fiind inspirată de Duhul Sfânt, de cincisprezece secole de când a fost scrisă nu şi-a pierdut din valoare, nici la noi, la ortodocşi, şi nici în Apus, la mănăstirile de acolo.

- Dar de ce eu nu simt acum mângâiere din cele ce spuneţi?
- Fiu ştiu. Ai o întristare, dar şi pentru aceasta trebuie să mulţumim lui Dumnezeu. Pronia lui ştie mai bine decât noi ce ne este de folos. Totuşi, nu trebuie să uităm că nimeni nu le poate cuprinde pe toate dintr-odată, ci este nevoie de o înaintare după rânduiala Sfinţilor Părinţi întru răbdare. Altfel se poate câştiga numai o cunoştinţă deşartă şi nimic mai mult".

Şi Bătrânul a continuat:

- La Optina, prima carte care se citeşte este "Cuvintele ascetice" ale Awei Dorotei. Monahul este dator să citească această carte în întregime o dată la cel puţin trei ani. Ea este alfabetul vieţii monahale. La fiecare nouă citire se descoperă sensuri noi şi mai adânci.

A spus Bătrânul:

- Folosiţi toate ocaziile pe care le aveţi ca să citiţi! Mu ascultaţi pe vrăjmaşul vostru care vă spune că va veni o altă vreme când veţi putea citi, ci pentru voi acum este vremea cea mai bună, acum puteţi dobândi "cultura". Citiţi cât puteţi mai mult! îmbogăţiţi-vă mintea voastră cu cunoştinţe multe şi inima cu smerenie adâncă, socotindu-vă pe voi

31

înşivă mai rai decât toţi. Va veni vremea când nu veţi mai putea citi cârti. Sâ ţineţi minte lucrul acesta!

- Dar, Părinte, de ce spuneţi că nu vom putea citi?
- Deoarece după cinci-şase ani veţi începe să studiaţi cartea vieţii.

"Atâta timp cât voi trăi, vom vieţui împreună, iar când voi muri, te voi încredinţa Domnului. Te voi lăsa în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, aşa cum au făcut din vechime Părinţii cu ucenicii lor.

Cât despre citire, nu sunt porunci speciale, dar există totuşi un canon general. Mai întâi trebuie să citim cărţile care ne învaţă făptuirea şi apoi pe cele care ne învaţă contemplaţia. Domnul îti va arăta şi te va face să înţelegi că această regulă este corectă".

Odată a fost nevoie ca stareţul Varsanufie să alcătuiască un catalog cu cărţile pe care le considera potrivite pentru a fi studiate de către monahii Optinei. întocmindu-1, stareţul Varsanufie a lăsat în mod voit la o parte o carte oarecare a unui monah atonit, spunând:

- Iartă-mă, Sfinte, că nu ti-am scris în acest catalog cartea ta. însă nu vreau ca monahii, care şi-au găsit liman de mântuire în mănăstirile Rusiei, să fie fermecaţi de conţinutul cărţii tale şi să se îndrepte spre Sfântul Munte.

3. Despre muzică

Stareţul Varsanufie a studiat cu temeinicie muzica. A fost un mare iubitor de muzică, dar după ce s-a făcut monah, a constatat

deşertăciunea acesteia, zicând:
32
- Muzica atrage şi gândul şi atenţia omului de la cuvinte şi le îndreaptă spre melodie şi astfel se împiedică rugăciunea. De aceea, muzica nu este folositoare nici acelora care psalmodiază. Dacă ei cântă bine se umplu de slavă deşartă, dacă nu, de dezamăgire şi amărăciune, notele leagă pe cântăreţ de mâini şi de picioare. în timpul cântării nu este nici o creaţie liberă, nici sentiment, nici rugăciune. Atunci sufletul tace şi se aud numai voci plăcute... Fără înţeles... Fără conţinut... Cuvintele îşi pierd însemnătatea lor şi nimeni nu mai este atent la ele... Iar rugăciunea nu se face.

Un oarecare vizitator a întrebat pe Bătrânul:

- Aici sunt privighetori?

- Fiu ştiu, a răspuns el. Fiu m-am îngrijit să aflu dacă sunt aici. însă lupi se găsesc sigur. Şi cântă toţi în cor, exact aşa cum cântă corurile moderne.

4. Tunderea fratelui Ulcolae

La 1 aprilie 1909, în Vinerea Mare, s-a făcut tunderea unor fraţi în monahi. Printre ei s-a numărat şi Fiicolae Beli- aev, care a fost numit Nicon.

După tundere, noii monahi au mers la mormintele Sfinţilor Bătrâni şi le-au cerut să se roage pentru ei. Apoi au mers să ia binecuvântare de la stareţul Varsanufie, care, întâmplându-se să fie bolnav la pat, le-a spus:

- Acum aţi primit o binecuvântare deosebită de la Dumnezeu. Pentru voi de acum înainte începe o viaţă nouă şi pe care drum va apuca monahul îndată după tunderea sa, pe acela va merge până la moarte. Voi v-aţi făcut monahi.
33
dar aceasta nu înseamnă că ati primit vreo demnitate, aşa cum primesc cei din lume. Pe schima monahală, de jur împrejur, sunt scrise cuvintele:

"Cine dintre voi vrea să fie întâiul, să fie sluga tuturor".

Să avefi smerenie! Să aveţi cât mai multă smerenie! De acum harul lui Dumnezeu vă va mângâia mai mult, dar şi vrăjmaşul

nostru vă va lupta mai mult. De aceea vă spun de mai înainte: Să fiţi pregătiţi pentru mâhniri şi ispite!

A spus Bătrânul:

"Te-ai făcut monah când ai primit binecuvântarea episcopului. Un episcop cu o fire mai veselă, poate spune asta şi în glumă, dar totdeauna cuvintele arhiereilor au o mare putere. Binecuvântarea arhierească este un lucru foarte mare. Episcopul poate să fie păcătos, ca şi ceilalţi oameni, dar cu toate acestea binecuvântarea şi rugăciunea lui au o mare putere”.

5. Legătura duhovnicească a stareţului cu ucenicul

A spus stareţul Varsanufie:

- în vremurile vechi, simplitatea era una dintre virtuţile Bătrânilor, pe care şi-o manifestau în legăturile lor cu ucenicii.

Awa era un părinte adevărat, nu un domn, sau un şef, căruia trebuiau să i se supună ceilalţi. Simplitatea aceasta i-a stăpânit şi pe marii Bătrâni ai Schitului nostru. Mai târziu, după moartea stareţului Anatolie, a început să se stingă această virtute. Şi mie îmi spun unii că exagerez în simplitate, atunci când vorbesc cu fraţii, dar nu mă pot purta altfel. Dacă unii exploatează simplitatea mea, nu pot

ca din cauza lor să am legături reci, tipiconale cu ceilalţi. Chiar astăzi am avut o discuţie pe tema aceasta. O astfel de plângere s-a făcut oarecând şi unui părinte sfânt, care a răspuns:

- Vrei să las această simplitate? M-am ostenit treizeci de ani s-o dobândesc şi vrei s-o pierd într-o clipă?

Odată, Părintele Nicon era plin de gânduri.

- Ce ti se întâmplă? - l-a întrebat Bătrânul.

- Mă gândesc că mi s-a dat mult şi pentru aceasta mi se va cere şi mai mult.

Atunci Bătrânul a zis:

- Starea aceasta este a unui privilegiat. Eşti mereu aproape de un Bătrân şi ai posibilitatea să-i spui ce vrei. Eu n-am avut niciodată o astfel de fericire, mai ales după moartea stareţului meu, Anatolie. Poate vei încerca şi tu cândva această lipsă şi atunci vei înţelege.

Şi a continuat Bătrânul:

- Gândul nu mă lasă, ci-mi spune că am făcut prea puţin pentru fiii mei duhovniceşti, neîngrijindu-mă atât cât trebuia de ei. Câtă vreme voi trăi şi mă voi afla în locul acesta, vei trăi liniştit. După zece ani va trebui să stai singur, pe picioarele tale... Dar eu nu cred că voi trăi până atunci. După moartea mea vei suferi... Vei rămâne singur şi te vei simţi şi tu aşa cum m-am simtit şi eu după moartea Bătrânului Anatolie. Atunci toate vor depinde de tine. Acum, cât mai ai timp, adaugă răbdare peste răbdare... Nu te clinti... Eu cred că voi muri foarte curând. Şi atunci când voi fi în pământ, să-fi aduci aminte de mine, să te rogi pentru sufletul meu şi să spui: "Bătrânul m-a iubit cu adevărat".

Şi zicând acestea, Bătrânul Varsanufie l-a îmbrăţişat pe Părintele Nicon, l-a strâns la piept şi l-a sărutat.

35

1

"Când voi fi în mormânt, atunci veţi rămâne orfani... Da, vefi rămâne orfani"'.

Stareţul Varsanufie spunea:

"Toată viata noastră este o taină. Iar taina aceasta o cunoaşte numai Dumnezeu. în viată nimic nu este întâmplător, ci toate sunt rânduite de Pronia lui Dumnezeu. Noi însă nu ne dăm seama de importanta diferitelor întâmplări, în fafa noastră se află multe cutiuţe fără chei, care sunt diferitele evenimente ce ni se petrec în viafă. Iar toate acestea au un înfeles foarte adânc. Acum poate că multe dintre ele vă sunt de neînţeles, însă vi se vor descoperi încet-încet în viitor".

"Aş vrea să trăiesc încă puţin, ca să te întăresc nu numai în viafa duhovnicească, ci şi în cea din afară, să te fac rasofor. Aş vrea încă să ajung să te fac şi monah, dar nu ştiu dacă voi trăi până atunci. Când vei deveni monah îti voi pune pecetea împăratului nostru, dar va depinde de tine dacă o vei păstra sau o vei şterge. Cât timp trăiesc eu, luptă-te să te întăreşti. Ce va fi după aceea, nu ştiu...".

A întrebat Părintele Nicon:

- De ce monahii de azi nu au virtuţile monahilor din vechime?

A răspuns Bătrânul:

- Slăbiciunea duhovnicească a lumii se transmite şi monahilor.

Odată, când sufletul Părintelui Nicon era tulburat de gânduri de osândire şi de judecată, Bătrânul i-a prins capul între mâinile sale şi, privindu-1 în ochi, i-a spus:

36

- Mai presus şi mai înainte de toate este smerenia. Să ai smerenie! Să ai smerenie!

A spus Bătrânul:

- Focul îl aprinzi şi cu lemne de mesteacăn şi cu lemne de brad. Scopul este să încălzeşti casa.

Vroia să spună că rugăciunea are totuşi un efect, oricum s-ar face.

Bătrânul a spus iarăşi:

- Tu, Hicolae, ai o voinţă foarte statornică. Simt că trebuie să călătorim împreună pe drumul vieţii monahale, ajutându-ne unul pe altul. Monahul este o cărămidă sfărâmicioasă, pe care toţi o lovesc, atât oamenii, cât şi diavolii. Suferă de la toţi defăimări şi smeriri. Şi atâta o lovesc, încât devine ca nişte sfărâmituri de pământ roşu. însă Domnul iarăşi o ia şi o face piatră tare, dar nu în viaţa asta, ci acolo...

...Şi a arătat cerul.

6. Prevestirile sfârşitului

La vârsta de şaizeci şi patru de ani, în 1909, stareţul a spus:

- S-a întristat inima mea şi nu mai pot face nimic. Simt că mai am puţine zile, însă una cer de la Dumnezeu: să staţi singuri pe picioarele voastre! Voi veţi merge în serviciul militar. Da, veţi merge. Veţi slugări şi atunci veţi înţelege mai bine că sub pielea oii se ascunde fiara, adică lumea. Uneori ni se arată frumoasă, plină de flori şi oamenii aleargă să se desfăteze de frumuseţea ei. Dar

37

atunci fiara-lume îşi scoate masca şi îi înghite. Nu vă înşelaţi cu aceste ademeniri ale ei, ci luaţi aminte că numai pielea este de oaie!

în 1909 a început să vorbească despre moartea sa ce se apropia. Primele ei semne au fost durerile de picioare:

- Sunt prevestirile sfârşitului meu care se apropie. Nu mă mai pot ţine. Uneori abia pot sta în picioare. Cum să mai merg? Dar cu toate acestea aş vrea să mai trăiesc puţin. Moartea este înfricoşătoare. Când mă gândesc că voi fi chemat să răspund pentru fiii mei duhovniceşti, mă cuprinde frica.

în aprilie 1909, în timp ce Bătrânul Varsanufie avea aproape pe părintele Nicon, părintele Alexie i-a adus un pachet, pe care i l-a trimis o oarecare călugăriţă. L-a deschis şi a aflat înăuntru schima îngerească. După ce a plecat părintele Alexie, a spus:

- Mare îmi este dorinţa să îmbrac schima îngerească înainte de a muri. în afară de arhimandrit, egumenul Optinei, nimănui n-am spus nimic niciodată despre aceasta. Şi iată că acum primesc schima! Dar şi pe aceasta o văd ca pe o prevestire a morţii mele, care este aproape. Aceasta este ultima mea dorinţă şi nădăjduiesc că ea se va împlini. Mă rog ca să mor la câteva ceasuri după împlinirea ei.

7. Mucenicia ascultării

în martie 1912, stareţul Varsanufie a stat cu greu la slujba din Duminica a V-a a Postului Mare. Pe la mijlocul ei s-a simtit atât de rău, încât a trebuit să plece. A mers la

chilia sa şi, nemaiputând sta pe picioare, s-a întins pe pat. După Liturghie, când a venit ucenicul său, stareţul l-a întrebat:

- Ce a spus Evanghelia de astăzi?

Iar acela a răspuns:

- "...Iată ne suim în Ierusalim şi Fiul Omului va Fi dat... şi-şi vor bate joc de El, şi-L vor biciui, şi-L vor scuipa, şi-L vor omorî...".

Atunci Bătrânul a spus:

- Acestea sunt treptele urcuşului spre Ierusalimul cel de Sus. Prin ele trebuie să trecem şi noi. Oare pe ce treaptă ne găsim acum?

Stareţul era invidiat pentru virtuţile lui, pe care ceilalţi nu le aveau şi nici nu le puteau urma.

în Optina au început să se formeze partide. Partida stareţului Iosif nu iubea deloc pe stareţul Varsanufie. S-a ivit o oarecare invidie pentru că stareţul Varsanufie strălucea prin cultura lumească, era de obârşie dintr-o familie boierească din Oriemburg, ştia muzica, fusese ofiţer superior în armată şi a fost primit în Optina cu mare cinste, în timp ce stareţul Iosif strălucea numai cu smerenia şi bunătatea lui cea nespusă. Când fericitul staret Iosif a adormit în Domnul, invidia necontrolată a trecut în faptă. Acuzaţiile întetindu-se, a venit hotărârea Sinodului, care urmărea liniştea mănăstirii: stareţul Varsanufie era ridicat la rangul de arhimandrit şi numit egumenul Mănăstirii Stavro-Golutvin de lângă Moscova.

Când Bătrânul a fost înştiinţat de această hotărâre, şi-a plecat capul, şoptind: "Iată, ne urcăm în Ierusalim...".

Fraţii, văzând nemărginita lui mâhnire, i-au recomandat să se îngrijească de sănătatea sa - deşi alteori era în câte

o stare şi mai nenorocită - şi să refuze să plece de la mănăstirea lui de metanie.

Dar Bătrânul a refuzat propunerea lor, spunând:

- Apostolul a spus: "Fă-te pildă credincioşilor".

Şi s-a făcut pildă de ascultare.

Astfel, la 2 aprilie 1912, luni după Duminica Tomei, cu lacrimi în ochi şi plin de amărăciune şi mâhnire în suflet a plecat, suspinând, spre "o ţară depărtată".

- Sunt atât de mâhnit, spunea, încât mă tem să nu-mi ies din minţi.

Asta a însemnat pentru el "avansarea". Dar ascultarea lui a fost mare şi fără şovăială. La Golutvin, Bătrânul a suferit tot timpul. Sufleteşte - datorită depărtării de iubita lui mănăstire de metanie, Optina, trupeşte - din pricina înfricoşatei boli de cancer. Atât de mari au fost durerile lui sufleteşti şi trupeşti, încât a trăit taina Răstignirii Domnului nostru. Medicilor, care mergeau la el ca să-i aducă o oarecare uşurare, le spunea:

- Lăsaţi-mă! Sunt pe Cruce.

Aflându-se în starea aceasta, şi văzând că nu are ce oferi Mănăstirii Golutvin prin ascultarea sa, a cerut să i se întocmească o plângere către Sinod, pentru a fi slobozit de îndatorirea de egumen şi să i se îngăduiască a se întoarce la Optina. Când a semnat-o,

a spus cu bucurie:

- Când voi primi aprobarea, voi pleca imediat la Optina. Vreau să-mi las acolo oasele mele...

Dar nu a mai apucat să facă aceasta, căci la 1 aprilie 1913, dis-de-dimineaţă, şi-a dat sufletul său cel curat Domnului, pe Care L-a iubit şi pentru Care s-a răstignit pe sine cu totul până în ultima clipă.

Trupul său a fost dus la Optina pentru a fi înmormântat după o absentă de exact un an de zile.

8. Batiste pentru lacrimile răbdării

Când Bătrânul Varsanufie primise porunca să plece de la Optina, a dăruit, ca amintire, ucenicului său Nicon două batiste mici.

Tânărul monah le-a privit şi a fost cuprins de mâhnire.

- Acestea nu sunt pentru altceva decât ca să-mi şterg lacrimile când mă va cuprinde mâhnirea cea mare aşa cum mi-a proorocit...

Când s-a despărţit de ucenicul său, Stareţul l-a binecuvântat şi i-a zis:

- Doamne, mântuieşte pe robul Tău, Nicon. Fă-Te ajutorul şi acoperământul lui şi dă-i putere atunci când nu va avea curaj, nici loc unde să se ascundă.

Bătrânul a proorocit, iar părintele Nicon, care adeseori îl auzea vorbind despre cele viitoare, a înţeles. S-a închinat Bătrânului şi, în timp ce pieptul îi era înecat de suspine, s-a întors plin de lacrimi în chilie spunând:

- Unde sunt batistele, ca să-mi şterg primele lacrimi?

Oare vor ajunge cele două batiste ale Bătrânului
Varsanufie ca să şteargă toate lacrimile răbdării fericitului ieromonah Nicon până în anul 1931 când, după o viaţă de neîntrerupte urcuşuri în durere şi pătimire, şi-a dat sufletul, ca să urce şi el, prin Cruce, la Ierusalimul cel de Sus?

9. Despre Antihrist

Stareţul Varsanufie a spus: "Nimeni nu ştie timpul sosirii lui Antihrist. Semne că va veni în curând sunt multe. Văzând această prigoană împotriva credinţei, pe care

încearcă să o stingă, şi altele de acest fel, trebuie să ne dăm seama că ceasul s-a apropiat foarte mult. Cu toate acestea, nimeni nu poate spune acest lucru cu siguranţă. Şi alteori s-a spus că au venit (acele vremuri), dar s-a greşit".

10. Persecuţiile vremurilor din urmă

A spus Bătrânul Varsanufie: "Mâhnirile monahilor vremurilor din urmă vor fi foarte "subţiri", căci dacă le va privi cineva la suprafaţă, nici nu le va putea numi mâhniri. Totuşi ele sunt nişte viclenii ale vrăjmaşului. Chinurile trupeşti, aspre şi brutale pricinuiesc creştinului o râvnă înflăcărată spre acceptarea lor. Vrăjmaşul însă a lăsat acum chinurile aspre şi le preferă pe cele mici şi subţiri, dar care lucrează mai eficace. Acestea nu aprind în inimă râvna pentru mărturisire, ci dimpotrivă, ţin pe om într-o stare în care nu ştie ce să facă, într-o ameţeală duhovnicească de gânduri. Ele (ispitele) biruiesc cu încetul puterile lui slăbind cu totul rezistenţa lui duhovnicească şi ducându-1 la deznădejde şi la nehotărâre. Şi astfel îl aruncă în pierzare, îl fac sălaş al patimilor, deoarece îl găsesc bolind de mâhnire şi de descurajare. Iar acest lucru este dovedit prin faptul că monahii vremurilor din urmă aşteaptă să le vină o vreme mai bună, ca să se nevoiască aşa cum trebuie. "Vom posti şi ne vom ruga, spun ei, atunci când se vor crea condiţii potrivite".

Dar Domnul ne-a făgăduit că ne va ierta păcatele dacă ne pocăim, iar nu că vom trăi şi mâine. De aceea, este absolut necesar ca în oricare din situaţii, bune sau rele, să păzim poruncile şi datoriile noastre, fără să uităm vreodată

cuvintele: "Iată, acum este vremea potrivită, iată, acum este vremea mântuirii".

11. Placa funerară

Pe placa mormântului său se află scris: "Arhim. Varsanufie, născut la 5 iulie 1845, mort la 1 aprilie 1913.

«Bucuraţi-vă pururea! Rugaţi-vă neîncetat! Daţi mulţumire pentru toate! Cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui. Pomeniţi-mă la Domnul şi rugaţi-vă pentru mine!» Veşnică lui pomenire!'

12. îndrăzneala lui către Dumnezeu

A fost vreodată cu putinţă ca un astfel de om să nu fi avut îndrăzneală la Dumnezeu? Sau a fost vreodată cu putinţă să nu se fi

îngrijit de iubitul său ucenic, părintele Hicon?

în 1931, ieromonahul Micon se afla exilat în Siberia. Era grav bolnav şi toate arătau că sfârşitul lui, pe care el însuşi îl simţea, se apropia. Pentru aceasta se ruga lui Dumnezeu să descopere cuiva de va mai trăi sau nu şi iată, cu puţin înainte de moarte, una dintre fiicele sale duhovniceşti a avut un vis care a tulburat-o prin claritatea lui.

43

L-a văzut pe stareţul Varsanufie că îi ia lucrurile părintelui nicon din chilia lui din Siberia, unde fusese surghiunit. Femeia, tăcând, l-a urmat cu respect, dar şi cu uimire. Dar la sfârşit, când l-a văzut că îi ia şi patul, n-a mai rezistat şi a zis:

- Părinte, de ce îi iei şi patul? Unde va dormi?

însă marele stareţ a răspuns cu linişte:

- Hu te nelinişti. Se mută pentru totdeauna. Vine lângă mine. Patul acesta nu-i va mai trebui aici. 1-1 voi da eu pe al meu...

Când femeia i-a povestit în scris duhovnicului visul acesta, părintele nicon i-a răspuns:

- Visul tău pare a fi adevărat. Eu, desigur, nu cred în vise, dar unele sunt adevărate. Se vede că Domnul a hotărât să mă ia la El.

După câteva zile, fericitul stareţ nicon şi-a dat Domnului sufletul lui cel sfânt.

Bătrânul său, marele stareţ Varsanufie i-a pregătit locul şi l-a luat pentru totdeauna alături de el.

'

II. SFATURI CĂTRE MONAHI

Despre purtarea cea din afară

1. Cele pe care le puteţi face, să le faceţi voi singuri şi să încercaţi să nu profitaţi de osteneala altora. La trapeză să mergeţi totdeauna la timp. Iar în chilie să nu ţineţi nimic de ale gurii, dar puteţi bea până la trei ceşti de ceai. Aşa au rânduit Bătrânii. însă să nu mergeţi niciodată în chilia altcuiva să beţi ceai chiar de vă cheamă. La masă să mâncaţi până la săturare, nu mai mult. Postul şi înfrânarea, absolut necesare pentru sporire, să vă fie întru măsura pe care să o puteţi duce cu bunăvoinţă. Să dormiţi şase ore, dintre care trei ore să fie somn fără întrerupere. Asta este necesar pentru monah. Somnul şi pântecele îl chinuie necontenit pe

monah. Cu stomacul plin monahul doarme mult, mai mult decât îi este îngăduit.

2. Să mergeţi la biserică şi acolo să vă faceţi canonul fără întrerupere, fără să ieşiţi şi să intraţi. Să încercaţi să mergeţi la biserică de la început. Pentru noi, aici la Schit, utrenia are o mare importanţă. în ea se sprijină toată viaţa Schitului cu toate că este un lucru greu. Pentru noi, care în lume ne-am obişnuit să ne sculăm târziu, utrenia este legea cea mai grea a vieţii monahale. De aceea nu trebuie

45

să ne îngăduim delăsarea nici chiar în primele zile. neglijarea utreniei şi alte diferite slăbiciuni vin din lipsa hotărârii. Se cuvine să luăm hotărârea să facem ceea ce trebuie, oricât de mult ne-ar costa. Atunci când ţinem astfel de hotărâri, şi Dumnezeu ne ajută. V-aţi hotărât să lăsaţi lumea. Iată că Dumnezeu v-a ajutat şi aţi lăsat-o. La fel se întâmplă în orice fel de împrejurare.

3. Când sunteţi chemaţi la vreo ascultare în vremea când vă faceţi canonul, să mergeţi fără să vă mâniaţi. Sunteţi chemaţi la bine.

Ascultarea este mal înaltă decât postul şl rugăciunea.

4. Să păziţi tăcerea cât puteţi de mult. Dar când sunteţi întrebaţi, chiar şi în biserică, să răspundeţi fără să vă întărâtaţi sau să vă posomorâţi.

5. în chilia voastră să nu lăsaţi pe nimeni să intre, dacă nu va spune mai întâi rugăciunea: "Pentru rugăciunile Sfinţilor Părinţilor noştri, Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi!".

6. Când întâlniţi pe cineva din obşte, să apucaţi voi mai înainte să-i faceţi închinăciune şi asta întotdeauna, fără să priviţi că acela este mai mic decât voi. Iar dacă este preot să-i cereţi binecuvântarea.

7. Să citiţi acum Biblia, căci va veni vremea când nu veţi mai avea posibilitatea s-o citiţi. Veţi dori să o citiţi, dar nu va mai fi timp. Citiţi de fiecare dată când vi se iveşte ocazia, căci altfel vă veţi căi şi mâhni pentru că n-aţi citit atunci mai mult. Prin citire vi se va întări voinţa.

46

Despre rugăciune

1. Să ţineţi cu tărie în mâinile voastre metaniile şi să faceţi rugăciunea cu trezvie şi atenţie. Ţineţi-le ca pe nişte ramuri de finic, ca pe simbolul biruinţei şi nu vă veţi rătăci. Rugăciunea are o putere mare şi tainică.

2. Trebuie să rostiţi Rugăciunea lui Iisus întreagă, fără s-o scurtaţi. Această comoară ne-au lăsat-o Sfinţii Bătrâni. Şi accentul să cadă pe ultimul cuvânt: "păcătosul". Scopul acestei rugăciuni este totdeauna unul singur: pomenirea lui Dumnezeu.

3. Când vă deşteptaţi, prima voastră lucrare să vă fie semnul cinstitei şi de viaţă făcătoarei Cruci, iar primele voastre cuvinte, cuvintele Rugăciunii lui Iisus! Când vă este cu putinţă, faceţi rugăciunea cu metaniile în mână, iar când vă îndeletniciţi cu vreo lucrare, atunci s-o rostiţi şi fără metanii.

4. Când vă vin gânduri, nu încercaţi să le alungaţi deschizând dialog cu ele, ci loviti-le de Piatră. Iar Piatra este Hristos, Mumele Lui, Rugăciunea lui Iisus. Piu stă în puterea voastră să alungaţi gândurile, ci numai să nu le primiţi. Gândurile sunt izgonite numai cu Mumele lui Iisus.

5. Atunci când rugăciunea se face fără atenţie şi mecanic - se întâmplă uneori şi aşa - nu vă descurajaţi. Prin rugăciunea cu numele Domnului nostru Iisus Hristos, se sfinţeşte chiar şi gura noastră.

47

<i. Să rostiţi neîncetat Rugăciunea lui Iisus: "Doamne, lisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!". Şi să vă descoperiţi gândurile. Toţi Sfinţii noştri Părinţi spun că nu este cu putinţă să continuăm rugăciunea fără cercetarea gândurilor. Humele lui lisus zădărniceşte orice plan diavolesc. Diavolul este neputincios în faţa puterii numelui Domnului şi toate cursele lui se fac praf. De ce şi cum se întâmplă aceasta, noi nu ştim. Ştim numai că aşa este.

Pentru a continua rugăciunea este neapărat necesar să ne cercetăm pe noi înşine pentru că prin aceasta ne descoperim gândurile. Mai presus şi mai înainte de toate, să aveţi şi să arătaţi smerenie.

7. Rugăciunea rostită cu gura este exterioară, iar cea rostită cu mintea şi cu inima este lăuntrică.

Dar mai este şi un altfel de rugăciune, mai înaltă: rugăciunea duhovnicească. Cei ce au această rugăciune, încep să înţeleagă tainele naturii, sensul şi esenţa tuturor făpturilor. Unii ca aceştia văd în chip sensibil lumea lor lăuntrică, duhovnicească. De aceea, ei simt şi o bucurie duhovnicească diferită de cea lumească, din a cărei pricină adeseori scot lacrimi din ochi. Bucuria lor este

neînţeleasă pentru noi. înţelegem bucuria artiştilor, a poeţilor, a muzicienilor, a pictorilor. Dar bucuria acestora este nimic în comparaţie cu a acelora, care este una duhovnicească. Sfântul Isaac Şirul vorbeşte şi despre un al patrulea fel de rugăciune, care trece peste limitele oricărei posibilităţi de a o înţelege. Ce rugăciune este aceasta? Eu nu ştiu. Poate a avut-o numai Sfântul Isaac.

8. Cuviosul Serafim de Sarov spune: "Cel ce nu face rugăciune în mănăstire, nu este monah". Şi adaugă ceva şi mai înfricoşător: "Unul ca acesta este o făclie stinsă". Da, este nevoie să avem măcar un fel de rugăciune, chiar şi pe cea mai de jos.

9. Condiţia esenţială în rugăciune este răbdarea. Vrăjmaşul încearcă în tot felul să desprindă pe monah de la rugăciune. Dar izbânda monahului constă în repetarea rugăciunii cu răbdare.

10. Scrierile episcopului Ignatie Briancianinov sunt de neînlocuit. Ele sunt alfabetul, iar scrierile episcopului Teo- fan Zăvorâtul sunt gramatica. Ele sunt mai adânci şi chiar şi cei înaintaţi duhovniceşte le citesc cu osteneală. însă, nu este cu putinţă să învăţăm rugăciunea numai prin citire, ci trebuie să o deprindem mai ales prin practică. Rugăciunea este o mare fără ţărm. Nu este cu putinţă s-o descrii în cărţi. Mulţi o încep, dar puţini qjung la capăt. Foarte puţini dobândesc rugăciunea lăuntrică. Lucrarea aceasta este, din nefericire, aproape uitată. Nici nu mai vorbim despre ea.

11. Pentru cel ce are rugăciunea lăuntrică, ea este atât de firească, atât de proprie lui, ca şi respiraţia. Orice ar face, rugăciunea izvorăşte neîncetat din lăuntrul său. Unul ca acesta, în biserică, urmăreşte ce se citeşte şi ce se cântă şi, în acelaşi timp, se înalţă şi lăuntric. Rugăciunea îi este lipită de respiraţie şi ea nu se opreşte nici chiar în timpul somnului, ci lucrează înlăuntrul inimii lui. "Eu dorm şi inima mea veghează". Noi însă nu suntem în starea aceas

ta. Ne deşteptăm şi nu găsim numele lui Iisus în gura
noastră...

12. Una este lucrarea începătorului şi alta este a celui înaintat în lucrarea minţii. Este mai uşor să rosteşti cuvintele troparelor şi ale celor ce se citesc, decât să-ţi păzeşti lăuntrul tău de năvala gândurilor. De aceea, puneţi-vă canon să urmăriţi troparele şi citirile. Desigur, uneori este mai de folos să zici rugăciunea în loc să asculţi ce se citeşte şi se cântă. E nevoie să avem şi puţin

discernământ (dreaptă socoteală).

13. Cuvintele Psalmului: "înconjurând m-au înconjurat pe mine", precum şi cele trei repetări: "Şi întru numele Domnului i-am înfrânt pe ei" (Ps. 117, 10-12), sunt înţelese în întregime de cei ce fac rugăciunea, fără să fi citit vreo tâlcuire a lor. Ele sunt înţelese pentru că vorbesc despre Rugăciunea lui Iisus, iar în Psalmi sunt multe cuvinte de acest fel.

14. Cel ce ajunge la rugăciunea lăuntrică o poate pierde? Cred că da. Se poate, de va cădea în neorânduială şi griji. Uneori chiar Domnul ne ridică rugăciunea. Neajunse sunt judecăţile Lui. Aceasta i s-a întâmplat şi schi- monahului Cleopa. Doi ani a suferit pierderea rugăciunii inimii, după care a recăpătat-o. Poate că Domnul a făcut asta ca să-l încerce. Niciodată nu trebuie să deznădăjduim.

15. Această stare obositoare, adesea lipsită de har pe care trebuie s-o trecem ca să ajungem la rugăciunea lăuntrică nu este obligatorie pentru toţi. Totuşi, în general, aceasta este regula: este trebuinţă de multă osteneală şi de

multe mâhniri. Iar una din ele este şi starea aceasta lipsită de har.

16. Domnul, Care dă rugăciunea celui ce se roagă, dă şi rugăciunea lăuntrică. Uneori puţin mai înainte de moarte, alteori după moarte.

17. Prima treaptă în rugăciune este atenţia minţii la cuvintele rugăciunii, silind-o să rămână nedezlipită de ele. Dar când ne rugăm astfel, inima tace, căci gândul nu este unit cu simţirea. Nu este o împreună-lucrare între ele.

A doua treaptă este atunci când mintea se uneşte cu inima şi astfel unite se ridică spre Dumnezeu.

A treia treaptă este rugăciunea duhovnicească. Despre aceasta eu nu am nimic de spus. Omul care are rugăciunea duhovnicească, cu mintea şi cu inima, adică cu tot sufletul său este aproape de Dumnezeu, cu toate că trăieşte pe pământ. Cei ce au ajuns la această rugăciune pe toate le văd cu ochii duhovniceşti, având şi cunoştinţă şi contemplaţie. Te poţi ruga lui Dumnezeu să-ţi dea harul rugăciunii cu atenţie, dar este păcat să ceri de la Dumnezeu să-ţi dea treptele înalte ale rugăciunii. Acest lucru este bine să-l laşi cu desăvârşire în seama voii Lui celei sfinte.

18. Sfântul Ioan de Kronstadt a fost un mare luminător al Rusiei. A fost un sfeşnic care ardea pretutindeni şi lumina. A avut

harisma rugăciunii lăuntrice într-o măsură înaltă. Râvna lui cea sfântă i-a fost atât de mare, încât nouă ne pricinuieşte uimire cum trupul lui a putut rezista la atâtea osteneli. Mi-aduc aminte de cuvintele Apostolului: "Puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune". Se poate observa faptul că bărbaţii cu o viaţă duhovnicească înaltă pleacă din

51

lumea aceasta în duhul sfântului care a făcut cam aceeaşi nevoinţă, sau care a avut acelaşi har ca şi ei. Părintele loan a adormit în duhul sfinţitului mucenic Ignatie Teoforul, începătorul Rugăciunii lăuntrice a lui Iisus.

19. M-am îndeletnicit şi eu cu Rugăciunea lui Iisus. Lucrul mergea bine. Rugăciunea începuse să mă încălzească. Dar numirea mea ca egumen mi-a stins rugăciunea. Acum ea abia merge şi adesea mă întreb: "Cu vrednicia pe care am luat-o, câştig sau pierd?".

30. Unora li se părea atunci că eram fermecat. Când trăiam cu trezvie, mă ocupam cu Rugăciunea lui Iisus. Acum unii îmi spun: "Te rogi, ori nu te rogi, este acelaşi lucru. în rugăciune nu trebuie să sporeşti. Au trecut vremurile acelea". Dar acesta este un gând ce-1 aduce diavolul. Rugăciunea lui Iisus este absolut necesară pentru a intra în împărăţia cerurilor.

31. Mult timp n-am putut înţelege ce înseamnă unirea minţii cu inima. Este unirea puterilor sufletului în una şi asta se face atunci când ele se îndreaptă spre Dumnezeu, astfel încât despărţirea lor să nu fie cu putinţă. Ce frumuseţe are o notă sau un ton atunci când le intonăm separat? riiciuna. Dar aceleaşi note, unite în opere geniale, dobândesc o putere şi o frumuseţe nespusă. Rugăciunea lui Iisus nu are sfârşit şi cuvintele ei se îmbină într-o astfel de legătură, încât rugăciunea rămâne totdeauna o frumoasă armonie. Mintea se luminează atunci când se îndeletniceşte cu cercetarea Scripturilor şi cu rugăciunea, în timp ce, afundându-se în cele pământeşti se face grea şi neputincioasă să înţeleagă cele duhovniceşti. De aseme

52

nea este absolut necesar să cercetăm cărţile duhovniceşti, ca să ne ajute să ne luptăm şi să biruim patimile. Iar patimile le biruim uşor atunci când sunt numai în gând. Când trec în cuvinte şi în fapte, se înrădăcinează. Atunci dezrădăcinarea lor este foarte grea, dacă nu chiar imposibilă. Toată viaţa monahului este o luptă cu gândurile sale şi de aceea este nevoie de Rugăciunea lui Iisus. Cine nu s-a unit cu Domnul Iisus aici, nu se va uni cu El niciodată, spune Sfântul Simeon noul Teolog. Cuvinte înfricoşătoare! Când

eram încă începător am citit scrierile Sfântului Simeon, căutând o confirmare a lor, deoarece aceste cuvinte le spune numai Cuviosul Simeon. Atunci mi-am adus aminte de cuvintele Evangheliei: "Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu ". Adică, pe Dumnezeu îl văd cei curaţi cu inima. Inimă curată înseamnă rugăciunea lăuntrică a lui Iisus şi unirea mintii cu inima, ca împreună să se îndrepte spre Dumnezeu.

22. A ne ruga cu cuvintele noastre se îngăduie numai în afara bisericii. în biserică facem rugăciunea - sfintele slujbe - ce ni s-au rânduit. în timpul lor nu este îngăduit să ne rugăm cu cuvintele noastre. Trebuie să luăm aminte la ceea ce se citeşte. Putem zice însă Rugăciunea lui Iisus în timpul slujbelor numai în momentele de întrerupere şi când se întâmplă să nu auzim ce se citeşte şi ce se cântă.

2&. Să cereţi Duh. Duhul cel de viată dătător, căci litera ucide.

24. Pomenirea cărui sfânt este azi? A Sfântului Maxim Mărturisitorul? Da. Afi luat aminte la condacul lui? Mu. Aduceţi mineiul. Cititi: "Lumina cea în trei sori locuind în

sufletul tău, vas ales l-a arătat, Preafericite...'. Aici se înţelege Rugăciunea lui Iisus. Şi mai jos: "înţelesurile neapropiate învăţând, Fericite, şi propovăduind tuturor pe Dumnezeu în Treime...".

Acum înţeleg de ce Bătrânul Ambrozie avea totdeauna în mână o carte a Sfântului Maxim. Operele lui sunt foarte adânci şi foarte duhovniceşti.

35. Este un lucru folositor pentru oricine să pomenească în rugăciunea lor pe marii pustnici, pe cei renumiţi pentru sfinţenia lor. Acestora nu le trebuie rugăciunile noastre, ci nouă ne trebuie rugăciunile lor. Când îi pomenim, noi dobândim folos, deoarece atunci îşi aduc aminte de noi şi se roagă pentru noi.

36. Aţi observat cu siguranţă că în rugăciunile mele de seară pomenesc pe mulţi sfinţi. Să nu credeţi că asta se face în zadar, fără să existe o pricină. De numele fiecărui sfânt pe care-1 pomenesc este legat un eveniment din viaţa mea. Numele lor nu le uit niciodată. Am observat că aşa m-am izbăvit de primejdii şi, în general, de situaţii neplăcute.

37. Psalmul: "Cel ce locuieşte în ajutorul Celui Preaînalt" (Ps. 90) trebuie să-l ştim pe de rost.

38. Diavolul nu vă va lăsa să faceţi nici un pas fără să vă lupte cu tărie. Pentru fiecare pas pe care-1 faceţi veţi fi încercaţi. în războiul acesta arma noastră este una: Rugăciunea lui Iisus. Sfinţii au spus: "Cu arma aceasta să loveşti pe vrăjmaşii cei nevăzuţi. Nu este o armă mai mare şi mai puternică nici pe pământ, nici în cer. Şi numai să

54

gândească cineva la cuvintele acestea - lucru cu adevărat uimitor - va fi încredinţat că nu există o armă mai puternică". Şi "în numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti, al celor pământeşti şi al celor de dedesubt. Şi toată limba să mărturisească că Domn este Iisus Hristos". Ce vremuri grele vom ajunge...!

Despre viaţa monahală

1. Viaţa monahală trebuie să progreseze cu încetul. Ea este "ştiinţa ştiinţelor". Ca să studieze cineva o ştiinţă oarecare, are nevoie de un povăţuitor în ştiinţa aceea. La fel, ca cineva să sporească în viaţa monahală, trebuie să rămână credincios stareţului lui. Totuşi, pentru că este cu putinţă să se întâmple o despărţire duhovnicească, trebuie să ne punem întrebarea "Cum va fi cu putinţă să nu se întâmple asta niciodată?".

2. Două sunt felurile vieţii monahale: exterioară şi lăuntrică. Cea exterioară, adică a îmbrăcămintei, se poate afla uşor, cum spune Sfântul loan Scărarul. Este uşor să se facă cineva monah pe dinafară, însă este greu să se facă pe dinăuntru. "Monah pe dinăuntru" poate fi cineva şi în lume, dar asta nu înseamnă că va găsi cineva în lume astfel de monahi. în vremea noastră foarte rar se îndeplineşte cuvântul "monah pe dinăuntru". Dar, la drept vorbind, lumea nu înţelege nici lucrul acesta. Monah pe dinafară este acela care se nevoieşte în lucrurile de dinafară: post, priveghere, îndeplinirea tipicului exterior al slujbelor sfinte şi cumpătarea. Nu este cu putinţă să sporească duhovniceşte cineva dacă rămâne în starea aceasta a mo

55

nahului în cele de dinafară, dar nici nu este îngăduit să se lipsească cineva de acelea. Lucrările exterioare, fără cele lăuntrice, vor pricinui pagubă. Lucrările exterioare se pot compara cu săpatul pământului. Oricât vei săpa, nimic nu va încolţi de nu semeni. Lucrările lăuntrice sunt sămânţa. Rugăciunea inimii este grâul. Rugăciunea sfinţeşte toată viaţa lăuntrică a monahului şi îi dă putere pentru război. Viaţa monahală lăuntrică este curăţirea sufletului de patimi, războiul împotriva gândurilor. Atunci când

trecem prin mâhniri şi încercări avem nevoie mai ales de Rugăciunea lui Iisus.

Uşor vei găsi pe monahul cel dinafară, adică pe monahul formelor, dar nu trebuie să te opreşti la el. Trebuie să mergi mai departe. Viaţa monahală este ceva mai presus de un anteriu, de apă fiartă şi de orez. Desigur, trebuie să purtăm îmbrăcăminte monahală şi să postim, dar numai acestea nu ajung. Nu folosesc numai cele dinafară. Este nevoie şi de un foc dinlăuntru. "Monah este omul cel ascuns al inimii”, spunea stareţul Anatolie. Când cineva îşi concentrează atenţia la formă, atunci îi este foarte greu să rămână în mănăstire. Sunt mulţi monahi ai formei exterioare, însă sunt şi alţii, puţini, care ard de dragostea lui Dumnezeu şi I se închină în duh şi adevăr. Aceştia sunt "idealiştii" cei mai adevăraţi. De aceştia vrea Dumnezeu, pe unii ca aceştia îi cheamă lângă El.

3. în mănăstire se simte bine numai acela care mulţumeşte lui Dumnezeu pentru mila Sa de a-1 fi "tras" din lume şi a-1 fi povăţuit în mănăstire şi, dimpotrivă, cel ce se plânge pentru viaţa sa de mănăstire se simte foarte rău aici. Toată viaţa monahului este înlăuntrul său, pentru că şi toată lucrarea lui este lucrare lăuntrică. Cele exterioare,

56

înfrânarea şi asceza sunt metodă. Dacă omul şi mai ales monahul îşi va urmări viaţa, va vedea că ea este o minune continuă. Pătrunzând sensul ei adânc, vedem în toate o minune uimitoare, o adâncime greu de pătruns. Sfântul loan Scărarul spune: [v]Lumina monahilor sunt îngerii. Iar lumina mirenilor sunt monahii". Să nu uitat! că trebuie să fim lumina lumii. Şi menirea noastră este să ne facem împăraţi şi preoţi în viaţa viitoare.

4. Mantia şi schima au o mare semnificaţie. Ele fac cunoscut că celui ce le-a îmbrăcat i s-a dat harul să trăiască monahiceşte, să împlinească făgăduinţele monahale. Jumătatea drumului vieţii monahale este foarte grea. Este punctul cel mai greu al întregii călătorii monahiceşti. La începutul drumului ne ajută şi ne mângâie harul Domnului, iar la mijloc se găseşte cea mai mare dogoreală...

5. Aţi venit aici să căutaţi pe Dumnezeu. Toţi îl caută pe Dumnezeu, însă scopul nostru este să-L găsim. Cu toate acestea este cu putinţă ca cineva să trăiască în mănăstire, şi să nu ajungă vreodată monah adevărat... Toţi îl caută pe Dumnezeu. Şi artiştii îl caută, mai ales poeţii şi pictorii, şi mai mult muzicienii... Dar Dumnezeu nu Se caută aşa. Cum să-L căutăm? Prin păzirea poruncilor

Lui. în poezia lui Puşkin "Profetul" se află cuvintele:

Aripa îngerească sus,
Şi mişcarea animalelor necuvântătoare
Jos, în fundul mării.

La noi, aceste două mişcări (pe sus şi pe jos) merg paralel. Noi însă trebuie să încercăm să ne îngrijim numai de cea de sus. Dar pe aceasta n-o dobândeşte nimeni dintr-odată, ci încet-încet. Este trebuinţă de răbdare.

57

Atunci şi mişcarea cea de jos se face mai liniştită şi poate vom ajunge în starea în care să rămână numai cea de sus.

6. Mu trebuie să uităm faptul că şi monahii au slăbiciuni, deoarece şi ei sunt oameni. Aşadar, un creştin când vine în mănăstire nu se face îndată nepătimaş, ci patimile şi neputinţele lui continuă să existe. Diferenţa este că în lume omul nu se luptă împotriva lor, în timp ce aici, în mănăstire, chiar dacă este biruit, nu încetează să lupte. Rămâneţi monahi până la sfârşitul vieţii voastre. Bucuria monahului trebuie să fie smerenia; smerenia şi simplitatea sal

7. Odată, Sfântul Ambrozie a fost întrebat: "Ce este viaţa monahală?". "O viaţă fericită"', a răspuns Bătrânul. Şi într-adevăr, viaţa monahală este atât de fericită, încât nu este cu putinţă ca omul să-şi imagineze un mod de viaţă mai fericit pe pământ. Totuşi, viaţa monahală nu este atât de uşoară precum şi-o închipuie unii, dar nici atât de grea cum cred alţii.

Când eram încă mirean, am scris o poezie pe care am dedicat-o stareţului Ambrozie: "Ferice de cel ce merge pe calea cea strâmtă...".

Am tipărit-o la Cazan şi am trimis-o Bătrânului. Mai târziu, când am mers la Optina, am găsit pe Bătrân şi i-am adus aminte de poezie. Atunci Bătrânul mi-a zis:

- Aa! Poate o ai la tine?

Şi mi-a arătat pieptul. Mecanic am pipăit buzunarul de la piept al cămăşii mele şi am spus:

- Mu.
- Mu? ... Mu? ... Cum asta?

N-am înţeles absolut nimic. Mai târziu, precum mi-au spus unii, am înţeles că stareţul Ambrozie nu spunea nimic de prisos şi nici în glumă. Am mers şi am întrebat pe ucenicii lui. Părintele Ilarion şi Părintele Iona, pe fiecare separat. Şi amândoi mi-au dat aceeaşi explicaţie.

- "La tine" înseamnă "în inima ta". Adică Bătrânul te-a întrebat: "O trăieşti? O împlineşti? Corespunzi în viaţa duhovnicească cu ceea ce scrii?".

Atunci am înţeles ce mi-a spus. Am înţeles că poezia n-o aveam la mine. însă Bătrânul Ambrozie o avea la sine, o avea foarte mult în sine.

8. Dacă cei ce merg la mănăstire ar şti ce amărăciuni îi aşteaptă acolo, nimeni n-ar mai merge să se facă monah. Dar Domnul ne ascunde aceste amărăciuni. Şi dacă oamenii ar şti ce fericire îi aşteaptă pe monahi, toată lumea ar merge la mănăstiri. Esenţa vieţii monahale este lupta împotriva patimilor noastre. Viaţa monahală nu trebuie niciodată să progreseze în salturi. Monahul trebuie să se asemene îngerului. Ce e monahul? Un om care păzeşte toate poruncile lui Dumnezeu.

9. Monahul care rabdă toate încercările, va lua cununa mărturisirii. Smerenia şi dragostea sunt cele mai mari virtuţi. Ele trebuie să fie însuşirile specifice monahului.

10. Să nu vă închipuiţi că veţi putea zbura dintr-o dată la cer. Nu veţi putea. Mai întâi trebuie să suferiţi mâhniri, smeriri şi încercări, atât înlăuntrul vostru de la diavol, cât şi în afară de la nepricopsiţii obştei. La început trebuie să suferim multe ispite, deoarece trebuie să înţelegem ce înseamnă lupta împotriva patimilor şi să dobândim o

părere smerită despre noi. Şi apoi... Uneori veţi simţi ură şi dezgust de viaţa monahală, dar pe toate acestea trebuie să le suferiţi.

11. Monahii noştri de acum vor să-şi facă voile lor în toate. Dar Awa Dorotei spune: "Eu nu ştiu să existe pentru monah altă cădere mai rea, decât urmarea voii sale". Viaţa monahală a pierdut drumul. Cu toate acestea, chiar şi în epoca noastră diavolului nu-i place monahismul, de aceea îl luptă cu atâta putere. Şi aceasta pentru că lumea este ţinută de către monahi. Când vor înceta să existe monahi, va veni Judecata viitoare.

Despre ascultare

1. Calea ascultării este cea mai scurtă şi mai sigură. Ascultarea este ceva care întrece puterile fireşti ale omului, de aceea Domnul dă putere pentru împlinirea ei. Când ascultătorul începe lucrarea ascultării, Domnul îi dă putere, când ia ascultarea ca din mâinile Domnului, ca o încredinţare că ea este voia Sa.
2. Putem spune din smerenie că ascultarea este o luptă mai presus de fire, dar numai atunci când într-adevăr se face ascultare. Totuşi nu este îngăduit sub nici un motiv să cugetăm că ascultarea ar fi cu neputinţă de împlinit, ci că Domnul ne dă putere să o împlinim.
3. Trebuie să primim orice ascultare ce ni se încredinţează cu nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu.

60

Despre smerenie

1. Piatra unghiulară a vieţii monahale este smerenia. Smerenia şi ascultarea ne ajută să dobândim şi celelalte virtuţi. Iar când este mândrie se pierd toate. Omul care are virtuţi mari, dar este mândru, se aseamănă cu o corabie încărcată cu lucruri de valoare, care însă mai înainte de a intra la liman, se îneacă în largul noianului... "Spre cine voi căuta, dacă nu spre cel smerit şi liniştit şi care se cutremură de cuvintele Mele", spune Domnul. Viaţa monahală este o mare întinsă, fără ţărmuri, n-o poţi nici seca, nici trece. Şi asta pentru că omul care n-a intrat pe drumul acesta, nu poate înţelege că este strâmt şi cu scârbe. Marea o poţi trece numai cu ajutorul lui Dumnezeu, căci: "Jugul Meu este bun şi sarcina Mea uşoară". La prima vedere se pare că în cuvintele acestea ar exista o contradicţie. Pe de o parte, ele ne spun că această cale este uşoară, iar pe de altă parte, că este strâmtă şi cu scârbe. Strâmtă şi cu scârbe este numai pentru cei care intră pe ea de silă, de nevoie, fără dispoziţia lăuntrică corespunzătoare, nu pentru mântuirea lor, ci pentru un oarecare alt motiv. Pentru aceştia este strâmtă şi cu scârbe, însă pentru cei care se fac monahi dintr-o dorinţă curată şi din setea de a sluji pe Domnul în duh şi-n adevăr, ea este uşoară.
2. Stareţii Macarie şi Ambrozie şi, în general, toţi Bătrânii noştri spuneau: "Să aveţi smerenie! Mai întâi de toate trebuie să aveţi smerenie". Şi aceasta o repetau mereu. Sfântul Ioan Teologul, la sfârşitul vieţii sale, spunea numai atât: "Fiilor, să iubiţi pe toţii". Bătrânii noştri spuneau: "Să aveţi smerenie!", deoarece aceste două

virtuţi, dragostea şi smerenia, sunt tot atât de strâns legate între ele, precum este lumina de căldură.

3. Să nu vă purtaţi niciodată cu mândrie. Să nu vă purtaţi niciodată cu slavă deşartă, nici când sunteţi singuri, nici înaintea altora. Să vă consideraţi pe voi înşivă mai răi decât ceilalţi. Obişnuiţi-vă cu gândul că sunteţi nişte osândiţi, vrednici de iad şi că puteţi scăpa de el numai cu mila lui Dumnezeu. însă acest lucru este greu şi numai sfinţii au izbutit să facă asta, numai ei s-au socotit pe ei înşişi vrednici de iad şi mai răi decât toţi...

4. Cu cât trăieşti mai mult în mănăstire, cu atât mai mult să te încredinţezi că Domnul caută numai spre cel smerit şi liniştit. Mândria este a diavolului.

5. Acolo unde este smerenie, sunt de toate. Iar acolo unde nu este smerenie, nu este nimic, chiar dacă omul ar face minuni. Arătaţi smerenie! Fericiţi cei curaţi cu inima. Cel smerit nu este cu putinţă să nu fie şi curat cu inima. De aceea cei smeriţi "vor vedea pe Dumnezeu".

6. Awa Dorotei ne învaţă să luăm aminte la noi înşine, să fim atenţi la viaţa noastră, să vedem ce fapte bune am izbutit să facem. Această luare-aminte este un lucru esenţial în viaţa duhovnicească. în general sporirea depinde de smerenie. Monahul nu poate rămâne nici o clipă în aceeaşi stare, ci va merge ori înainte, ori înapoi; se găseşte într-o neîncetată mişcare.

7. Proorocul David a spus: "A lipsit cel cuvios". De ce a lipsit? Deoarece "s-au împuţinat adevărurile. Deşertăciuni a

grăit fiecare către aproapele său". Deoarece nu discută despre folosul sufletesc, ci spun flecăreli şi cuvinte neşlefuite. Acelaşi prooroc spune iarăşi: "Smeritu-m-am şi m-am mântuit" (Fs. 114, 6). Mântuirea noastră depinde de smerenie, căci în alt psalm spune: "Vezi smerenia mea şi osteneala mea şi-mi iartă toate păcatele mele". Iar proorocul David a spus acestea, deoarece smerenia adevărată nu se dobândeşte niciodată fără osteneală. Calea smereniei şi îndelunga-răbdare în biruirea de sine este un drum greu. Mulţi au hotărât să meargă pe el, dar puţini au rezistat. Pe calea aceasta a vrut să călătorească şi episcopul Ignatie Briancianinov, dar n-a putut răbda şi a plecat de la Optina. A intrat în tradiţie vorba stareţului Leonid, care i-ar fi spus: 'Dacă nu urmai alt drum, ai fi ajuns ca Marele Arsenie". Cu toate că episcopul Ignatie este considerat dascălul monahismului contemporan - căci cine vrea să înţeleagă esenţa vieţii monahale în epoca noastră nu va reuşi fără să studieze operele lui - n-a ajuns ca Marele

Arsenie. Este sfânt, dar nu e Arsenie!

8. Să vă smeriţi! Să le suferiţi pe toate! Exersaţi-vă în smerenie şi în răbdare. Să câştigaţi răbdare în sufletul vostru! Cel ce are pace în suflet, înlăuntrul lui, acela şi în temniţă se simte ca în rai. Sfântul Macarie cel Mare spune: "Orice om, chiar şi sfântul are ceva din mândrie". Cât de adânc este înfiptă în noi această infecţie, numai îngerii (ei sunt curaţi de această infecţie) şi cei ce pleacă de aici spre cer nu sunt mândri.

9. "Prihănirea de sine este un urcuş nevăzut", spune Sfântul Ioan Scărarul. Se cere să ne osândim pe noi înşine pentru slăbiciunile noastre, ca să ne smerim, fără să

ajungem însă la nimicire de sine şi deznădejde, niciodată nu trebuie să deznădăjduim, orice s-ar întâmpla. în războiul împotriva patimilor, noi ne osândim pe noi înşine, ne pocăim, ne smerim şi continuăm să ne luptăm, chiar dacă suntem biruiţi de ele. Şi aşa mergem înainte fără îndoială. Numai asta ne rămâne: smerenia, deoarece vremea asprilor nevoitori ascetici a trecut şi, precum se vede, nu se mai întoarce.

10. Să ne osândim pe noi înşine! De ce? Foarte simplu. Deoarece atunci va începe imediat să vorbească conştiinţa voastră. Şi dacă veţi lua aminte la ea, vă va descoperi multe şi nu vă mai rămâne decât să fiţi de acord cu ea, atunci când vă învinuieşte de orice rău pe care l-aţi făcut cu fapta sau cu cuvântul. Iar atunci vă veţi îndrepta smerit către Dumnezeu cerându-I iertare. Au fost unii sfinţi a căror viaţă a fost o luptă de prihănire de sine. Desigur, noi suntem departe de aşa ceva. Totuşi şi noi dacă ne osândim, luăm putere duhovnicească. Dar cum se face aceasta nu ştim, căci este o lege a vieţii duhovniceşti.

11. Ce este prihănirea de sine? Este smerenie. Ca să te vezi pe tine însuţi vinovat şi păcătos, înseamnă să te smereşti. Ce este smerenia? "Veşmântul Dumnezeirii", spune Sfântul Ioan Scărarul. Când ne osândim pe noi înşine este ca şi cum am merge şi am săruta acest veşmânt. Aduceţi-vă aminte de femeia cu scurgerea de sânge din Evanghelie. A mers în mulţime şi s-a atins de haina lui Iisus. Şi, cum s-a atins s-a făcut sănătoasă. Asta a fost totul, precum scrie Evanghelia. Deşi a fost o realitate vie, cu toate acestea, faptul are şi un înţeles duhovnicesc. Este o pildă a prihănirii de sine. Şi e atât de minunată, încât

alta asemenea ei nu pot găsi la Sfinţii Părinţi, cel puţin la cei de care-mi aduc aminte.

12. Mândria este urmată la flecare pas de desfrânare.

Aşadar este bine să ne osândim pe noi înşine şi să ne smerim. Mulţi urcă spre cer, ducând cu ei multe osteneli şi izbânzi, dar nu vor să se smerească. Şi asta este o rană. Rana monahismului contemporan. Aşadar, smeriţi-văl

13. Să nu primiţi gândurile slavei deşarte. Să nu le daţi importanţă şi atenţie. Monahul este totdeauna în luptă cu gândurile slavei deşarte. Şi asta pentru că slava deşartă se face mândrie când se măreşte. Slava deşartă îl face pe afon să cânte, pe cel leneş să se umple de râvnă, pe cel fricos să se creadă curajos. Cuviosul loan Casian, când a observat-o, s-a mirat de viclenia şi răutatea diavolului. Cât de mult au fugit sfinţii de slava deşartă! Cu câtă atenţie se păzeau de ea! Stareţul Ambrozie avea totdeauna o vargă lângă el. Când cineva începea să spună ceva care putea să-i deştepte slava deşartă, lua varga şi începea s-o agite. Odată, cineva l-a întrebat:

- Părinte, de ce agitaţi varga?
- Pentru că mă gândesc cât de bine ar cădea pe spatele tău. Dar mai bine să lăsăm discuţia asta.

Fără să iasă din chilia sa, stareţul Ambrozie se arăta în chip sensibil (nu în vis) diferiţilor oameni cărora le dădea sfaturi şi îi scăpa de primejdii. întrebat cum se poate arăta aievea acelora fără să iasă din chilia sa, el le răspundea: Tl-am fost eu, ci îngerul meu".

14. Slava deşartă este păgubitoare nu numai pentru oamenii simpli, ci şi pentru sfinţi, deoarece inima omului,

65

chiar şi a celui sfânt, înclină puţin spre slavă. Bătrânul Ana- tolie s-a îmbolnăvit când a auzit că Părintele loan de Kronstadt l-a văzut în vedenie că liturghiseşte cu îngerii. A postit şi s-a rugat Domnului să-i stingă acest gând din mintea sa. De ce? Se temea de iubirea de sine. Se temea de gândul: "Iată ce sunt!". Şi intr-adevăr atunci se pierd toate.

15. Visările slavei deşarte şi ale gândului că vei putea ajunge stareţ sau egumen trebuie să le izgoneşti. Asta nu este îngăduit s-o vrem, deşi se poate împlini. Fie ca Domnul să vă înalţe la treapta aceea! Se poate însă să vă "îngroape" undeva într-o chilie. Iertaţi-mă, pentru Domnul, căci eu mă consider puţin mai sus de cei din urmă.

Despre judecată şi bănuială

1. Dacă trăieşti rău, nu te ispiteşte nimeni. Când începi să mergi drept, imediat vin mâhnirile şi încercările. Monahii - şi obştea noastră - sunt şi ei oameni. Şi pentru că sunt oameni, fiecare este chinuit de patimi. Aici, în mănăstire, toţi am venit ca la un spital, să ne vindecăm cu ajutorul lui Dumnezeu. Dacă totuşi vedeţi lipsuri la fraţi, nu-i judecaţi! Toţi oamenii sunt slabi, toţi au patimi şi trebuie să fim îngăduitori cu ei.

2. Mânia şi judecata sunt patimi cu care ne luptăm toată viaţa. Când am venit la mănăstire, stareţ Fiind Părintele Anatolie, i-am spus:

- Aş vrea să trăiesc, pe cât este cu putinţă, în cea mai mare izolare.
- închis?

66

- Da.
- Şi nu vei face baie?
- nu.
- Bine, prima mea poruncă este să faci "baie".
- Părinte, nu cumva prin "baie" înţelegeţi altceva?
- Da. Mici pustiul, nici izolarea singure nu ne curăţesc, căci şi în pustiu pot trăi cu toate patimile mele şi să nu păcătuiesc, dar numai în aparenţă. Şi asta pentru că acolo nu este cu putinţă să-ţi dai seama de neputinţa şi slăbiciunea ta. însă aici în obşte ne "curăţim". Aşteaptă să înceapă "spălările" şi atunci să te ţii bine! Aici, vrei nu vrei, te vor spăla, numai aşa vom începe să ne dăm seama de slăbiciunile noastre: mânie, răzvrătire, judecată, răutate, iubire de sine... Şi astfel ne smerim.

3. Să nu judeci niciodată pe cineva. Şi, mai ales, ceea ce ţi se pare că este rău. Patima aceasta este foarte cumplită şi greu o biruiţi.

4. Să nu vă încredeţi în bănuieli. Omul care se încrede în sugestiile celui viclean şi bănuieşte, este stăpânit de diavolul, care îi arată şi lucruri care niciodată nu s-au făcut. Când diavolul vă arată lipsurile şi slăbiciunile altora şi vă îmbrânceşte în judecată, să

vă spuneţi vouă înşivă: "Eu sunt mai rău decât acela. Eu sunt vrednic de osânda veşnică. Doamne, miluieşte-mă!'. Chiar dacă spuneţi aceste cuvinte fără tărie, totuşi trebuie să le spuneţi.

5. Odată, liicolae a spus stareţului că i-au venit nişte gânduri de judecată împotriva lui (a stareţului) pentru cele ce le povestea credincioşilor, ca neavând nici o legătură cu viaţa monahală. Atunci stareţul i-a răspuns:

67

- Când îţi vin gânduri să judeci pe stareţ sau pe cei ce murmură împotriva lui, să le răspunzi: "Treaba asta nu este a mea. Este a staᶠeţului. El va răspunde. Ce treabă am
eu?".

Stareţul Leonid a răspuns odată la o astfel de întrebare:

- Fiul meu, noi adesea nu înţelegem ce spun oamenii cei simpli, cu ce scop şi în ce scop. Cu atât mai mult nu înţelegem ce spun stareţii. De multe ori vedem în vieţile sfinţilor că şi ei spuneau glume. De pildă Sfântul Pahomie, Sfântul Antonie cel Mare şi alţii. Desigur că glumele acestea nu le-au luat din Sfânta Scriptură, nici din cărţile sfinţilor, ci povesteau ceva simplu, "în glumă”. Aşa şi eu spun o glumă în clipa când satana vrea să aducă vreo mâhnire şi această glumă îl alungă.

6. Gândurile îndoielii, precum şi cele ruşinoase şi de hulă, trebuie să le dispreţuiţi. Să nu le daţi nici o importanţă! Dispreţuiţi-le! Şi atunci vrăjmaşul diavol nu va mai rezista, ci va fugi. Diavolul nu rezistă dispreţului, deoarece a fost călcat. Dar dacă începeţi totuşi acest dialog cu gândurile (nu uitaţi că gândurile acestea nu sunt ale voastre, ci ale vrăjmaşului, venite din afară), diavolul vă va aduce atâtea gânduri, încât vă vor încovoia şi aşa vă vor "întuneca".

Omul care crede şi iubeşte pe Dumnezeu, nu huleşte. Dar se observă totuşi două feluri de gânduri înlăuntrul lui: de iubire şi de hulă. De aici se vede că o oarecare putere străină şi vicleană aduce îndoielile şi gândurile ruşinoase şi de hulă. De aceea, să dispreţuiţi aceste gânduri! Şi numai atunci nu vă vor mai vătăma, când le veţi arăta duhovnicului. Iar când le arătaţi, nu intraţi în amănunte, deoarece este cu putinţă să vă vătămaţi şi pe voi şi pe duhovnic. Mai

68

ales, nu trebuie-să povestiţi cu amănunte despre gândurile desfrânării. Această cloacă murdară este mai bine s-o închideţi şi s-o

acoperiţi, nu s-o descoperiţi. Gândurile desfrânării nu vă vor fi considerate ca păcat decât atunci când începeţi să vă bucuraţi de ele.

Să izgonească aceste gânduri, luptându-se cu ele, au putut numai sfinţii. Noi ne putem izbăvi de ele numai cu fuga. Când nu aveţi putere să vă luptaţi şi să biruiţi gândurile desfrânării, chemaţi pe Domnul şi le va izgoni numele Lui. Păcatul nemărturisit lucrează devastator în om şi-i duce sufletul la moarte.

7. Mergem pe un drum greşit dacă încercăm să le facem pe toate numai cu mintea şi să desluşim gândurile îndoielii şi problemele peste care nu se poate trece. Monahul cu cât trăieşte mai mult în mănăstire, cu atât mai mult învaţă, cu atât mai mult se va înţelepţi. Dar asta se face încet. Numai Domnul poate lumina mintea omului ca să cunoască adevărul. Altceva este mintea şi altceva este raţiunea. Discernământul este darul lui Dumnezeu. Cu toate acestea, discernământul este cel mai mare dar al lui Dumnezeu şi nu se dă uşor. Omul poate fi foarte inteligent, dar să nu aibă harisma discernământului (darul deosebirilor).

Sunt oameni trupeşti care trăiesc numai pentru pântece şi desfrânare. Sunt şi oameni sufleteşti (fireşti). Aceştia sunt puţin mai buni decât cei trupeşti. Dar există şi oameni duhovniceşti. Diferenţa între cei sufleteşti şi cei duhovniceşti este uriaşă. Omul sufletesc nu primeşte cele ale Domnului, căci pentru el sunt nebunie. Poate învăţa toată înţelepciunea omenească, dar nu va dobândi dreapta socoteală duhovnicească. "Cuvântul Crucii pentru cei ce

pier este nebunie, iar pentru noi cei ce ne mântuim este puterea lui Dumnezeu". Dar luaţi aminte cum a spus: "cei ce ne mântuim", nu "cei mântuiţi", şi "cei ce pier", nu "cei pieriţi". Unii nici nu observă astfel de diferenţe. Moi suntem "cei ce ne mântuim", adică oamenii care ne luptăm să ne mântuim, dar nu ştim dacă, în cele din urmă, ne vom mântui. Iar ceilalţi se numesc "cei ce pier", iar nu "cei pieriţi", deoarece este cu putinţă să se pocăiască, deşi se găsesc In desăvârşită stare trupească, scufundaţi cu totul în noroi.

8. Să citiţi cărţi, dar să nu vă istoviţi să înţelegeţi sensurile lor cele mărunte şi să nu alunecaţi în explicaţii personale, ci rugaţi pe Dumnezeu să vă lumineze. Odată, când I-am întrebat pe stareţul Anatolie, de ce să nu fac aceasta, mi-a răspuns: “Te vei încurca". în cărţile Sfintei Scripturi şi ale Sfinţilor Părinţi nu se găsesc texte care să pricinuiască îndoială sau nedumerire. De

exemplu: vămile, jertfelnicul cel ceresc, cetele îngerilor şi altele ca acestea. Toate acestea trebuie să le înţelegem duhovniceşte. Sunt o altă realitate, necunoscută, neapropiată nouă şi de neexplicat de limba omenească. Unii chiar se smintesc pentru că nu înţeleg că aceste cuvinte nu trebuie înţelese după literă, ci duhovniceşte.

9. în fiecare seară să vă cercetaţi pe voi înşivă şi să vă pocăiţi de păcatele voastre. Cercetarea vieţii noastre ne povăţuieşte la cunoaşterea neputinţei noastre şi la pocăinţă. Iar pocăinţa ne povăţuieşte la neîncetata pomenire a lui Dumnezeu şi a morţii. De noi depinde începerea unei vieţi de atenţie şi trezvie. Celui care flecăreşte nu-i este cu putinţă să trăiască cu trezvie. Acesta va avea în permanenţă împrăştierea minţii. Din tăcere se

naşte liniştea, iar din linişte rugăciunea. Este cu putinţă să se roage omul care are mintea împrăştiată? Ia aminte! Viata cu trezvie şi atenţie înlesneşte rugăciunea şi ne duce aproape de Dumnezeu, la aminte la tine însuţi! Tăcerea este o nevointă. Cel ce se dă pe sine acestei nevoinţe să se pregătească de mâhniri, pentru că tăcerea nu se dobândeşte nici repede, nici uşor. Ea este o virtute deosebit de înaltă şi de importantă pentru mântuire, căci ea "este taina veacului viitor". Cel ce tace se pregăteşte pentru viaţa viitoare. Bătrânul Macarie ne spunea aceasta adeseori.

10. Frica de lume şi de viaţă lumească este o frică mântuitoare. Fugiţi de acest monstru înfricoşător, adică de lume! Dumnezeu să vă ajute să fugiţi de ea cu totul. Să vă temeţi numai de păcat. în Sfânta Scriptură vedem că Dumnezeu nu iubeşte pe cei fricoşi. Aşadar monahul nu trebuie să fie fricos şi speriat, ci el trebuie să-şi pună nădejdea în Dumnezeu. De ce Dumnezeu nu iubeşte pe cei fricoşi? Pentru că sunt foarte aproape de deznădejde, iar deznădejdea este un păcat de moarte. Monahul adevărat trebuie să fie străin de o astfel de stare sufletească.

11. Fiu trebuie să ne mâniem pe cei care ne pricinuiesc mâhnire, căci ei sunt făcătorii noştri de bine. Ei ne arată nedesăvârşirile noastre de care noi înşine nici nu ne dăm seama. Trebuie, aşadar, să-i suferim în linişte şi să ne rugăm pentru ei. Răbdarea în linişte face minuni. Ce a mântuit pe vameş? Numai un singur lucru: recunoaşterea păcătoşeniei lui. "Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului!". Rugăciunea aceasta are o vârstă de două mii de ani. Dar priviţi! Vameşul avea şi conştiinţa că este păcătos şi, în

acelaşi timp, cerea şi mila lui Dumnezeu. Fără nădejde, nu se dobândeşte mântuirea. Domnul a spus: n-am venit să mântuiesc "pe cei drepţi", ci pe cei păcătoşi. Pe cine înţelegem când spune "pe cei drepţi"? Este dovedit că se referă la păcătoşii care nu au conştiinţa păcătoşeniei lor şi la diavoli, nici nu ne putem închipui mândria cu care aceştia stau împotriva lui Dumnezeu, nu ne este cu putinţă să înţelegem cât de mult urăsc ei pe Dumnezeu. Dar "Dumnezeu, celor mândri, le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă har". De ce nu spune Sfânta Scriptură că Dumnezeu urăşte pe desfrânaţi sau pe alţi păcătoşi, ci numai pe cei mândri? Deoarece mândria este însuşirea dracilor, deoarece cel mândru este într-un fel ruda diavolului.

Un creştin a spus duhovnicului său:

- Citesc Psaltirea, dar nu înţeleg nimic. Cred că pentru mine este mai bine să las cartea aceasta o bucată de vreme.

Atunci duhovnicul i-a răspuns:

- Nu. Piu trebuie.
- De ce? Şi aşa nu înţeleg nimic.
- Tu nu înţelegi, dar diavolii înţeleg că ea spune despre ei şi, nesuferind, fug.

12. Sunt păcate de moarte şi altele mai uşoare. Păcat de moarte este acela de care omul nu se pocăieşte. Se numeşte de moarte, deoarece omoară sufletul, care după. moartea trupului va merge în iad. Şi numai prin pocăinţă (sufletul) poate reînvia. Păcatul de moarte omoară sufletul şi-l face neputincios pentru viaţa duhovnicească. Ia un orb, aşează-1 într-un loc cu o privelişte minunată şi spune-i: "Ce privelişte frumoasă!". Ce-ţi va răspunde? Tiu văd nimic, sunt orb". La fel se întâmplă şi cu sufletul care a fost

omorât de păcat, este neputincios spre vederea fericirii veşnice.

13. Muzica este o artă, dar există şi o muzică a sufletului. Este seninătatea sufletească. Aceea despre care spune Evanghelia: "Luaţi jugul Meu asupra voastră şi vă smeriţi cu inima şi veţi afla odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu este bun şi sarcina Mea uşoară". Iată, acestea sunt seninătatea şi odihna. Aţi învăţat matematică? Ştiţi ce înseamnă semnul '="? înseamnă odihna

sufletului, înseamnă fericire, muzică, armonie, adică armonia tuturor puterilor sufleteşti.

11. Toate cele din Evanghelie, în afară de înţelesul lor desluşit, au şi un alt înţeles mai mistic, mai ascuns.

15. Poate mai târziu vei deveni duhovnic. Iată, deci că te avertizez. Păzeşte-te de femei! Trebuie să fii cât se poate de atent! Mu-ţi poţi închipui ce complicat este sufletul omenesc. Să slăveşti pe Dumnezeu că nu te-ai căsătorit! Te avertizez din nou: să fii atent! Mai ales cu fiicele duhovniceşti şi cu călugăriţele. Să fii cât se poate de atent! Mie mi se plângeau de Părintele Iosif, iar Părintelui Iosif de mine. Odată, ucenicul Părintelui Iosif mi-a spus:

- Părinte, nu le crede. Spun numai minciuni. în mănăstirea lor merg din chilie în chilie şi pe toate le întorc cu susul în jos şi nu numai din când în când, ci tot timpul.

Eu, parafrazând situaţia aceasta, am alcătuit o zicală: "Plimbăreala călugăriţei ţine, până ce la drumul călugăriei vine". Se va opri când va dobândi o mentalitate (înţelegere) călugărească. Unele o dobândesc într-un an, altele în doi. Unele în cinci sau în zece, altele în douăzeci. Aceea care

are o oarecare înţelegere a chemării călugăreşti intră foarte repede pe drumul acesta. Unele, însă, nu intră pe făgaş în nici un fel. Au venit, au văzut şi au plecat. Există însă şi călugărite cu o profundă înţelegere duhovnicească.

16. Femeia nu trăieşte fără credinţă, necredinţa pentru femeie este temporară. Ea se va întoarce la credinţă, la Dumnezeu. Altfel, repede se topeşte. Cu bărbatul este altceva. Acesta poate trăi şi fără credinţă. Se face piatră, stâncă, stâlp de sare, dar poate trăi şi aşa.

17. Evanghelia şi, în general, Sfintele Scripturi sunt pline de taine. în ele se află un adânc necercetat de înţelesuri, nu este cu putinţă să le înţeleagă cineva pe toate. Precum la ceapă mai întâi se scoate o foaie, apoi a doua, a treia, şi aşa mai departe, la fel se întâmplă şi cu cercetarea Scripturii. înţelegem ceva, dar imediat ne dăm seama că dincolo de ceea ce înţelegem se ascunde ceva şi mai adânc. Acest înţeles ascuns şi tainic, ni se deschide pe măsura curătiei mintii noastre, unuia mai mult, altuia mai puţin. Dar şi puţinul este destul pentru viată. Prin această metodă. Dumnezeu luminează mai ales minţile nevoitorilor lui.

18. Cultura nu numai că nu împiedică sporirea duhovnicească, d chiar o uşurează.

19. Proorocul David spune: "Tăria mea şi lauda mea este Domnul". "îl voi lăuda şi voi cânta Domnului". "Voi cânta Dumnezeului meu cât voi fi". Această laudă a Domnului se face fără cuvinte. Ca s-o dobândim, mergem la mănăstire. Acolo o putem dobândi. Unul o dobândeşte în

cinci ani, altul în patruzeci. Dumnezeu să vă dea să dobândiţi harisma aceasta! Sau măcar să vă bucuraţi că vă aflaţi pe drumul care duce spre ea! în Sfânta Scriptură se vorbeşte despre "insule". "Insulele să nădăjduiască spre Dumnezeu". Cum să nădăjduiască insulele spre Dumnezeu? Insulele sunt mănăstirile. Şi tot acolo se arată că atunci când va veni Antihrist, credinţa se va păstra, poate, numai în mănăstiri.

20. Stareţul Macarie a spus odată Părintelui Anatolie, ucenicul său:

- La biserică trebuie să mergem obligatoriu înainte de a începe slujba.
- De ce?
- îţi voi spune altădată.

Şi a spus după câţiva ani:

- Pentru că atunci vine şi Maica Domnului în biserică.

21. Cu puterea noastră nu putem pătrunde înţelesul lăuntric al întâmplărilor. Acesta este un dar de sus. Dacă însă veţi merge pe acest drum, numai cu Rugăciunea lui Iisus veţi putea pătrunde înţelesul celor ce se petrec în viaţă. Atunci veţi vedea şi ceva mai mult decât asta, precum a spus Domnul lui Natanail. Când omul începe să înţeleagă ceva, pe care mai înainte nu-1 pricepea şi de care alţii continuă să nu-şi dea seama de el, înseamnă că a început deja curăţirea minţii sale.

22. Chinuri de nedescris îi aşteaptă pe păcătoşi în iad, aşa cum pe cei drepţi îi aşteaptă o fericire de negrăit! “Ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit'. Cuvintele acestea ale Apostolului se potrivesc şi pentru chinuri şi pentru feri-

*

cire. Noi ne gândim uneori cu foarte multă uşurinţă la pedepsele din iad şi de aceea le uităm. în lume ele nu sunt primite deloc.

Diavolul ne aduce gândul că nu există nici diavol, nici iad. Totuşi, Sfinţii Părinţi ne spun că o pre- gustare a gheenei se face încă de pe pământ, precum şi a fericirii veşnice. Păcătoşii încep să simtă pedeapsa iadului, iar drepţii, bucuria raiului, dar cu deosebirea că amândouă vor fi cu neasemănare mai mari în viaţa viitoare. Nu încape îndoială că există iad şi-şi va face şi lucrarea sa. Sufletele drepţilor şi ale păcătoşilor vor fi şi atunci îmbrăcate în trup, însă acel trup nu va fi aşa de greoi, ci mai subţire şi mai înduhovnicit. Dar toate acestea se vor face mai înainte de Judecată. După Judecată, nimeni nu ştie ce va fi. Nici chiar îngerii. Aceasta este taina lui Dumnezeu. Toate cele pe care le învaţă Biserica sunt adevărate, precum şi învăţătura că după moarte sunt chinuri. După mărturia Sfinţilor Părinţi, Judecata se va face la miezul nopţii. Ceasul acela va veni pe neaşteptate pentru toţi cei ce trăiesc pe pământ, întocmai ca un fur.

23. în rai nu vom intra datorită ostenelii şi faptelor noastre bune, ci pentru harul şi vrednicia Jertfei răscumpărătoare a Dumnezeului şi Mântuitorului nostru, Iisus Hristos. Faptele noastre bune, păzirea poruncilor Evangheliei sunt necesare doar ca o mărturisire a dragostei noastre faţă de Hristos. Fără dragostea faţă de Hristos nu putem dobândi nici fericirea, nici raiul.

24. Mult timp n-am putut înţelege cuvintele Psalmului: "Glasul Domnului, cel ce varsă para focului" (Ps. 28, 7). Apoi am înţeles că flacăra, care pe pământ are şi foc şi lumină, dincolo se împarte între rai şi iad astfel: lumina se

I

află în rai şi desfătează pe cei drepţi, în timp ce focul, fără lumină, se află în iad şi arde pe păcătoşi. Scriptura spune: flacăra din abisul iadului este în întuneric şi păcătoşii nu se văd unul pe altul. Doamne, miluieşte-ne şi ne mântuieşte!

Fedepseşte-mă, Doamne, cum vrei, numai miluieş- te-mă!

25. Hu spun nimănui, nici nu arăt spre lauda mea că frica chinurilor iadului este mereu în mintea mea, ci o folosesc numai pentru a mă smeri. Şi cât mă smereşte acest simţământ al fricii! înţelepţii epocii noastre nu vor să creadă că există iad. Să ne ridicăm şi să facem o rugăciune ca Domnul să ne izbăvească de focul iadului! Şi să-l mulţumim că suntem aici. Re ca toată viaţa noastră să fie o mulţumire că Domnul ne-a povăţuit aici. Desigur, locul singur nu mântuieşte, dar cel puţin ştim că ne aflăm în corabie... Hoile descoperiri, vrând să aducă folos, în cele din urmă vatămă mai mult. Vom trăi zile înfricoşătoare, dar harul

Domnului ne va acoperi.

26. Acum, creştinismul este urât peste tot, pentru că îi împiedică (pe oameni) să trăiască cum vor, să păcătuiască nestingheriţi. Noua generaţie se dizolvă, se strică, putrezeşte. Vor să trăiască fără Dumnezeu şi urmările sunt evidente.

27. Toată lumea se află sub influenţa unei puteri care stăpâneşte mintea, voinţa şi toate puterile sufletului. Şi această putere este vicleană, pentru că izvorul ei este diavolul, iar uneltele lui sunt oamenii vicleni. Prin ei lucrează Antihrist şi înaintemergătorii lui. Apostolul spune: “Pentru aceea, Dumnezeu i-a predat duhului amăgirii, al

77

înşelării, fiindcă n-au primit iubirea adevărului". Ceva întunecat şi înfricoşător vine peste lume. Omul va rămâne mai mult sau mai puţin sub stăpânirea lui şi cu cât puterea celui viclean îl are mai mult (pe om) în stăpânirea sa, cu atât omul va fi mai puţin conştient de ceea ce face.

28. Acum, în Biserică, nu avem profeţii clare, dar avem totuşi semnele timpului. Semnele acestea se văd clar numai de aceia care au "mintea lui Hristos". Lor, toate le sunt descoperite în chip desluşit. Antihrist vine în lume şi totuşi lumea nu crede aceasta. De aici, din mănăstire, mrejele diavolului se văd mai bine. Aici ochii se deschid, iar în lume ei se închid. Mulţumiţi Domnului că aţi plecat din lume!

29. Este vădit faptul că cei necredincioşi, materialiştii, nu merg mai departe de materia văzută. Ei neagă existenţa nu numai a îngerilor şi a diavolilor, ci chiar şi a lui Dumnezeu.

Iar când cineva le vorbeşte despre iad, nu vor cu nici un chip să admită că el este o realitate. Această necredinţă s-a observat la mulţi oameni mari.

30. Ştiţi că acolo unde astăzi există biserici şi mănăstiri şi, în general, locuri de închinare, în vechime erau temple păgâne. Adesea citim în Vieţile Sfinţilor că, acolo unde la început era un templu, mai apoi se zidea o biserică. Adică Dumnezeu a făcut de ruşine pe diavol. Dar în vremurile din urmă bisericile se vor dărâma şi în locul lor se vor construi temple păgâne. Mănăstirile vor suferi prigoane grele şi multe mâhniri. Adevăraţii creştini vor găsi refugiu în micuţele biserici. Eu nu voi ajunge să trăiesc acele zile, dar

voi veţi trăi. Veţi merge la mănăstiri, care atunci vor suferi multe prigoane şi lipsuri. Atunci însă eu mă voi afla în pământul jilav, iar la mormântul meu va veni fiica mea duhovnicească şi-mi va spune: "Părinte Varsanufie, aju- tă-mă! Roagă-te pentru mine! Mă aflu într-o situaţie foarte grea". Aşa, fiica mea. Da, aşa va fi.

31. în Apocalipsă scrie: "'Fericit cel ce citeşte cuvintele cărţii acesteia”. Şi fiindcă aşa s-a scris, cu siguranţă aşa va fi, căci cuvintele Scripturilor sunt cuvintele Sfântului Duh. Totuşi, ce înseamnă această fericire? Unii, care nu înţeleg mai nimic din cele ce spune Scriptura, deznădăjduiesc, cu toate că ştiu că studiul cuvintelor dumnezeieşti dă mângâiere. Ar face mai bine dacă ar spune: "Ceea ce pentru noi este de neînţeles acum, vom înţelege mai târziu, când va veni vremea despre care ne spune Scriptura". Spuneţi-mi, unde se mai citeşte azi Apocalipsa? Aproape numai în mănăstiri, în şcolile teologice şi în seminarii, iar îh lume, foarte rar. Nimeni... Este dovedit că cel ce citeşte Apocalipsa, când va ajunge acolo unde se spune despre sfârşitul lumii, va fi cu adevărat fericit, deoarece va înţelege ceva din cele ce se vor petrece atunci şi va începe să se pregătească. Iar în cele pe care le descrie Apocalipsa va vedea toate întâmplările contemporane.

33. Stareţul a luat o Biblie, a deschis-o la Cartea a III-a lui Ezdra şi, arătând un loc subliniat cu cerneală albastră, a spus: "Citiţi: «Veacul şi-a pierdut tinereţea sa şi vremurile se apropie de bătrâneţe, căci veacul s-a împărţit în douăsprezece părţi şi cele ale celui de-al nouălea şi jumătate...»".

79

Cartea aceasta este plină de taine. Mulţi au cercetat-o şi au înţeles că cuvintele ei se referă la epoca noastră, la veacul al XX-lea. Şi, intr-adevăr, sunt multe semne. Moi vom pleca; voi veţi rămâne şi veţi suferi toate aceste evenimente înfricoşătoare. Veţi trăi şi veţi intra în ele atunci când vor veni.

33. Tot ce vei cerceta din cele rânduite de biserică, vei vedea că au un sens adânc. Iată, de pildă: de ce în săptămâna Sfintei Treimi avem glasul al şaptelea? Deoarece numărul şapte este sfânt. în ziua a şaptea Domnul S-a odihnit de crearea lumii, şapte sunt Tainele, şapte sunt şi harurile Sfântului Duh şi multe altele. Apoi urmează săptămâna Tuturor Sfinţilor cu glasul opt. De ce? Deoarece opt simbolizează nesfârşirea. Sfinţii pleacă din lumea aceasta aşteptând veacul viitor, naşterea din nou. Au atins

sfinţenia pe pământ. Este cu putinţă să se mai schimbe vreodată? Să se clatine? Să slăbească din dragostea faţă de Dumnezeu? Nu. Ci se vor desăvârşi în dragoste în vecii vecilor.

34. Prigoanele şi chinurile primilor creştini, poate, se vor repeta. Astăzi toate acestea sunt cu putinţă... Iadul a fost călcat, dar nu distrus. Şi va veni vremea când vom înţelege mai bine acest lucru... Toate mănăstirile vor fi distruse şi creştinii care au dregătorii vor fi lipsiţi de ele. Vremea aceasta nu este departe... Să vă aduceţi aminte de aceste cuvinte ale mele. Veţi trăi când vor veni acele vremuri... Şi atunci veţi spune: "Mi-aduc aminte că ne-a spus-o Părintele Varsanufie”. Câţi ani au trecut... Va veni vremea când Optina va trece prin zile grele... Poate pentru mai binele ei...

35. Cateheza 43-a a Sfântului Teodor Studitul, care se citeşte în Duminica Ortodoxiei, se potriveşte foarte bine epocii noastre, cu toate că a fost scrisă cu o mie de ani mai înainte. Şi dacă Dumnezeu va vrea, vor trece încă o mie de ani şi va continua să se citească. Niciodată nu-şi va pierde valoarea ei.

36. Vefi trăi şi veţi vedea. Va veni vremea când vor începe iarăşi să fie chinuiţi creştinii.

- Şi acum sunt chinuiţi, dar nu atât de sălbatic.
- Nu. Eu nu vorbesc de acest fel de chinuri. Vorbesc de chinurile asemănătoare celor din primele veacuri.

37. Credinţa se transmite ca o moştenire. De la Cain începe neamul celor necredincioşi, iar de la Abel neamul celor ce cred în Dumnezeu. Pentru că, precum se transmite moştenirea trupească, aşa se transmite şi moştenirea duhovnicească.

38. Mi s-a povestit un lucru înfricoşător despre un monah. Ce se va întâmpla când Optina se va umple cu multi monahi de acest fel? Eu, cu siguranţă, nu voi trăi până atunci. Voi însă veţi duce o luptă mare, veţi fi nevoiţi să vărsaţi multă sudoare, mult sânge, multe lacrimi... Domnul nu va îngădui... Optina va continua să existe...

39. Să ţineţi minte! în 1925 se vor împlini o sută de ani de la întemeierea Schitului.

40. Tomul al cincilea al episcopului Ignatie cuprinde şi multe învăţături ale Sfinţilor Părinţi în legătură cu monahismul contemporan şi ne învaţă cum trebuie să citim

cărţile Sfinţilor Părinţi. în privinţa aceasta, episcopul Ignatie a văzut lucrurile foarte profund, mai profund decât episcopul Teofan Zăvorâtul. Cuvântul lui lucrează cu putere în suflet, deoarece este rodul experienţei... A fost o minte mare. Ştiţi ce s-a întâmplat când a fost înmormântat episcopul Ignatie? îngerii au înconjurat sufletul lui în timp ce urca spre cer cu slavă şi cu cinste multă. Şi cântau: "Arhiereule al lui Hristos, Părinte Ierarhe Ignatie, roagă-te şi te bucură! ". A fost un imn ceresc.

Despre Bătrâni

1. Bătrânul Ambrozie nu a avut ucenici apropiaţi, decât pe Părintele Anatolie, care a fost mai degrabă "iniţiatul" lui. Bătrânul Ambrozie n-a avut duşmani, îi iubea pe toţi, chiar şi pe cei ce nu-1 iubeau. Pe aceştia îi iubea mai mult decât pe ceilalţi. Au existat şi de aceştia. Chiar şi acum în mănăstirea noastră sunt monahi care nici nu vor să audă despre Părintele Ambrozie. "Nu este prooroc necinstit fără numai în patria sa". Pe Sfântul Serafim de Sarov îl cinsteşte toată Rusia. însă în mănăstirea lui îl urau. Da: "Nu este prooroc necinstit fără numai în patria sa".

2. Bătrânul Leonid a suferit multe prigoane de la cei "binevoitori". Chiar şi episcopul Nicolae al Kalugăi i-a spus cu mânie, când a văzut că lumea îl împresura: "Ce faci acolo?". El însă i-a răspuns: "Cânt Dumnezeului meu până ce voi fi". Episcopul a înţeles bine sensul adânc al acestor cuvinte. Şi într-adevăr stareţul Leonid a cântat lui Dumnezeu cu toate puterile lui în toată viaţa sa.

3. Bătrânul Ambrozie spunea:

- Tulburarea nu se numără între virtuţi. Şi asta se datorează faptului că pricina care naşte tulburarea este cel mincinos şi tatăl minciunii.
- Legătura dintre ucenic şi Bătrân trebuie să fie întemeiată pe credinţă. Atunci Domnul lucrează după credinţa celui ce întreabă şi din milostivirea Sa, descoperă voia Sa Bătrânului.
- Vrăjmaşul ne invidiază când vede că avem între noi comuniune în sinceritate şi dragoste în Hristos şi încearcă să semene vrăjmăşie şi dihonie, deoarece urăşte binele. De aceea, vă spun: "Vrăjmaşul nu v-a lăsa în pace aceste legături de sinceritate şi simplitate pe care le aveţi între voi ca părinţii faţă de copii. De multe ori a izbutit să despartă şi pe sfinţi". Cu toate acestea, vă

spun: "Dacă vom încerca să păstrăm totdeauna între noi simplitatea şi sinceritatea, şi dacă ne descoperim gândurile, nu va putea face nimic. Hotărârea de a ne descoperi de bună voie gândurile unul altuia va distruge răutatea lui".

4. Acum înţeleg cum a trăit Bătrânul cu ucenicul lui în vremurile de demult. Au trăit ca şi cum ar avea un singur suflet. Aşa cum vorbea atunci bătrânul ucenicului său, aşa încerc să vă vorbesc şi eu acum.

Despre încercări şi mâhniri

1. Fiecare om trebuie să treacă o perioadă de timp prin mâhniri, încercări şi războaie. Grea şi dureroasă este starea aceasta... Despre ea vorbeşte psalmul: "Dureri ca ale aceleia ce naşte" (Ps. 47, 6). Orice om, atunci când se

naşte duhovniceşte în viaţa cea nouă, încearcă durere, dar încet-încet merge către alinare. Cel ce nu trece în lume prin aceste dureri ca ale aceleia ce naşte", le va trece în mănăstire. Şi voi la fel. Aceste dureri alcătuiesc războiul împotriva patimilor. Patimile se vor răscula, vrăjmaşul nu vă va lăsa liniştiţi. Aici trebuie răbdare. Trebuie să vă răbdaţi pe voi înşivă! Nu dezertaţi! Să ştiţi că patimile sunt greu de înlăturat...

2. Mâhnirile care ne vin una după alta trimise de Dumnezeu, sunt dovada dragostei Lui faţă de noi. Scopul fiecăreia este diferit. Ni le trimite ori ca să ne taie un oarecare rău, ori ca să ne cuminţească, ori ca să ne slăvească mai mult în viaţa ce va să fie, ori ca să ne pedepsească pentru păcatele noastre cele vechi. Toţi îşi duc crucea lor, deci şi voi trebuie s-o duceţi pe a voastră. Duceţi-o cel puţin cu un deget de-al vostru, dar duceţi-o! Aceasta este absolut necesar pentru mântuirea tuturor, nu numai a monahilor. Da, toţi şi-au dus crucea, şi toţi şi-o duc. Şi Dumnezeu Cel întrupat Şi-a dus Crucea Sa. însă a Lui a fost cea mai grea, pentru că a cuprins în ea toate crucile noastre. Dar cineva (Simon Cirineanul) L-a ajutat, I-a luat Crucea şi a dus-o el însuşi. Şi noi, cu toate că fiecare ne ducem crucea noastră, să-L ajutăm pe Domnul nostru, pregătin- du-ne să devenim slujitorii Lui în cer, numărându-ne în ceata duhurilor netrupeşti. Ce mare vrednicie!

3. "Nu vă încredeţi în cei puternici, în fiii oamenilor, în care nu este mântuire". Mi-a plăcut totdeauna să cercetez Scriptura şi cărţile Sfinţilor Părinţi, şi mai ales, Psaltirea. Şi cât de multă înţelepciune mi-au descoperit ele!... Să nădăjduiţi numai în Dumnezeu, niciodată în om. Făcând

84

aşa, orice rău se va depărta de la voi, precum se depărtează ramurile tăiate de la copac.

4. Cu cât trăieşti mai atent şi mai aspru, cu atât mai sălbatic te atacă vrăjmaşul. încearcă să te tragă în păcat mai ales în sărbători. Să le aştepţi pe toate. Să fii pregătit pentru toate... Domnul este îndurător. Sărbătorile pricinuiesc daruri. Şi voi veţi lua ceva şi vă veţi încredinţa de asta după mulţi ani, poate chiar după patruzeci de ani... Atunci veţi înţelege ce dar va trimis Domnul în sărbătoarea cutare.

5. Când sunteţi în dispoziţie bună să aşteptaţi vijelii. Aşa se întâmplă întotdeauna. La fiecare bine, ispita ori merge înainte, ori vine după el.

6. Când înduri multe mâhniri să-ţi spui: "Poate sunt vrednic de aceste mâhniri. Poate toate-mi sunt absolut necesare, ca să mă curăţ de patimile mele şi mai ales de mândrie". A suferi diferite amărăciuni nu este atât de important, ci trebuie să ne îngrijim să nu ne umplem de răutate împotriva aceluia ce ni le-a pricinuit.

7. Totdeauna vom avea mâhniri, dar starea noastră exterioară trebuie să fie contrarie. Oricâte mâhniri ar avea, omul care a ajuns la rugăciunea lăuntrică le va suferi mai uşor, pentru că Hristos este cu el şi-l va umple de bucurie nesfârşită. Iar bucuria aceasta, bucuria în Domnul, n-o poate strica nici o mâhnire.

8. Când te tulbură gândul de frică pentru mâhnirile ce vor urma, să nu începi să vorbeşti cu el, ci să spui simplu: Tacă-se voia Domnului!". Şi asta te va umple de linişte.

85

9. în rugăciunea mea de dimineaţă spun nevrednicele mele cuvinte: "Dumnezeule curăţeşte-mă pe mine, păcătosul!", ca să nu fiu silit să dau seama la Judecată de tăcerea mea.

10. Frate Nicolae, tf-o spun cu toate că nu este pentru prima dată, îmi vine gândul să las totul şi să merg să mă închid într-o chilie. Este un lucru foarte înfricoşător să trăiască cineva singur, frate nicolae. înfricoşător! Şi de asta mă tem să plec de unul singur. Şi n-am pe nimeni să-i cer sfatul. Acum încep să înţeleg cuvintele proorocului David: "Mântuieşte-mă, Doamne!". Dacă luăm numai fraza aceasta, înţelegem că nimeni nu vrea să deznădăjduiască. Toţi sunt pregătiţi să spună: "Mântuieşte-mă,

Doamne!". Dar David a adăugat: "căci cuvios sunt". Adică nu am om căruia să mă adresez. "Mântuieşte-mă, Doamne!" Acum înţeleg de ce Sfinţii Părinţi plecau în pustie. Omul singur nu poate merge acolo, dar cu Dumnezeu poate. Iată, episcopul Teo- fan Zăvorâtul de multe ori a încercat să le lase pe toate şi să se însingureze undeva. Dar nu a fost voia lui Dumnezeu. Când a dorit aceasta, ca răspuns din partea lui Dumnezeu, i-a venit numirea de arhiepiscop al Vladimirului, dar, după câţiva ani, s-a depărtat în iubita sa Vişa.

Frate nicolae, când vom merge şi noi în "Vişa" noastră? Mai devreme? Mai târziu? Oricum, va trebui să mergem. Da, fratele meu, trebuie, niciodată nu mă lasă gândul doritei însingurări. Acum, însă, îmi este cu desăvârşire imposibil. Mă tem. “De ce ai fugit din ghereta ta?“, îmi va spune Domnul. Trebuie să rabd, căci se poate ca sufletele pe care Dumnezeu a hotărât să le mântuiască prin mine, nu se vor mântui dacă eu fug de la postul meu.

86

11. Am observat în viata mea că problemele de nedezlegat şi întâmplările de neînţeles se desluşesc de la sine. Uneori mai repede, alteori după mai mulţi ani. De aceea, niciodată n-am stăruit să le explic, deoarece am crezut că odată mi se vor descoperi. Şi într-adevăr, Domnul mi-a trimis dezlegarea îndoielilor la vremea potrivită.

12. Să fii întotdeauna ca un copilaş, dar numai cu răutatea, nu cu mintea. Cu mintea să fiţi bărbaţi desăvârşiţi. Fiţi hotărâţi şi nemişcaţi din locurile voastre. Să fiţi pe drumul cel bun. Aţi lăsat lumea şi zgomotul ei. Fiu vă ascundeţi talantul în pământ. V-o spun ca să vă întăresc. Talantul îl îngroapă aceia care fug de la locul lor în care au fost rânduiţi potrivit voii lui Dumnezeu. Cuviosul Serafim de Sarov a refuzat să fie întâi-stătător. Dar cât a suferit pentru aceasta! Ce mâhniri şi încercări mari! Puţin de n-a căzut în deznădejde. Şi a trebuit să primească acea mare nevoinţă, să stea trei ani pe o stâncă, pentru a birui acele ispite. Iată ce înseamnă să-ţi laşi locul. Un arhimandrit m-a întrebat: "Dacă demisionezi şi pleci, vei putea suferi cele ce ţi se vor întâmpla?". Iată, pentru asta stau la locul meu.

13. Uneori, îmi vin gânduri că viaţa monahală este o viaţă fără bucurie. Zilele trec monoton şi nu aştepţi nimic...

Dar Bătrânul îmi zicea: "Acesta este gândul cel mai otrăvitor". Monahul trebuie totdeauna să simtă "dureri ca ale aceleia ce naşte" pentru a ajunge la măsura bărbatului desăvârşit, la vârsta desăvârşirii. Atâta timp cât trăieşte în noi omul cel vechi,

prezenţa sa ne face să ne înţelegem patimile: plictiseala şi deznădejdea ce le simţim... Dar tot ceea ce este greu pentru omul cel vechi, pentru cel nou devine o mare mângâiere. Atunci toate cele ale lui se vor

umple de lumină şi de bucurie în Domnul. Atunci se vor împlini cuvintele Psalmului: "Veselitu-m-am de cei ce mi-au zis mie: în casa Domnului vom merge". Când vă va supăra gândul acesta, să-i spuneţi: "Nu mă interesează ce se va întâmpla. Domnul mă va ajuta să merg pe calea aceasta. Nu gândesc să ajung la măsurile cele mai înalte ale desăvârşirii, dar nădăjduiesc că şi aici mă voi mântui".

14-. întărirea duhovnicească se dobândeşte prin râvna nevoitorului, sprijinită de harul Domnului nostru Iisus Hris- tos şi prin lepădarea de toate, indiferent despre ce ar fi vorba. Să le consideraţi pe toate gunoaie faţă de harul Domnului. Aceasta este legea vieţii duhovniceşti. Pentru sporirea în viata duhovnicească, de pildă în rugăciunea lui Iisus, trebuie răbdate multe feluri de mâhniri, amărăciuni şi smeriri, şi mai ales clevetiri. Aş vrea să vă spun de mai înainte despre mâhnirile care vă aşteaptă de la diavol, de la oameni şi din sminteala lumii. Pe toate trebuie să le suferiţi şi numai aşa veţi ajunge la sporire în dragostea creştinească şi la eliberarea de patimi.

15. Să urmafi cugetarea şi lucrarea sfântului al cărui nume îl purtaţi. Sfântul Nicolae s-a distins prin râvna lui pentru credinţa ortodoxă şi prin dragostea lui fată de Dumnezeu şi fată de oameni.

16. Altceva este mărturisirea şi altceva descoperirea gândurilor. Sfinţii Părinţi spun că atunci când nu avem la cine merge să ne mărturisim, putem alege un frate de acelaşi suflet cu noi, căruia să-i descoperim gândurile. Cu alte cuvinte, gândurile noastre le putem spovedi (adică

spune) şi omului care n-are preoţie (ca să ne dea sfat), dar nu şi păcatele noastre, ca să ne dea iertare.

17. Mintea este o putere în continuă mişcare, dar depinde de noi încotro o îndreptăm. Precum se învârte piatra de moară, dar depinde de noi ce măcinăm, grâu, orz sau seminţe vătămătoare, aşa este şi cu mintea.

RUGĂCIUNEA LUI USUS

(Stihurile Stareţului Varsanufle în versiune liberă)

1. începutul ei este calea cea strâmtă.

în sufletul cu multe griji, niciodată nu se va întări. Mâhnire şi batjocură,

boli, dispreţuiri şi osteneli vin asupra celui ce se luptă din toate părţile;

şi stă plin de tulburare, de gânduri grele, şi se-ndoieşte.

Sufletu-i se simte plin de plictiseală.

Dar nu! Venind cu rugăciunea se vor împrăştia toţi vrăjmaşii lui.

2. Dacă-ţi pui ca ţintă acoperământ să ai smerenia divină ce este veşmântul lui Dumnezeu, niciodată nu vei lăsa bucuria biruinţei vrăjmaşilor nevăzuţi ai mântuirii tale.

Rabdă cu stăruinţă toate gândurile jignitoare

şi nu cugeta vreodată să laşi calea cea strâmtă şi cu scârbe, deoarece numai ea este chezăşia

89

bunătăţilor făgăduite de Dumnezeu.

3. Să trăieşti pentru veşnicie, pentru singura frumuseţe adevărată şi nepieritoare;

şi uită cele de vis şi mincinoase.

îmbărbătează-te în lupta cea aspră,

căci într-o zi te vei bucura de o viaţă plină de lumină.

Va suna ceasul şi va veni vremea

când lupta cea lăuntrică va înceta.

Atunci, slobozit de patimi, sufletul nu se va mai tulbu-

de ameţeala gândurilor de îndoială, ci-1 va umple lumina cea neînserată a Biruitorului.

Şi înlăuntrul lui se va întări pacea lui Dumnezeu care covârşeşte toată mintea;

şi te vei face moştenitor al cereştii cămări de nuntă.
Iar sufletul tău, deşi mai este în viaţa aceasta, va petrece ca-n raiul din Eden, unindu-se desăvârşit cu Hristos Dumnezeu, Domnul şi Mântuitorul nostru. Şi-atunci, durerea, mâhnirea şi suspinul se vor stinge fără să lase urme; şi - lucru minunat - vei vedea în tine un pământ nou cuprins peste tot de lumină.
4. necunoscute i-au fost bucuria şi pacea şi de nicăieri ajutor nu nădăjduia.
Vrăjmaşii cei vicleni strigau de peste tot:
Uaa! Uaa! Dacă este Dumnezeu, să Se coboare de pe Cruce pentru tine.
5. Fratele meu în Hristos, suferă cu îndrăzneală.
Şi nu opri nici o clipă lupta cea mare.
90
Mu părăsi de frică câmpul de luptă, nu pleca, nu opri rugăciunea.
Continuă lucrarea până la capăt, până la sfârşitul tău.
Biruinţa este a ta, a celui ce te lupţi.
Să nu-ţi slăbească oasele.
Să nu te clatine greutăţile şi piedicile.
Iar când îţi vin vizitatorii vicleni
ai gândurilor rele, să-i biruieşti cu numele lui Iisus,
Mumele cel Atotputernic.
Alte cuvinte de folos
1. Patima slavei deşarte stinge credinţa din inimă.
2. Chiar de vor înceta să existe mănăstirile, făgăduinţele noastre călugăreşti trebuie să le împlinim, pentru că le-am făcut înaintea Domnului. Făgăduinţa monahală va continua să aibă tărie în orice fel de situaţie. Viaţa călugărească a existat, există şi va exista.

3. Partea şi soarta celor ce vor să se mântuiască este suferinţa. Când suferim, trebuie să ne bucurăm. Şi asta pentru că în acest fel suntem mai siguri de mântuirea noastră.

4. Ca om, sunt un nimic. Dar sunt şi preot. Şi prin harul preoţiei, pot lucra toate acelea pe care preoţia îmi dă dreptul să le lucrez.

91

5. Orice am făcut şi fac, le fac prin harul preoţiei. Preoţia am luat-o in dar şi din punct de vedere material, pentru că ea nu se cumpără cu nimic, şi din punct de vedere moral, pentru că am fost vrednic să primesc un asemenea mare dar. Când mă gândesc la aceasta mă cutremur, şi de aceea îl rog cu smerenie pe Domnul să mă ajute să o lucrez după voia Lui cea sfântă.

6. Sunt foarte păcătos. Dar sunt şi o făptură a lui Dumnezeu, care s-a lăsat cu totul în mâinile Lui.

7. Trebuie să avem totdeauna în minte duhul epocii noastre. Nu trebuie să ne lăsăm pe noi înşine târâti de concepţiile vechi care nu mai au nici un ecou în epoca noastră. Nu trebuie să uităm niciodată că vrednică şi importantă pentru noi este viata creştinească, nu cea monahală. Monahismul este, în mod concret, un suiş metodic al vieţii creştineşti spre desăvârşire.

8. Nu te preocupa niciodată ce vor spune oamenii care nu au o gândire creştinească.

9. Când intri în biserică, să-fi aduci aminte că ea este casa lui Dumnezeu. Să stai în ea cugetând neîncetat în mintea ta că te afli în casa Lui. Şi să nu laşi nici o clipă să fugă din mintea ta gândul că Dumnezeu Se află alături de tine. Şi să nu-ti îngădui niciodată, sub nici un motiv, vreo libertate şi vreun confort în mişcările tale, cât timp te afli înlăuntrul bisericii.

10. Rugăciunea neîncetată este un dar al lui Dumnezeu.

92

4

11. Iertarea ni se dă numai atunci când ne considerăm pe noi înşine pricinuitori, vinovaţi şi responsabili de faptele noastre. Aşadar, smereşte-te înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor şi atunci nu te va lăsa niciodată.

12. Pacea lui Dumnezeu este adusă în inima noastră de dorinţa sinceră de a păzi voia Lui. Deci, lasă-te cu totul în voia cea sfântă a Domnului, Care este bun şi desăvârşit şi El îţi va da pace chiar când suferi multe mâhniri lăuntrice şi exterioare. Lasă-te în

mâinile lui Dumnezeu totdeauna şi în toate.

13. Roagă pe Domnul să-ţi ridice orice mâhnire şi, o dată cu asta, leapădă-ţi voia ta cea păcătoasă şi oarbă. Lasă-te pe tine, sufletul şi trupul tău, lucrurile tale, prezentul şi viitorul tău, cunoscuţii, prietenii, rudele tale şi toate celelalte în voia lui Dumnezeu Cel Preasfânt şi Preainţelept. Spune: "Slavă Ţie, Dumnezeule! Slavă Ţie, Dumnezeule! Slavă Ţie, Dumnezeule, pentru toate!". Cu aceste cuvinte minunate şi sfinte se spulberă toate gândurile cele întunecate şi fuge greutatea din suflet şi vine în el pacea şi bucuria. Facă-se voia Ta, Doamne, în toate! Slavă Ţie, Doamne, pentru toate!

14-. Mu trebuie să deznădăjduim niciodată. Să nu uităm că şi în cele mai înfricoşătoare căderi se ascunde mila cea nesfârşită a Domnului. într-un chip de neînţeles şi de nepătruns nouă Domnul "ne zideşte". Chiar şi pierderea părinţilor duhovniceşti este, în planurile sfinte ale lui Dumnezeu, pentru mântuirea noastră. Crede-mă!

93

15. Fără răbdare şi îngăduinţă faţă de aproapele nostru viata devine nesuferită.

16. Despărţirea trupească nu distruge unirea duhovnicească dintre doi oameni, legaţi prin dragostea în Hristos, care este lucrul cel mai de preţ din lume.

17. Crede-mă că atunci când suferi ceva foarte greu, suferi după voia lui Dumnezeu, pentru mântuirea ta.

18. Oamenii adeseori pot greşi în judecata lor. Şi atunci judecata lor nu este decât o simplă flecăreală, numai Domnul vede inima omului.

19. Toate faptele noastre cele bune trebuie să fie încercate, adică probate dacă sunt cu adevărat după Dumnezeu. Toate chiar şi credinţa noastră. încercarea se face prin amărăciuni şi suferinţe.

20. Uneori, Dumnezeu lasă pe om să se simtă părăsit şi uitat. La fel se poate întâmpla cu toată societatea. în aceste cazuri, lucrul nostru este să ne păstrăm credinţa în Hristos. Dacă se va păstra credinţa, este nădejde de mântuire. Iar credinţa se păstrează numai prin abţinerea de la orice păcat.

21. Dacă nu se află vreun om căruia să-i poţi deschide sufletul, spune Domnului durerea ta.

22. Mu trebuie să ne lipim de cele pământeşti, chiar de ni se vor părea de mare preţ. Oricărui lucru pământesc să-i dai

valoarea lui pământească. însă numai una are
94
într-adevăr mare valoare: mântuirea sufletului nostru. Toate celelalte sunt deşarte. Aici, pe pământ, toate sunt nesigure. Gândul nostru trebuie să fie aţintit şi pironit în Dumnezeu şi în viaţa veşnică. Toate cele pământeşti vor trece.
95
PARTEA A DOUA

"întreaga noastră viată este o taină minunată, cunoscută numai Unuia Dumnezeu. Nu există în viată împrejurări legate prin întâmplare una de alta, ci totul este o Pronie. De multe ori nu putem înţelege însemnătatea unei împrejurări sau a alteia. în fata noastră există o mulţime de taine ale căror cheite nu le avem..."

Stareţul Varsanufie

I. ÎNVĂŢĂTURILE LUI 1. Despre Biserică

Să nu plecaţi din biserică mai înainte de a se termina Liturghia, pentru că veţi pierde harul ce-1 primiţi.

Mai puţină pagubă pricinuieşti sufletului tău dacă mergi mai târziu la biserică şi rămâi până la sfârşit, decât atunci când pleci mai înainte de terminarea Dumnezeieştii Liturghii.

2. Despre muzică

Când vei dobândi copii, să-i înveţi muzica. însă nu muzica modernă, ci să-i înveţi muzica cea adevărată, muzica îngerilor. Muzica îi dezvoltă omului capacitatea de a primi şi de a înţelege viaţa duhovnicească. Cu această muzică sufletul devine mai sensibil la cele duhovniceşti.

De pildă atunci când se citesc cei şase psalmi, oamenii obişnuiesc să iasă afară din biserică, pentru că nu-şi dau seama că aceşti psalmi sunt o “simfonie", care aprinde sufletul şi-i dă o mai mare bucurie şi odihnă. Dar, din nefericire ei nu înţeleg deloc, pentru că inima lor s-a făcut ca piatra. Muzica ne ajută să înţelegem adâncimea înţelesurilor cântărilor sfinte.
99

3. Despre legătura mirenilor cu păstorii

în scurt timp stareţul Varsanufie a ajuns tuturor cunoscut, datorită virtuţilor şi harismelor sale. în preajma hramului Schitului Optina s-au petrecut următoarele:

Bătrânul arhiepiscop Gurie al Novgorodului, vicar al arhiepiscopiei Kalugăi, de care aparţinea Optina, Impiedicându-se de un covor, a căzut şi s-a lovit şi astfel a fost nevoit să rămână la pat pentru mai multă vreme, iar la hramul de la Optina a participat locţiitorul lui.

După Sfânta Liturghie a urmat masa, la care a şezut şi un ofiţer pensionar, ce încă mai funcţiona la birourile Sfântului Sinod.

între ofiţer şi episcop a început o discuţie despre hotărârea arhiepiscopului Gurie, care a dat binecuvântarea ca la o mănăstire să se facă restaurarea Icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului de la Tihvin, care, după o tradiţie veche, este lucrarea Sfântului Evanghelist Luca şi pe care toată Rusia o cinsteşte cu multă evlavie. Egumenul acelei mănăstiri, arhimandritul loanichie, văzând că Icoana este atât de înnegrită, încât nu se mai distingea nimic pe ea, a găsit nişte specialişti care să o cureţe şi să o restaureze. Şi egumenul l-a convins pe episcop, care - precum zicea şi accentua ofiţerul - a ajuns cu totul slăbit, chiar ramolit din pricina bătrâneţilor sale. Ce l-a făcut să dea binecuvântarea să se repicteze Icoana, lucrarea Sfântului Luca?

- Dar cum s-a întâmplat aceasta? a întrebat un închinător. în văzul lumii?
- Nu, a răspuns ofiţerul. Restaurarea s-a făcut noaptea, câte puţin şi cu atâta atenţie şi îndemânare, încât nimeni n-a priceput că s-a schimbat ceva la Icoană, ci cu toţii au

100

crezut că Icoana a fost curăţată şi ceea ce se vede este pictura veche.

- Dar aceasta este profanare. Profanare mai rea decât aceea ce a făcut-o acel barbar, care a înfipt sabia în prea curatul chip al Maicii Domnului de la Iviron.

Ofiţerul l-a judecat pe episcop pentru binecuvântarea ce o dăduse, dar nu s-a gândit deloc că ceea ce a făcut s-a auzit de popor şi a pricinuit un adevărat scandal.

Unul din cei ce au ascultat, mai râvnitor şi cu sângele mai fierbinte, nu a suferit ca faptul acesta să treacă neobservat, ci a scris o scrisoare "tare" unui cunoscut de al său, ce avea o funcţie înaltă la Secretariatul Sfântului Sinod, Skvorţov, un om cu foarte mare

autoritate. Apoi a mai scris şi o altă scrisoare unui cunoscut ai episcopului Andronic al Permului, cerându-i să se ocupe de problemă. Dar înainte de a trimite a doua scrisoare şi-a adus aminte că un creştin bun şi râvnitor niciodată nu trebuie să facă o astfel de faptă, mai ales când ea priveşte o problemă bisericească, fără ca mai întâi să se sfătuiască cu duhovnicul său. Aşadar, răzgândindu-se, a băgat scrisoarea în buzunar şi a mers la stareţul Varsanufie căruia i-a citit-o şi i-a cerut binecuvântarea s-o trimită episcopului Andronic, ca să se ocupe de această problemă. Bătrânul Varsanufie, după ce l-a ascultat cu multă atenţie, l-a întrebat:

- Cui ai scris această scrisoare? Ai luat binecuvântare de la Maica Domnului?
- Cum aţi spus, Părinte? - a întrebat acela încurcat. Binecuvântare de la Maica Domnului? Nu înţeleg ce spuneţi.
- Aşa cum ai auzit, a adăugat Bătrânul. Ţi-a dat binecuvântare Maica Domnului să faci lucrurile acestea, ca să salvezi Icoana Sa?

101

- riu. Hu am luat binecuvântare de la Maica Domnului pentru aceste lucruri. Dar cred că fiecare creştin care are o oarecare râvnă este dator să apere cele sfinte şi cuvioase ale credinţei sale de orice profanare.
- Sunt de acord cu tine, a răspuns bătrânul Varsanufie. Dar nu când e vorba să vii în contradicţie cu purtătorul unei atât de mari puteri, pe care au avut-o Sfinţii Apostoli. Cine eşti tu să înfrunţi un arhiereu şi să-l înveţi ce trebuie să facă ca păstor şi răspunzător de eparhia pe care i-a încredintat-o însuşi Dumnezeu? riu ştii că are toată plinătatea puterii apostoleşti? Leapădă orice gând. Lasă lucrul acesta în mâinile lui Dumnezeu şi a Maicii Domnului, să facă cum vor crede. Ai răbdare şi Domnul nostru care ne încununează pentru faptele noastre bune, îti va răsplăti din belşug şi pentru buna ta intenţie. Aşadar, pentru numele lui Dumnezeu, fă tot ce îfi stă în putinţă, ca pentru nici un motiv să nu te afli în împotrivire cu arhiereul. Altfel Maica Domnului te va pedepsi.
- Dar ce să fac acum, Părinte, cu scrisoarea pe care am trimis-o la Sinod?
- Asta te priveşte. Caută singur modul în care s-o retragi. Un creştin oarecare, fie el şi general sau o fată sus- pusă de la birourile Sfântului Sinod, nu constituie pentru Biserică, pentru noi, "puterea lui Dumnezeu". Să nu uiţi niciodată aceasta.

II. CUVÂNTĂRILE LUI

Omilia 1

(1907)

Bunicul şi străbunicul meu au fost negustori milionari. La Samara aveau un întreg bulevard al lor, care se numea Bulevardul Kazanskaia, deoarece familia noastră l-a pus sub ocrotirea Maicii Domnului din Kazan.

Când aveam trei-patru ani mergeam adesea la biserică împreună cu tatăl meu. De multe ori, în timp ce mă găseam lângă Icoana Maicii Domnului, mi se părea că Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu mă privea, de parcă ar fi fost vie; mi se părea că îmi zâmbeşte şi mă cheamă mai aproape de ea. Dar eu alergam la tatăl meu, spunându-i:

- Tată, tată, este vie!
- Cine, copilul meu? mă întreba tata.
- Maica Domnului.

Dar tatăl meu nu mă înţelegea.

Odată, când eram de şase ani, s-au întâmplat următoarele:

Ne aflam cu toţii la ţară aproape de Orienburg. Casa noastră se afla înlăuntrul unei imense grădini-parc, care era păzită de paznici şi câini, astfel încât era imposibil să

103

se strecoare înlăuntru vreo persoană suspectă. într-o zi pe când mă plimbam cu tatăl meu prin acest parc, dintr-odată, fără să ne dăm seama de unde, a apărut înaintea noastră un bătrân, care s-a apropiat de tatăl meu şi i-a spus:

- Să ştii că acest copil al tău, atunci când va fi mare, va răpi multe suflete din iad.

După care s-a întors şi a dispărut. în zadar l-am căutat peste tot, căci nu l-am găsit nicăieri şi niciunul dintre paznici nu l-a văzut.

* * *

Mama mea a murit după ce m-a născut, iar tatăl meu s-a recăsătorit. Mama mea cea vitregă a fost o femeie foarte credincioasă

şi neobişnuit de bună. Atât de bună încât pentru mine a înlocuit în modul cel mai desăvârşit pe adevărata mea mamă. Şi încă ceva mai mult, mi-a dat hrana pe care, poate, nu mi-ar fi putut-o da mama. în fiecare dimineaţă mă scula foarte devreme şi mergeam împreună la biserică, ca să ascultăm utrenia. Şi aceasta cu toate că eram atât de mic.

Odată m-am deşteptat dimineaţa foarte devreme, dar n-am vrut să mă scol. O servitoare a adus apă mamei să se spele. Eu m-am înfofolit în pături. Mama era gata. O aud că spune: "Ah, Pavel al nostru mai doarme încă! Dă-mi putină apă rece". Am înţeles ce a vrut să facă şi am sărit din pat. "Mamă, iată că m-am deşteptat", îi zic eu. M-am îmbrăcat şi am mers cu ea la biserică. Era încă întuneric. Eu alergam în urma ei făcând bulgări de zăpadă.

îmi plăcea mult rugăciunea. Ne rugam şi acasă. Mama citea Paraclisul, iar eu cu vocea mea subţire repetam după fiecare tropar: “Prea Sfântă Născătoare de Dumnezeu, mân- tuieşte-ne pe noi!“.

104

La nouă ani m-am înscris la gimnaziu. Anii de şcoală au trecut repede. Apoi am mers în armată, la Kazan, aflân- du-mă aproape de ocrotitoarea mea. Maica Domnului de la Kazan.

Când am ajuns la vârsta de douăzeci şi cinci de ani, mama mi-a făcut o propunere. Mi-a spus să-mi găsesc o soţie. Stăruinţa ei m-a făcut să mă înduplec. Şi pentru prima dată în viaţa mea m-am împrietenit cu femei şi am deschis discuţii cu ele. "Doamne, ce plictiseală nesuferită! Toate cuvintele lor erau despre plimbări, despre podoabe, despre pălărie. Ce puteam vorbi eu cu o femeie? Ei nu! am spus. Aceasta nu se va mai repeta". Au trecut alţi cinci ani. "Mă gândesc, Pavele, că poate acum vei vrea să te căsătoreşti. Nu-ţi place nici o fată?". Dar şi de data aceasta, ca şi prima dată, impresia mea a fost o dezamăgire completă. Şi am hotărât să nu mă căsătoresc niciodată.

La treizeci şi cinci de ani, mama mi-a spus din nou:

- Ce va fi cu tine, Pavele? Anii trec. Mai târziu nu te va mai vrea niciuna. Vezi că va veni vremea când îţi va părea rău, dar va fi prea târziu.

Am făcut din nou ascultare. într-o zi unul din prietenii mei a oferit o "masă". Am fost invitat şi eu. Mergând mă gândeam la ceea ce voi discuta cu cea care se va aşeza lângă mine. Şi iată, alături de mine s-a aşezat un ieromonah, care era renumit pentru sporita

lui viaţă duhovnicească. A început discuţia despre rugăciunea minţii. Atât de mult am fost răpit de cuvintele lui, încât a fugit orice gând de a mai vorbi cu vreo femeie; am uitat chiar şi de masă. După aceasta m-am hotărât să nu mă mai căsătoresc. Hotărârea mea am făcut-o cunoscută mamei. S-a bucurat mult, deoarece totdeauna dorea să mă afierosesc

lui Dumnezeu. însă niciodată nu mi-a vorbit despre aceasta, căci nu ştia ce chemare voi avea în viată.

Aşa m-a povăţuit Domnul la viaţa monahală, cu sfatul Său cel nepătruns. Mila Lui m-a chemat la Optina, ca să cunosc acolo pe Părintele Ambrozie. Iar el mi-a dat binecuvântarea să mă fac călugăr.

* * *

Cu un an înainte de a merge la Schit, a doua zi de Crăciun, dis-de-dimineaţă mă întorceam acasă de la Sfânta Liturghie. Era încă întuneric. Oraşul abia începea să se deştepte. Mergeam singur pe străzile lui liniştite. Deodată, a apărut alături de mine un bătrân şi mi-a cerut milostenie. M-am mâhnit că nu aveam ce să-i dau, deoarece niciodată nu luam portofelul cu mine, iar în buzunar nu aveam decât 20 copeici. 1 le-am dat şi i-am zis:

- Iartă-mă, tăicuţă, că n-am alţii.

Acela mi-a mulţumit şi mi-a dat o bucăţică de anaforă. Am luat-o şi am pus-o în buzunar. Şi în timp ce mă pregăteam să spun ceva săracului, acela a dispărut. în zadar l-am căutat peste tot. A dispărut fără să lase urme. Anul următor, în aceiaşi zi, am lăsat lumea şi am intrat în Schit ca frate începător.

Dacă şi noi vom arunca o privire în urmă, vom vedea că şi viaţa noastră este plină de minuni, noi însă, de obicei, nu ne dăm osteneala să le vedem. Trecem pe lângă ele cu indiferenţă.

Domnul să ne dea înţelepciunea să ne petrecem zilele noastre cu trezvie, lucrând cu frică şi cutremur la mântuirea noastră.

Omilia 2

(1908)

Ridică împrejur ochii tăi, Sioane, şi vezi.

Că iată au venit la tine fiii tăi,
de la apus şi de la miazănoapte şi de
la răsărit şi de la miazăzi ".

Fiii mei care căutaţi pe Hristos, şi voi aţi venit din diferite locuri. Pentru aceasta să vă răsplătească Domnul şi să trimită în inimile voastre pacea şi bucuria Duhului Sfânt.

Sunteţi fericiţi că iubiţi pe Domnul şi aţi venit să prăznuiţi această sărbătoare mare a Maicii Domnului la această sfântă mănăstire. Astăzi lumea este împovărată cu vicii şi nedreptăţi şi mulţi se pierd odată pentru totdeauna. Dar voi sunteţi asiguraţi în acest liman sfânt, în Casa Maicii Domnului nostru. Nu uitaţi că aţi fost povăţuiţi aici datorită rugăciunilor şi mijlocirilor Ei. Slăviţi pe Domnul care vă păzeşte de orice nenorocire şi primejdie. Poate cineva dintre voi se va învrednici de schima îngerească. Eu nu vă chem la mănăstire. Vă puteţi mântui şi trăind în lume. numai să nu uitaţi pe Dumnezeu. în mănăstire se merge pentru a se ajunge la o stare duhovnicească mai înaltă.

Aici sunt mai multe ispite. Dar pentru aceasta Dumnezeu dă mai mult har şi ajutor.

Odată un sfânt a vrut să afle cât de mult ajută Domnul pe monahi. Aşadar a avut o vedenie. A văzut un monah, pe care-1 înconjura un nor întreg de îngeri, care ţineau lumânări aprinse în mâini.

Se spune că în lume sunt mai puţine ispite. Nu au dreptate cei ce spun aceasta. închipuiţi-vă un om care s-a făcut ţinta unui oarecare făcător de rele. Să zicem că a izbutit

să-i scape, dar acela suflă mereu cu foc asupra lui. Azvârle asupra lui tot felul de ameninţări. Cuvintele lui sunt un adevărat bici. Numai să-mi cadă în mâini...".

Să presupunem că un om merge undeva şi pe drum cade în mijlocul unor vrăjmaşi. Piu există nici o posibilitate de a scăpa. Dar deodată, fără să înţeleagă cum, îl izbăveşte o patrulă de militari, iar tâlharii îl lasă jos plin de sânge. Ce spuneţi? Acesta de al doilea nu este într-o stare mai bună decât primul? Aşa şi în mănăstire, cu toate că vrăjmaşul atacă cu furie mai sălbatică, totuşi este mai bine aici, căci ajutorul şi puterea dumnezeiască sunt mai aproape. Mănăstirea are multă osteneală şi trudă, dar are o astfel de

mângâiere, care în lume nici nu se poate închipui. Este foarte greu să pună cineva început bun. Dar după ce face începutul îi este mai uşor şi mai plăcut să lucreze pentru Dumnezeu, deoarece trăieşte sub acoperământul Său cu nădejdea mântuirii. Chiar şi înfăţişarea omului care lucrează pentru Dumnezeu mărturiseşte dorinţa şi sporirea lui.

* * *

Odată am văzut în biserică un episcop. Faţa lui mi-a atras atenţia fără să vreau. Mi-am adus aminte de cuvintele Evangheliei: "Şi faţa Lui era mergând spre Ierusalim", într-adevăr acest episcop trăia o viaţă ascetică şi mergea statornic spre Ierusalimul cel de sus.

Şi faţa omului păcătos reflectă starea lui duhovnicească. Este un lucru întristător că adeseori oameni cu un suflet bun trăiesc la întâmplare; lasă să treacă zilele vieţii lor fără să dea nici o importanţă deosebită lucrurilor lor, şi se pierd. îmi vine în minte acum din vremuri îndepărtate chipul unuia din cunoscuţii mei foarte apropiaţi: muzicologul şi compozitorul Pashalov.

Avea un mare talent. La concertele ce le dădea se adunau mii de oameni. Eu ca mirean am fost un mare adorator al muzicii. Am cântat şi la muzicuţă. Şi ca să mă desăvârşesc în cântatul la ea, am început să iau chiar lecţii. Mi le-a dat Pashalov. La început îmi cerea o plată foarte mare pentru fiecare lecţie a sa. Eu, având bani, am fost de acord. Mai târziu m-a îndrăgit. Mi-a propus să-mi predea lecţiile prieteneşte, fără bani, lucru pe care eu l-am refuzat.

Lecţiile mele mergeau bine. însă una nu-mi prea plăcea la Pashalov: că nu călca niciodată în biserică. Şi despre aceasta de multe ori am deschis discuţia, zicându-i:

- Dacă nu veţi merge la biserică nu vă veţi putea mântui. De vreme ce credeţi în Dumnezeu, de ce lăsaţi nefolosite mijloacele mântuirii?
- Dar ce să fac? - zicea el - trăiesc cum trăiesc toţi. Sau mai bine zis ca cei mai mulţi. Ce ne trebuie formalităţi? Ce, dacă nu mergem la biserică nu ne mântuim?
- Cu desăvârşire, nu! Ca să ajungi în rai trebuie să treci şapte porţi. Ai trecut una? Mai rămân alte şase.
- Care sunt aceste şapte porţi? ri-am auzit niciodată nimic despre ele.

- Cele şapte porţi sunt cele şapte Taine. Cu dumneavoastră s-a săvârşit numai Sfântul Botez. Prin urmare aţi trecut o poartă. însă este absolut necesar să treceţi şi prin poarta pocăinţei şi chiar să vă uniţi cu Hristos în Sfânta împărtăşanie.
- Ce sunt acestea ce mi le spuneţi Pavel Ivanovici? Fiecare dintre noi adoră pe Dumnezeu cum el însuşi ştie şi cum crede că este de cuviinţă. De exemplu, dumneavoastră mergeţi la biserică, postiţi, etc. Eu însă ador pe Dumnezeu cu muzica mea. Nu este la fel?

109

Şi fără să aştepte răspuns a început să cânte. N-am auzit niciodată o astfel de melodie frumoasă. A cântat ca niciodată în seara aceea. Locuiam atunci intr-un apartament luxos, care deodată s-a umplut de lume, pentru că am deschis uşa şi oamenii de la celelalte apartamente au intrat înlăuntru, ca să asculte pe marele compozitor, într-un târziu a terminat.

- Superb, am constatat eu. Muzica se poate face pentru muzică, dar nu poate înlocui biserica. Orice lucru la timpul său.

Convorbirea noastră din acea seară s-a prelungit până la miezul nopţii. S-a desfăşurat într-o atmosferă paşnică şi veselă. A doua zi a venit să mă caute şi mi-a zis:

- Ştiţi, Pavele Ivanovici, toată noaptea am petrecut-o gândindu-mă cât sunt de păcătos şi câţi ani au trecut fără să fac nimic din datoriile mele religioase. Iată că după puţin timp va veni Postul Mare. Neapărat voi posti şi mă voi împărtăşi.
- Dar de ce să aşteptaţi Postul Mare? Ceea ce este de făcut faceţi acum!
- Nu. Azi nu e momentul potrivit. De altfel nici Postul nu este foarte departe.

Bună a fost hotărârea lui Pashalov, dar a uitat de vrăjmaşul, căruia nu-i este deloc pe plac o astfel de schimbare a noastră, o pregătire de război. Pe toate acestea nu le-a băgat în seamă.

Odată a venit la mine acasă seara târziu. A dat poruncă servitoarei mele să iasă şi să plătească vizitiul. Aceea a ieşit în stradă, dar în loc de vizitiu a văzut un monstru în locul lui, având o înfăţişare groaznică. Nenorocita a căzut jos leşinată. Unde l-a dus vrăjmaşul pe Pashalov nu ne este cunoscut. Am aflat că a doua zi a murit de moarte

110

năprasnică. Şi sufletul lui s-a pierdut pentru totdeauna. îmi pare rău de aceasta din toată inima. Vrăjmaşul întinde peste tot

mrejele lui, vrând să ne prindă în ele şi să ne piardă. Iar cei nebăgători de seamă cad şi se pierd.
* * *

Când eram încă în lume începusem să tai orice prietenie şi încetasem să mai merg în vizită la unii cunoscuţi. Mergeam numai la două-trei familii evlavioase, pe care le vizitam din cânţi în când. Una din acestea era formată dintr-o bătrână, fata ei ce era văduvă şi o nepoată. într-o zi, în timp ce şedeam la masă, beam ceai şi discutam, văduva mi-a povestit următoarele:

Cu câţiva ani mai înainte, când mi-am pierdut bărbatul, eram foarte întristată. Pentru mine viaţa pierduse orice interes şi gândul sinuciderii venea în mintea mea din ce în ce mai des. niciodată nu voi uita ajunul acelui Paşti din acel an tragic pentru mine. Cu purtarea de grijă a mamei mele toate erau gata pentru marea sărbătoare. Şi casa noastră a luat o înfăţişare sărbătorească, numai în sufletul meu nu era Paşti. Dimpotrivă, în el s-a întărit întunericul cel greu al deznădejdii. Mama mea, care ştia starea grea a sufletului meu, nu mă lăsa să fac aproape nici un pas fără să mă urmeze. Am ales noaptea de Paşti, ca timp potrivit pentru înfăptuirea gândului meu: să pun capăt vieţii mele. Mama mea mergea totdeauna foarte devreme la biserică. Aşa că, ea nefiind acasă, ci numai micuţa mea copilă, nimeni nu mă va putea împiedica. Am spus mamei că voi întârzia puţin, deoarece mă cam doare capul.

- Bine. Atunci întinde-te puţin, m-a sfătuit mama. Şi după ce-ţi va trece capul, vom merge împreună la biserică.

111

Ca să scap de insistenţa ei m-am întins. Deodată, văd o vedenie ciudată. Mă aflam într-un fel de beci întunecos şi înfricoşat. Departe văd nişte flăcări uriaşe. în partea de jos a acestui beci văd o veche colegă de şcoală într-o stare ticăloasă şi înfricoşătoare, cu o funie legată de gât. Am stri- gat-o: "Olga, Olga, ce faci?". Nenorocito, vrei şi tu să vii aici?" mi-a strigat aceea. Şi imediat a răsunat sunetul plăcut al clopotului cel mare de la biserică.

Am deschis ochii plină de frică şi cutremur. Am văzut că mă aflu în camera mea şi m-am liniştit. în aceeaşi clipă a intrat şi mama.

- Te-ai trezit, copila mea? Cum te simţi cu capul?
- Mi-a trecut, mamă. Vom merge împreună la biserică.

Mama s-a bucurat şi a zis:

- Slavă Ţie, Doamne! Eram mâhnită gândindu-mă cum să rămâi fără utrenie la o astfel de zi.

După slujbă, când schimbam cu mama salutul de înviere: "Hristos a înviat!", am început să vorbim lucruri duhovniceşti. Atunci i-am spus toate. Despre prietena mea n-am ştiut nimic, nici unde este, nici ce i s-a întâmplat. Târziu am aflat adresa bunicului ei, care trăia la Sibirsk. I-am scris şi l-am întrebat ce face Olga. Mi-a răspuns că nepoata lui s-a sinucis. Atunci am înţeles însemnătatea vedeniei.

Domnul a cuminţit pe această roabă a Sa cu vedenia aceasta. Eu nu dau importanţă visurilor. Totuşi uneori se petrec şi visuri cu o însemnătate specială.

* * *

Am cunoscut un om care odată a avut un vis despre o călugăriţă. A văzut cum parcă egumena şi alte surori mergeau cu o călugăriţă legată. Şi după ce au deschis o
groapă în pământ, încercau s-o bage în ea. "Doamne Iisuse Hristoase, unde o aruncă?" gândea acela. Egumena a poruncit s-o bage mai adânc, dar în mâinile ei ţinea funia cu care era legată acea călugăriţă.

S-a deşteptat. Dimineaţa a întâlnit o monahie bătrână de la mănăstirea de unde era acea călugăriţă şi i-a povestit visul său.

- Dar ce înfăţişare avea acea călugăriţă? a întrebat bătrâna.

- Era înaltă, căruntă, cu alunele pe faţă.

- Iată cum iese adevărul la iveală. într-adevăr, s-a întâmplat ceva. Călugăriţa aceea a făcut un păcat. Iar egumena a trimis-o la o chilie mai depărtată, ca să-şi facă canonul.

Am mers şi am întrebat pe stareţul Ambrozie despre acea călugăriţă. Şi mi-a răspuns:

- Piu se va pierde. Dacă egumena n-a lăsat din mâinile ei funia înseamnă că se va mântui.

Iar eu vă spun: Fiii mei, îngrijiţi-vă să vă mântuiţi.

Fie ca Domnul să vă învrednicească să vă faceţi moştenitori ai împărăţiei Sale.

Fie ca sufletele voastre să se unească şi după moarte. Şi cu toţii adunaţi acolo, să vă amintiţi şi de această chiliuţă săracă şi

smerită şi de acest cuvânt al meu.

Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieş- te-ne pe noi, păcătoşii şi ne învredniceşte de pecetea Ta şi de prăznuirea din ziua cea neînserată a împărăţiei Tale.

Amin.

113

Omilia 3

(26 decembrie 1909)

Acum vă voi spune despre o femeie care a sărăcit, în urmă cu trei ani a venit la mine o femeie cu bărbatul ei să mă vadă. Erau nişte negustori foarte bogaţi din Kursk. Atunci toate îi mergeau foarte bine, acum însă lucrurile s-au schimbat. I-au murit şi bărbatul şi mama, şi chiar ea a fost aproape de moarte.

De obicei femeile nu se descurcă bine la negustorie. Astfel şi averea acestei femei, a început să se risipească, rămânându-i în cele din urmă numai 40.000 ruble. într-o seară, în timp ce mergea la cineva, au întâmpinat-o doi bărbaţi. Unul i-a luat 600 ruble, iar celălalt i-a dat o lovitură puternică în cap. De atunci mereu simte o durere în cap. Acum ea vrea să lămurească problema aceasta, dar aceia o ameninţă că o vor omorî. Toate acestea le-am spus nu ca să credeţi că fac aluzii să lăsaţi negustoria.

Este vorba despre doamna L. N. Kerasiova. Lucrul vostru viitorul îl va arăta. Acum faceti-vă meseria şi spuneţi: "Slavă Ţie, Dumnezeule!". Da, negustoria este un lucru greu. Şi noi facem negustorie, dar desigur într-un mod diferit. Noi încercăm să mântuim suflete, să le hrănim duhovniceşte. Dar şi noi depindem de rugăciunile lor. Ne mântuim prin ele. Aşadar, toate alcătuiesc un cerc.

Iată de exemplu eu n-aş schimba acest colţişor al meu, altarul meu, nici cu cel mai luxos palat împărătesc, nici chiar cu Kremlinul din Moscova. Ce săli uriaşe se află acolo! Ce colonade! Ce marmură! Dar toate acestea pe care le am eu sunt mai bune. Şi nu numai acestea ce le am eu. Alfii au trăit în peşteri sub pământ. Cu Hristos oriunde este bine.

114

Aţi auzit istoria lui Mensicov?

Odată Marele Fetru se plimba pe o stradă. Din partea opusă venea un copilaş cu un săculeţ în spate.

- Ce ai în săculeţ?
- Lupine*.

împăratul a luat şi a mâncat.

- Sunt bune lupinele. Dar tu de unde eşti?
- Sunt fiu de ţăran din gubernia Oriol.
- Hai cu mine. Mă cunoşti?

-Hu.

- Mă cheamă Petru. Locuiesc la Moscova. La Kremlin. Hai la mine. Te simpatizez.
- Să-ti aduc şi lupine?
- Adu-mi şi câteva lupine.

Marele Fetru a avut un ochi pătrunzător. Ştia să aleagă. Şi Alexandru Danilovici Mensicov a devenit generalisim**. Una din fiicele lui a devenit sofia farului. în timpul domniei Ecaterinei a II-a Mensicov a ajuns la cea mai mare slavă. Dar sub Petru al 11-lea s-au găsit câţiva vicleni, printre care a fost şi Mensicov, care şi-au mânjit sufletele cu patima iubirii de arginti. Odată aceştia îl aşteptau pe tarul Petru al II-lea în biserică. I-au pregătit tronul, dar farul n-a venit. Atunci Mensicov s-a aşezat el însuşi în tron. Deşi atunci nu era telefon, vestea a ajuns ca fulgerul la tarul Petru. Ţarul s-a mâniat şi a poruncit să-i fie înregistrată toată averea lui Mensicov (numai aur i-au găsit 125 punzi, adică 2.047 Kg). Apoi i-au confiscat-o şi l-au trimis în exil cu toată familia la Beriozov în Siberia.

* Turte făcute din seminţe de lupin, o plantă foarte răspândită In Rusia.

** Denumire dată în unele ţări comandantului suprem al armatei.

în timp ce Alexandru Danilovici Mensicov stătea pe tronul tarului, un nebun pentru Hristos a mers aproape de el şi bătând din mâini a strigat : "Fiul lui Daniil, ţar! Daniil cel mic, tar!" Toţi s-au mirat şi au început să întrebe pe nebun ce înseamnă cuvintele

acestea. Dar acela a repetat: "Daniil cel mic, tar!".

Femeia lui Mensicov a murit mai înainte de a ajunge la Beriozov. Fiicele lui au mers cu el. în exil Mensicov şi-a schimbat felul de viată. Aprindea câte o lumânare şi citea Psaltirea. (Desigur lumea necredincioasă nu înţelege să stea şi să citească Psaltirea, numai babele o citesc, şi numai deasupra trupurilor celor morţi). Citind Psaltirea, Mensicov repeta mereu: "Bine îmi este mie că m-ai smerit, Doamne!".

Ţarul Petru al III-lea l-a iertat. Dar iertarea nu l-a găsit în viată. A murit la Beriozov. Fiicele lui s-au întors la Sankt Petersburg şi s-au măritat. Dar noi credem că Mensicov s-a învrednicit să poarte coroana de împărat în Cetatea Domnului, precum scrie Sfântul loan în Apocalipsă. Aşa s-au împlinit cuvintele nebunului: "Daniil cel mic, tari".

De ce spun toate acestea? Deoarece coroana împărătească este pregătită şi pentru noi. Este de ajuns să o puteti purta. Dar cum veri putea face aceasta? Aici este întrebarea? în puţine cuvinte: prin păzirea poruncilor. Iar prima şi cea mai aleasă este porunca dragostei. în ea se cuprinde toată legea şi proorocii. Fiu judecaţi pe nimeni. Fiu jigniri pe nimeni. Rugati-vă cât puteri mai mult. Iar când veţi ajunge la sfârşitul vieţii voastre - nimeni nu ştie dacă mai devreme sau mai târziu - veri primi coroana slavei împărăteşti şi vă veri face "preoţi şi împăraţi ai Dumnezeului celui Preaînalt în vecii vecilor".

Eu nu văd încă aceste coroane pe capetele voastre, dar le puteţi dobândi.

Vă voi spune o povestire cunoscută.

Odată ţarul Ivan cel Groaznic a mers la un ospăţ. La trecerea lui oamenii de rând îşi scoteau pălăriile şi se plecau adânc. Totuşi unul dintre ei, Vasile cel Mebun pentru Hristos, sărea într-un picior, fără să dea nici o importanţă ţarului.

- Vasilică, scoateţi pălăria! Trece ţarul! i-au spus ceilalţi.
- Iată ţarul! Iată ţarul! a răspuns nebunul, arătând un om de rând.

n-au izbutit să-l înduplece să se închine ţarului. Dar nebunul a făcut asta nu pentru că dispreţuia pe ţar, ci pentru că el, cu ochii săi cei duhovniceşti, a văzut coroana împărătească nu la Ivan cel Groaznic, ci pe capul unui om simplu. Minunată este purtarea de grijă a lui Dumnezeu, care povăţuieşte pe om la calea cea adevărată.

La Kursk trăia o familie bogată, Antinov. Erau negustori. Au dobândit un băiat, Ivan, căruia îi plăcea foarte mult viaţa de

mănăstire. Părinţii lui însă vroiau să-l căsătorească. După o vreme a murit mama lui. înainte de a muri i-a spus: Tvan, să megi la mănăstire". Dar n-a trecut un an şi tatăl lui i-a găsit o fată bogată şi frumoasă. A vrut s-o logodească cu fiul său. Aşa se făcea în vechime. Ceea ce spunea tatăl, aceea se şi făcea. Când s-a întors tatăl, fiul l-a întrebat:

- Tată, este frumoasă mireasa?
- Foarte frumoasă şi bună.
- Când îmi vei da binecuvântarea să merg s-o văd şi eu?
- Hu este nici un motiv să te grăbeşti.
- Dar cum, tată? Eu mă voi căsători cu ea şi nu trebuie s-o văd?

117

- Sub nici un motiv nu trebuie s-o vezi. Este mireasa noastră. Nu este treaba ta.
- Cum este cu putinţă aşa ceva?
- Iată aşa. Eu te voi însura cu ea.
- Tată, atunci însoară-te tu şi pe mine lasă-mă să mă duc la pescuit.
- Mergi cu bine. Dumnezeu să-ţi ajute!

A urcat în trăsură şi a plecat. Dar nu la pescuit, ci direct la Optina.

Mergând cu trăsura, vizitiul n-a fost atent şi a trecut de arhondaricul mănăstirii. Bătrânul arhondar a auzit clopoţelul calului şi ieşind afară a văzut că trecea o trăsură, iar în ea stătea un tânăr cu o mitră pe cap.

- Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă! Ce este aceasta? Oare văd bine? Nu cumva visez?

Atunci bătrânul, înspăimântat, alergă în arhondaric şi le spuse celorlalţi.

- Am văzut asta şi asta...
- Ce ţi s-a întâmplat, părinte?
- Să ieşim în balconaş să vedem.

Au ieşit şi au văzut că vizitiul a întors trăsura şi a intrat la arhondaric, iar din trăsură a coborât tânărul Antinov şi i-a salutat.

- Dumneavoastră ati trecut adineaori?
- Da, vizitiul meu a trecut puţin mai departe fără să-şi dea seama. Dar ce ai, părinte? De ce mă priveşti aşa?
- Ce purtai pe cap?
- Pălăria.
- Aa, pălăria!

Bătrânul arhondar s-a dus la Părintele Moise şi i-a povestit totul. Dar Părintele Moise n-a putut spune nimic despre aceasta.

- Hu ştiu ce să spun. Du-te la Părintele Macarie!

Iar Părintele Macarie i-a spus:

- Ce ţi s-a întâmplat, fiule? Ai văzut un arhimandrit? Ce mitră purta? Da, acest arhimandrit Isachie va fi un om foarte mare.

Aşa s-a şi întâmplat mai târziu. Atunci părinţii Optinei nu i-au spus nimic lui Antinov.

Tatăl lui, auzind acestea s-a mâniat atât de tare, încât trei ani n-a vorbit deloc cu fiul său. După trei ani, când a venit la mănăstire, a întrebat:

- Unde este acel neascultător?

Şi atât de mult i-a plăcut la Optina, încât puţin a fost de n-a rămas pentru totdeauna acolo. Părintele Macarie i-a spus:

- A, nu! Mergi şi trăieşte aşa cum ai trăit până acum! De altfel, puţine zile ţi-au mai rămas.

Părintele Isachie a păstorit Optina treizeci şi opt de ani.

Domnul nostru ne povătuieşte la mântuire pe diferite căi şi în diferite chipuri.

Amin.

Omilia 4

(11 aprilie 1911)

"Ziua învierii, să ne bucurăm popoare. Paştile Domnului, Paştile. Că din moarte la viată şi de pe pământ la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce-I cântăm cântare de biruinţă".

V a putea găsi cineva ceva mai înălţător şi mai veselitor decât cântarea aceasta?

Va putea găsi cineva, undeva, expresia unei mai mari bucurii?

Toată bucuria acestei vieţi, prin care putem vedea pe Dumnezeu "în oglindă şi în ghicitură", nu este nimic.

Bucuria aceea, acea bucurie adevărată şi desăvârşită va începe după moarte, când vom vedea pe Domnul “faţă către faţă".

Dar atunci nu vom vedea pe Dumnezeu toţi în acelaşi fel, ci fiecare după măsura vredniciei şi puterii lui. Să nu uităm însă că vederea serafimilor se deosebeşte de vederea celorlalţi îngeri. Dar trebuie să spunem şi aceasta: cel ce nu L-a văzut pe Hristos aici în această viaţă, nu-L va vedea nici acolo.

Bucuria de a-L vedea pe Dumnezeu se dobândeşte cu osteneală în această viaţă. Viaţa fiecărui creştin se poate schiţa ca o linie neîntreruptă urcătoare. Da, este un suiş, chiar dacă omul "păşeşte" clătinându-se ca puiul de găină. Dar Domnul nu lasă pe om să-şi vadă această călătorie suitoare. I-o ascunde deoarece cunoaşte neputinţa omenească. Deoarece ştie că, atunci când omul se încrede în sporirea sa, în aceiaşi clipă se şi mândreşte. Şi unde este mândrie, este şi cădere cumplită.

* * *

nişte raţionalişti au născocit un lucru înfricoşător, ne sfătuiesc să ne supraveghem sporirea noastră potrivit cu mulţimea reuşitelor noastre. Dar pe acest drum omul ajunge la o deznădejde cumplită, se scufundă în abisul pierzării.

nu! Drumul nostru este diferit. Desigur, este necesar ca şi noi să călătorim urcând spre cer, către răsărit, către Dumnezeu. Dar trebuie să privim şi la păcatele noastre şi

120

să spunem că suntem primii dintre toţi păcătoşii. Să ne vedem pe noi înşine mai prejos decât toţi, şi pe fiecare om mai presus de noi, mai bun decât noi. Dar aici este greutatea. Pentru că noi tindem să ne comparăm cu ceilalţi. Iată aceasta este slăbiciunea noastră. Cât de uşor alunecă omul! Trebuie să ne luptăm împotriva acestui fel de linie suitoare. Războiul acesta este ostenitor, dar fără el nu va fi cu putinţă să vedem pe Dumnezeu. Este adevărat că numai câţiva I-au văzut pe Dumnezeu "faţă către faţă”, aşa cum L-a văzut Sfântul Serafim de Sarov. Dar toţi, absolut toţi, avem datoria ca cel puţin să dorim o asemănare cu El.

Dacă credem în Hristos şi încercăm, după putere, să păzim poruncile Lui, atunci îl vom vedea toţi, chiar şi într-o mică măsură.

Diferenţa dintre cum îl vedem noi pe Hristos şi cum îl văd sfinţii o putem asemăna cu diferenţa dintre cum poate privi un om soarele şi cum îl poate privi vulturul. Vulturul zboară sus deasupra pământului şi priveşte soarele fără să clipească din ochi. însă omul nu are ochi pentru un astfel de lucru. Omul nu poate suferi strălucirea luminii soarelui, dar vulturul poate. Ceva asemănător se petrece şi cu lumina dumnezeiască. Cei ce au vederea exersată şi destoinică pentru o astfel de vedere duhovnicească, vor vedea pe Dumnezeu, ceilalţi nu.

* * *

îmi scrie un intelectual foarte tulburat:

"Mă simt foarte rău. Cele dinafară toate îmi merg bine. Familia mea este unită în dragoste. Femeia mea este bună. Răul este că nu am pe nimeni căruia să-mi deschid inima. De aceea sunt mereu obosit sufleteşte. Femeia mea nu mă

înţelege. Copiii sunt mici. Ce-mi rămâne de făcut? Cum să mă eliberez de această slăbiciune şi durere sufletească?"

I-am răspuns sfătuindu-1 să citească Psaltirea. Acolo, la psalmul 93 va afla cuvintele: «Doamne, când s-au înmulţit durerile în inima mea, mângâierile Tale au veselit sufletul meu». "Stăruie asupra acestui stih şi citeşte mereu toată Psaltirea. Şi cred că Dumnezeu te va uşura".

A trecut puţin timp şi am primit o scrisoare de la el:

"Am făcut ascultare. Am început să citesc Psaltirea. Dar nu înţeleg nimic".

I-am răspuns:

"Stareţul Ambrozie a dat următorul răspuns într-o împrejurare asemănătoare: "Tu nu înţelegi, dar diavolii o înfeleg foarte bine şi fug departe de tine. Citeşte-o!". Şi deşi acum nu o înţelegi însă încet-încet vei începe să o înţelegi. Eu nu ştiu ce se va întâmpla, dar îfi repet: citeşte Psaltirea în fiecare zi câte puţin. Şi Domnul nu te va lăsa, ci va veni cu mila Sa, te va ajuta şi te va mângâia; pentru totdeauna. Amin".

Omilia 5

(12 aprilie 1911)

în primele veacuri ale creştinismului, ucenicii Mântuitorului nostru Iisus Hristos se împărtăşeau în fiecare zi şi trăiau o viată îngerească. în fiecare clipă erau gata să stea înaintea fetei Domnului. Şi aceasta pentru că atunci nici un creştin nu era în siguranţă. Deseori se întâmpla ca un creştin să se împărtăşească dimineaţa, iar după-amiază să fie prins şi dus la Colosseum. Trăind astfel într-o permanentă primejdie, creştinii îşi pironeau privirea numai

asupra trăirii lor duhovniceşti şi trăiau o viaţă curată şi sfântă.

Dar primele veacuri au trecut. Persecuţiile din partea necredincioşilor au încetat. Permanenta primejdie a dispărut. După aceasta creştinii au început să se împărtăşească o dată pe săptămână. Şi apoi, o dată pe lună. Şi în continuare Dumnezeiasca împărtăşanie s-a redus la o dată pe an.

în Schitul nostru se ţine tipicul Sfântului Munte*. L-au rânduit sfinţii bătrâni şi l-au predat monahilor spre neîntrerupta lor zidire duhovnicească. Aşadar, în Schitul nostru se ţine următoarea regulă: Toţi monahii se împărtăşesc de cinci ori pe an. Şi numai cu binecuvântare se mai pot împărtăşi şi altă dată. He-am obişnuit atât de mult cu aceasta, încât, dacă cineva se împărtăşeşte şi într-o altă zi oarecare, atrage atenţia tuturor celorlalţi.

- Ce înseamnă aceasta? Părintele leronim s-a împărtăşit şi azi? întreabă un monah pe altul.
- I-a dat binecuvântare stareţul.
- Dar de ce?
- I-a apărut satana în chip simţit şi bietul de el a slăbit de frică.
- A... Aşa?

* * *

* în acea vreme în Sfântul Munte erau trei curente în privinţa Sfintei împărtăşanii:

1) Curentul iniţiat de Sfântul Nicodim Aghioritul şi Neofit Cavso- calivitul, care susţineau împărtăşania deasă;

2) Curentul celor ce susţineau împărtăşania lunară;

3) Curentul celor ce susţineau împărtăşania de cinci ori pe an.

123

După cum ştim, fiecare se poate mărturisi când vrea, chiar şi în fiecare zi. în Schitul nostru monahii se mărturisesc regulat. Ei merg la duhovnicii lor chiar zilnic, ca să le spună gândurile. Cei din obşte merg o dată pe săptămână. Dar se cere şi celor din obşte şi cu atât mai mult schitioţilor să trăiască o viaţă înaltă, o viaţă potrivită cu poruncile lui Hristos, o viaţă îngerească. Fericiţii noştri bătrâni au păzit aceste vistierii şi Domnul i-a slăvit. Trupurile lor rămân nestricate. Se ştie că trupul pururea pomenitului nostru stareţ Macarie nu s-a supus încă stricăciunii, cu toate că a adormit acum şaizeci de ani.

Este minunat lucrul acesta. Trupurile drepţilor, pustnicilor rămân nestricate, în timp ce din trupurile împăraţilor şi ale puternicilor lumii acesteia nu rămâne decât un pumn de ţărână. Cu puţin timp înainte s-a scris că s-au făcut săpături în catacombe şi s-au găsit mormintele lui Heron, Diocleţian şi ale altor puternici, înaintea cărora tremura lumea de atunci. Şi care credeţi că a fost soarta cenuşii lor? Au întrebat pe lucrători:

- Ce aţi găsit în sarcofagele lor?
- Cenuşă, au răspuns aceia.
- Şi ce-aţi făcut cu ea?
- A fost o cenuşă bună şi am dat-o femeii mele să-mi spele hainele, a răspuns unul dintre ei.

Dumnezeul meu! Aceşti împăraţi puternici ar fi putut să-şi închipuie vreodată că cenuşa lor va ajunge să spele nişte haine murdare?

Cât s-au îngrijit oamenii aceia de trupurile lor! Şi cu toate acestea la ce le-a ajutat această grijă?

Dimpotrivă, sfinţii şi toţi cuvioşii bătrâni ai mănăstirii noastre şi-au uscat trupurile lor. Şi iată că ele rămân nestricate.

124

Mănăstirea noastră atrage atâtia închinători. Şi adesea auzim spunându-se: "Cel ce a vizitat odată Optina, îşi lasă sufletul lui pentru totdeauna acolo". Şi cu toate că mănăstirea noastră nu are nici icoane făcătoare de minuni, nici sfinte moaşte, aici însă tot pământul este adăpat cu sângele şi sudoarea sfinţilor noştri bătrâni. Şi de aceea rugăciunile lor aduc în sufletele credincioşilor

harul dumnezeiesc. în altă parte nu se întâmplă aşa ceva. Chiar şi episcopul nostru, care cercetează multe mănăstiri, spune adesea: "La Optina este altceva".

în Rusia nu sunt multe schituri. Să fie vreo zece. Schitul nostru însă este singurul în a cărui biserică foarte rar vei găsi vreun străin. Şi asta se întâmplă numai la Liturghie. Utrenia o facem totdeauna singuri, "în familie".

O deosebită impresie face vizitatorilor noştri biserica Schitului, liniştea adâncă, rânduielile vechi, slujba de noapte şi faptul că monahii au fiecare strănile lor pe care şi le păstrează întotdeauna.

La fel de deosebit este şi sunetul clopotului nostru, care se aude liniştit şi plăcut. Un om evlavios ne-a dăruit un clopot de o sută cincizeci de ocale, dar ni l-au luat înainte de a ajunge la Schit. Astfel cel mai mare clopot al nostru are treizeci şi nouă de ocale.

Slavă Domnului că şi acum în secolul nostru, secolul necredinţei şi al desfrâului moral, se află în Rusia locuri sfinte, limanuri liniştite pentru cei ce vor să se mântuiască, în lume, cu tulburarea şi obişnuinţele ei, este foarte greu să se mântuiască cineva; şi mai ales când nu vrea să asculte glasul Bisericii. Este greu să se mântuiască cineva când trăieşte într-o societate stricată.

în Sfânta Scriptură citim: "Cu cel cuvios, cuvios vei fi. Cu cel nevinovat, nevinovat vei fi. Cu cel ales, ales vei fi.

125

Şi cu cel îndărătnic, Te vei îndărătnici". Patimile exercită o influentă vătămătoare asupra trupului şi sufletului. Citind în mănăstire pe Sfinţii Părinţi, pentru prima dată am înţeles că patimile sunt atât de molipsitoare, aşa cum sunt cele mai contagioase boli. Şi precum acestea se transmit şi fără obiect, aşa şi acelea.

Iată un exemplu: Când Sfântul Spiridon, episcopul Trimitundei, mergea la Sinodul I ecumenic, înnoptându-se a tras la un han. Acolo monahul care-1 însoţea i-a zis:

- Părinte, nu pot înţelege de ce calul nostru nu mănâncă varza pe care am cumpărat-o de la han. Şi încă ce varză! Ce proaspătă este! Omul o doreşte, iar calul nu vrea s-o mănânce.

Atunci Sfântul Spiridon i-a răspuns:

- Pi-o mănâncă pentru că animalul simte că din varză iese un miros nesuferit. Şi asta pentru că hangiul nostru este chinuit de

patima zgârceniei.

Când omul nu are lumina Sfântului Duh, nu poate pricepe acestea. Sfinţii însă au harisma de a vedea patimile oamenilor. Din lucrurile noastre sfinţii înţeleg de ce patimi ne este chinuit sufletul.

Desigur, este ciudat ca animalele să simtă mirosul urât al patimilor. însă nu al tuturor şi nu totdeauna, ci numai atunci când vrea Dumnezeu. Iar asta se întâmplă aşa, pentru că animalele au aşa-numita a doua vedere, cu care văd cele duhovniceşti, pe care oamenii de obicei nu le văd, ci numai sfinţii.

Unui proprietar bogat i-a ars casa. în ajun, în timp ce el se odihnea în casa lui, în camera sa intră alergând tatăl său, care murise cu puţin mai înainte. Era îmbrăcat aşa cum l-au pus în mormânt şi a strigat: "Foc!" Un câine care dormea undeva pe acolo, s-a repezit la cel mort cu un

lătrat jalnic. Gospodarul s-a deşteptat, însă n-a putut înţelege nimic. De ce latră câinele? El nu l-a văzut pe tatăl său, ci numai un slujitor al său, care i-a povestit mai târziu toată întâmplarea. L-a văzut şi câinele lor.

în Sfânta Scriptură se spune cum o asină a văzut un înger, care-i aţinea drumul, în timp ce un prooroc mincinos, Valaam, nu-1 vedea. Desigur, animalele văd de multe ori astfel de lucruri deosebite, ca noi să ne cuminţim şi să ne înţelepţim.

* * *

natura ce ne înconjoară ne dă multe învăţături. Toţi ştim câte ceva despre floarea soarelui; că îşi îndreaptă totdeauna capul ei spre soare; că se întoarce mereu după el, şi că din pricina aceasta ea a primit numele lui. Dar câteodată floarea soarelui încetează să se mai îndrepte spre soare. Şi atunci oamenii, care ştiu de ce, spun: "începe să se strice. O roade un vierme. Trebuie s-o tăiem repede".

Sufletul care flămânzeşte de dreptatea lui Dumnezeu, ca şi floarea soarelui de soare, se îndreaptă spre Dumnezeu, Izvorul luminii. Iar sufletul care încetează să-L cerceteze, se va pierde, va muri. Este absolut necesar să simţim pe Hristos în viaţa noastră. Cine nu-L va vedea aici în această viaţă, nu-L va vedea nici acolo în viaţa ce va să fie.

Dar cum poate vedea cineva pe Hristos? Calea ce duce spre El este rugăciunea neîncetată a lui Iisus, care este în stare să

aducă pe Hristos şi să-L sălăşluiască în sufletele noastre.

Odată a fost întrebat Sfântul Ioan Scărarul: "Sunt semne speciale din care putem înţelege dacă un suflet se găseşte aproape de Dumnezeu sau s-a depărtat de El?"'.

127

Desigur, pentru lucrurile noastre materiale obişnuite sunt astfel de semne deosebite, care ne arată destul de clar dacă ele sunt bune sau nu. De exemplu: Când o varză, puţină carne sau un peşte încep să se strice, vedem aceasta uşor, deoarece atunci răspândesc un miros greu şi neplăcut, îşi schimbă şi culoarea şi gustul şi în general toată înfăţişarea lor exterioară vădeşte starea lor stricată.

Dar cu sufletul cum este? Desigur el este nematerial. Şi cu toate că începe să se strice, însă nu răspândeşte nici un miros neplăcut şi nici nu-şi schimbă înfăţişarea. Dar oare există semne din care putem înţelege dacă un suflet este aproape de Dumnezeu sau nu?

La întrebarea aceasta, Sfântul Ioan răspunde: "Semnul cel mai vădit din care înţelegem dacă un suflet este mort, este că un astfel de suflet fuge de slujbele bisericeşti". Când un suflet pierde orice căldură pentru Dumnezeu, mai întâi de toate începe să nu mai meargă la biserică. La început încearcă să meargă la sfintele slujbe cât poate mai rar. Apoi încetează cu desăvârşire să mai meargă la Casa Domnului.

Pentru monahi participarea la slujbe este obligatorie. Este adevărat că pentru diferite treburi care nu suferă amânare se îngăduie chiar şi monahilor să lipsească de la unele slujbe. Dar când nu este această pricină, regula este de necălcat şi nu suferă nici o abatere.

în Schitul nostru sărbătorile golesc toate chiliile, nimănui nu-i este îngăduit să lipsească de la sfintele slujbe.

* * *

Dar aceasta se face şi din altă pricină. Din când în când în chiliile monahilor se arată vedenii înfricoşătoare. Şi de aceea, când locuiesc în chilii izolate, nu este îngăduit nicio

dată să fie mai puţin de doi în acel loc îndepărtat. Şi aceasta ca să fie cu putinţă, în cazul unei arătări diavoleşti, ca monahul să meargă şi să bată la chilia vecinului pentru a primi ajutor.

O astfel de chilie izolată se găsea în curtea Schitului nostru. Dar nici în ea n-am lăsat să trăiască cineva cu desăvârşire singur.

Odată petrecea în ea un monah singur. Acestuia i s-au întâmplat următoarele: După canonul de seară, a văzut în chilia sa un bărbat înaintat în vârstă, care i-a zis:

- De ce stai aici şi chinui cerul? întoarce-te la vechile tale preocupări. Acolo vei face mai mult bine. Vei dobândi mai multe şi vei trăi cum îţi place.
- Dar cum să plec de aici de vreme ce porţile Schitului sunt foarte bine închise.
- Piu te nelinişti pentru aceasta. Numai să vrei şi eu te voi scoate într-o clipă. La poartă te aşteaptă o trăsură.
- Dar tu cine eşti? Eşti diavol?
- Da.
- Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, milu- ieşte-mă pe mine, păcătosul! - a strigat monahul cu o voce puternică, cuprins de frică şi de cutremur şi duhul necurat a dispărut.

Era ora 12, miezul nopţii. Monahul a alergat la Sfântul Ambrozie, i-a povestit ce s-a întâmplat şi stareţul i-a spus:

- Da, ai văzut o vedenie înfricoşată. A venit la tine un diavol mai mare peste opt legiuni, căruia i s-a poruncit să te omoare.
- Dar cum m-am izbăvit?
- Domnul m-a înştiinţat că eşti în primejdie şi am stat la rugăciune. Iar ţie ţi-a adus aminte să rosteşti numele Lui

cel înfricoşat şi minunat de care se cutremură puterile întunericului numai când îl aud.

Da. Uneori ni se întâmplă lucruri înfricoşătoare. Dar în mănăstire este mai uşor să biruiască cineva pe diavolul. în lume lucrul acesta este cu mult mai greu. Şi de aceea diavolul peste opt legiuni când se arată omoară. De obicei el se arată oamenilor care încă n-au început să trăiască creştineşte, ci numai au început să se gândească că au datoria să-şi schimbe viaţa.

Când eram încă în lume am avut un prieten care privea mănăstirile cu scepticism şi neîncredere.

- Piu înţeleg, spunea el, de ce oamenii aceştia, monahii, stau singuri în chiliile lor şi rup orice legătură cu lumea.

însă omul acela a fost un monah în sufletul său. Sufletul îi era curat. Era poet şi compozitor şi avea o iscusinţă rară în alcătuirea stihurilor. Muzica era patima lui. Se întâmpla uneori să ne povestească câte ceva, şi deodată striga: "Nu! Aceasta nu v-o pot explica în cuvinte. Dar iată cum este". Sărea în sus, se aşeza la pian, îşi mişca capul şi începea să cânte improvizând. Apoi întreba:

- Aţi înţeles?

De cele mai multe ori nu era cu putinţă să-l înţeleagă nimeni. Cu toate acestea nu-şi schimba modul de a explica. Chiar şi apartamentul lui era aranjat ciudat. Nu erau în el divanuri, mese şi scaune de epocă. însă tot ce avea, erau frumoase, artistice şi originale, la fel de neobişnuite, ca şi stăpânul lor. Totdeauna a avut idealuri mari şi nu s-a împăcat cu lucrurile de jos ale lumii. Şi cu toate că la început respingea monahismul şi-a găsit deplina satisfacţie în idealurile lui. Unde? într-o mănăstire de la Sfântul Munte

Athos. De ce a lăsat lumea şi a fugit acolo?

* * *

130

în viaţa mea lumească îmi mergeau toate foarte bine, deoarece aveam legături cu oameni, care pe drept cuvânt meritau să li se arate un mare respect.

Uneori se întâmpla să iau parte la baluri. Acolo, unii jucau cărţi, alţii dansau. Eu cu câţiva ne retrăgeam într-un colţ mai liniştit şi ne întindeam la discuţii.

Chiar şi când eram în lume nu-mi plăceau glumele ei. Astfel, adeseori, nu aveam nimic de spus şi tăceam. Uneori, însă, nimic nu mă putea face să întrerup conversaţia. Şi aceasta au observat-o mulţi.

Încet-încet însă am început s-o tai cu prieteniile plăcute ale lumii. Aceasta însă îi deranja pe prietenii mei, care au început să-mi reproşeze. Dar eu nu-i luam în seamă, ci dimpotrivă, am tăiat-o cu ei pentru totdeauna. Am întrerupt definitiv aceste întâlniri pline de zgomot şi am început să merg la mănăstiri.

Când au aflat prietenii mei, au început să spună despre mine:

- Este nebun. Gata, s-a pierdut, sărmanul!

Şi au tras concluzia:

- Se vede că nu este un om normal.

Au început şi discuţiile:

- Aţi auzit? Favel Ivanovici s-a dat de partea monahilor.
- Nu mai spune!
- Om nenorocit.

Acestea au fost judecăţile oamenilor lumii despre mine.

Concluzii:

Este greu să se mântuiască cineva când se află în lume, în mijlocul unor astfel de oameni. Greu, dar nu imposibil.

Când noi vrem, se găsesc multe drumuri pentru mântuirea noastră.

131

Omilia 6

(13 aprilie 1911)

"Cetatea noastră este in ceruri" (Filip. 3,10).

Acesta este subiectul tuturor predicilor mele. Acestui gând m-am afierosit pe sine-mi şi pe ascultătorii mei, rupând orice legătură cu cele pământeşti.

"Cetatea noastră este în ceruri".

Nesatisfacţia de cele pământeşti se face simţită chiar şi la marii scriitori ai lumii. De exemplu la ai noştri: Turghe- niev şi Puşkin, precum şi la Schiller, Shakespeare, Heine.

Cu cincizeci de ani în urmă, când încă mai mergeam pe cărările acestei lumi, am citit pe Heine, dar întotdeauna mi-a creat simţăminte apăsătoare. A fost un mare talent, dar nu a fost luminat cu lumina lui Hristos. A fost evreu, desigur botezat, dar numai ca să dobândească avantaje. Lăuntric a rămas un ateu, căci n-a crezut în Hristos, nici în creştinism, nici în iudaism.

Şi vechii filozofi idolatri (Aristotel, Platon, Socrate) nu erau satisfăcuţi de cele de pe pământ. însă este dureros faptul că cu cât au încercat să se înalţe mai mult de la pământ, cu atât au căzut mai adânc. Cu creştinul însă nu se petrece astfel, ci dimpotrivă, el se înalţă de la pământ, taie din inima sa orice "poftă"' pentru cele ale vieţii şi se ridică în sus spre Dumnezeu. Se schimbă, renaşte şi se învredniceşte să simtă bucuria cerească.

Amărăciunea pentru raiul pe care l-am pierdut nu este clar exprimată în operele marilor scriitori şi artişti. Nicăieri nostalgia aceasta, amestecată cu o oarecare nuanţă de mângâiere, nu este exprimată atât de puternic ca în rugăciunile şi cântările bisericeşti. Deoarece în acestea nu

132

auzim numai plânsul lui Adam pentru raiul pierdut şi acea zdrobire adâncă a lui pentru păcat, ci şi cântarea de biruinţă pentu venirea Izbăvitorului nostru.

Să luăm Canonul Paştilor. Cât este de măreţ. Cât este de măreţ şi de dulce! Cât de mult înmoaie şi mângâie sufletul, care încă n-a pierdut simţirea duhovnicească!

"Acum toate s-au umplut de lumină. Şi cerul şi pământul şi cele dedesubt. Deci să prăznuiască toată lumea cea văzută împreună şi cea nevăzută".

Da. Mari sunt zilele acestea. Şi în lume aceste zile pricinuiesc bucurie, dar nu duhovnicească. Unul se bucură pentru că a primit bani, altul pentru grade şi decoraţii, iar altul se bucură pentru o altă pricină. Unii se bucură că a trecut postul şi a venit "dezlegarea la toate". Aceasta din urmă desigur este o bucurie îngăduită, dar să nu considere omul mâncarea ca elementul de bază al fericirii lui.

în mănăstiri bucuria se datorează învierii lui Hristos.

Nu încetaţi de a cerceta mănăstirile şi mai ales de sărbători; nici chiar atunci când eu nu voi mai fi. Şi aceasta, deoarece aici în mănăstiri se ascunde viata duhovnicească, care încălzeşte sufletul.

Nu este păcat să ne bucurăm de frumuseţile acestei lumi. Pe pământ se află aşezări minunate. Minunaţi sunt Alpii când îi luminează soarele şi strălucesc. Măreţe sunt multe locuri ale Italiei, cum este Neapole, despre care există şi o zicală: "Să-l vezi şi

să mori". N-am zis niciodată despre Paris sau despre Roma, ci numai despre Neapole, căci într-adevăr este o frumuseţe de neînchipuit, cu marea albastră şi cu munţii lui. Frumoasă este şi natura noastră a nordului, descrisă în culori aprinse şi vii de Turgheniev în operele sale, care - merită să spunem - a venit şi la Opti- na. Şi a fost fermecat de frumuseţea Schitului nostru.
133

Cu toate acestea lumea de aici este o icoană ştearsă a lumii aceleia care a fost mai înainte de cădere. Este lumea de sus, acea lume despre a cărei frumuseţe nu ne pricepem să spunem ceva. O înţeleg şi se desfătează în ea numai sfinţii. Lumea aceea a rămas nevătămată, pe când cea de aici s-a schimbat complet după căderea în păcat.

Ceva asemănător s-ar întâmpla dacă am lua cea mai bună piesă muzicală creată de Beethowen şi am împărţi-o în notele ce o alcătuiesc şi astfel nu am putea înţelege armonia întregului. La fel s-ar petrece dacă am tăia în bucăţi mici o pictură a lui Rafael, după care am privi şi am încerca să înţelegem arta lui. Dar ce vom vedea? Un deget, o bucăţică de haină, etc. dar niciodată nu ni se va crea acea impresie măreaţă pe care ne-o dă o operă a lui Rafael.

Spargeţi o statuie celebră în bucăţi şi niciodată nu veţi mai avea impresia frumuseţii acelui întreg.

Aşa este şi cu lumea de aici. Unii asceţi îşi depărtează cu dezgust chiar privirea de la ea. Cunoaştem cele despre pustnicul care a acoperit singura fereastră a chiliei sale cu o icoană, după ce a avut o vedenie încântătoare. L-au întrebat:

- Ce înseamnă aceasta, Părinte? Nu vrei să vezi nici măcar frumuseţile naturii de care noi nu ne săturăm privin- du-le? Părinte, ce minunat este cerul! Ce păduri! Ce frumoasă e Marea Egee cu insulele ei!

- Nu veţi putea înţelege niciodată de ce am astupat fereastra. Dar să vă spun fără ocolişuri: eu nu simt nici o plăcere atunci când privesc frumuseţile acestei lumi.

Cu alte cuvinte pustnicul a făcut aceasta pentru că, având privirea sa aţintită la frumuseţile lumii de sus, nu voia ca atenţia sa să fie atrasă de altceva. Căci cu adevărat cel ce a gustat din fericirea de sus rămâne nepăsător şi
134
nu-i pricinuiesc nici o plăcere frumuseţile pământeşti. Dar pentru ca cineva să ajungă la cunoştinţa aceasta, trebuie să aibă un suflet curăţat de patimi şi împodobit cu virtuţi.

* * *

Mi-aduc aminte şi de următoarea întâmplare:

La o familie bogată s-a organizat o "serată". Acolo o fată talentată a executat foarte bine una din cele mai bune opere ale lui Mozart. Toţi au fost fermecaţi. La intrarea în salon stătea un servitor. Avea datoria să dea ţigări şi, în general, să servească musafirii. Acesta însă nu a fost încântat de acea muzică şi a început să murmure:

- Ce înseamnă aceasta? Oameni serioşi să stea şi să asculte o muzică atât de plictisitoare. S-a pierdut balalaica?

Din punctul lui de vedere avea dreptate, pentru că muzica clasică îi era de neînţeles. Ca să înţelegem chiar şi valoarea artelor pământeşti trecătoare trebuie să avem un gust artistic.

Să luăm de pildă muzica bisericească. Acum şi în bisericile noastre intră unele melodii profane, care înlătură vechea muzică psaltică, cu toate că multora muzica nouă li se pare mai artistică. Dar de unde să înţeleagă aceasta?

Odată mă aflam la o mănăstire la Sfânta Liturghie. Aici pentru prima dată am ascultat aşa-numita muzică tradiţională. "Heruvicul", "Mila păcii"' şi celelalte mi-au făcut o impresie deosebită. Era puţină lume. M-am retras într-un colţ şi am plâns ca un copil mic. După masă, am mers la egumen şi i-am spus impresiile mele.

- Cu adevărat, n-aţi auzit până acum nimic din muzica tradiţională? m-a întrebat egumenul.

- Nu, am răspuns. Nici nu ştiam că există.

- Ce înseamnă "boierie tradiţională"? m-a întrebat el.

- Aceasta înseamnă “urmaş dintr-o familie veche".

- Aşa este şi cu muzica tradiţională. Este o muzică veche. Noi am luat-o de la Sfinţii noştri Părinţii, iar ei de la Părinţii greci. însă azi o întâlnim foarte rar. Încet-încet ea se pierde şi apar melodii noi ale lui Aliambev, Lvov şi ale altora.

Cum este şi firesc unii dintre compozitorii cei noi sunt talentaţi, cum ar fi Turţaninov ale cărui melodii sunt cunoscute nu numai în Rusia, ci şi în străinătate. Chiar şi americanii o preţuiesc foarte mult.

Cu puţin mai înainte un dirijor de cor mi-a spus:

- Dati-ne binecuvântarea să cântăm la chinonic "Ziua învierii".
- Domnul să vă binecuvânteze. Cred că va fi frumos.
- Noi însă o vom cânta pe o melodie nouă, a spus acela.
- Avefi bunătatea să mi-o cântaţi dumneavoastră singur?

Şi a cântat-o.

- A, nu! îi spun. Melodia aceasta e bună numai pentru a stârni lacrimi de întristare şi de deznădejde. Nu este deloc o melodie dătătoare de bucurie. Cântaţi, aşadar, pe melodia veche.

Şi astfel a cântat vechea melodie.

Autorul melodiei Canonului de Paşti este Sfântul loan Damaschin. Iar ea este atât de măreaţă, încât înaltă sufletul şi-l umple de bucurie duhovnicească, potrivit cu măsura fiecăruia.

* * *

Dar se pune întrebarea: Care este cheia bucuriei duhovniceşti?

Răspunsul la întrebarea aceasta este unul: Rugăciunea minţii. Rugăciunea minţii are mare putere. Ea are diferite trepte. Prima este aceasta: Să se rostească simplu cuvintele: "Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul! ". în fazele ei mai înalte are atâta putere, încât poate muta şi munţii. "Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!", nimănui nu-i este greu să spună cuvintele acestea. Iar folosul este nespus de mare. Rugăciunea aceasta este arma cea mai puternică în războiul împotriva patimilor şi a duhurilor rele.

Un suflet este mândru. Pe un altul îl bântuiesc gândurile necurate. Iar altul invidiază şi nu are putere să se 'upte cu patima. Unde vor găsi această putere? numai în rugăciunea minţii.

Vrăjmaşul face totul numai să ne despartă de rugăciunea minţii, ne sfătuieşte cu viclenie: “Ce prostie este să te îndeletniceşti numai cu lucrul acesta. Şi mai ales când, nici mintea, nici inima ta nu participă la această rugăciune. Mai bine este s-o înlocuieşti cu altceva".

nu-1 ascultaţi! Spune minciuni. Continuaţi-vă lupta, rostiţi rugăciunea şi ea nu va rămâne fără rod. Toţi Sfinţii au rostit neîncetat rugăciunea aceasta. Le-a fost atât de scumpă, încât n-au schimbat-o cu nimic. Când vedeau că mintea lor rătăceşte, "se distrează"' cu altceva, reluau rugăciunea. Iar dorul lor după rugăciune se asemăna cu dorinţa celui însetat de a bea apă după o mâncare sărată, ca să-şi potolească setea. Se întâmplă uneori ca pentru o vreme, omul să nu găsească apă ca să-şi potolească setea. Şi setea se măreşte. Dar când, în cele din urmă, găseşte un izvor, bea "pe săturate". Aşa şi Sfinţii au însetat de rugăciune. Şi au băut-o cu o dragoste arzătoare.

137

Rugăciunea ne aduce aproape de Hristos.

* * *

în Zadonsk trăia un pustnic cu numele Gheorghe. A fost foarte cunoscut în vremea sa. încă de foarte tânăr a dispreţuit deşertăciunea lumii şi a mers într-o mănăstire. Dar nici acolo n-a fost mulţumit. Şi-a ales atunci un loc izolat, ce semăna cu o închisoare. Acolo îşi petrecea vremea în post, rugăciune şi pomenirea lui Dumnezeu. Cu toate acestea ispitele nu-1 slăbeau. Când era în lume a îndrăgit - cu o dragoste curată - o fată. Şi îi apărea mereu chipul ei în minte. Văzându-şi slăbiciunea sa în acest război, în cele din urmă a strigat:

- Doamne, dacă aceasta este crucea mea, dă-mi putere să o duc. Iar dacă nu, şterge din mintea mea orice închipuire a ei.

Domnul a auzit rugăciunea lui şi iată că în aceiaşi noapte vede în somnul său o fecioară de o frumuseţe negrăită, îmbrăcată în haine aurite, iar chipul ei strălucea. Avea atâta măreţie cerească şi atâta curăţie îngerească, încât pustnicul nu şi-a mai putut dezlipi privirea de la ea. Apoi a întrebat-o cu un respect adânc:

- Cine eşti? Care este numele tău?

- Mă numesc Fecioria, a răspuns tânăra şi apoi a dispărut.

Pustnicul şi-a venit în sine şi a mulţumit Domnului pentru că a binevoit să-l înţeleptească. Chipul care i-a apărut în somn a rămas atât de adânc întipărit în mintea sa, încât a şters cu desăvârşire orice altă închipuire.

De aceea vă rog să alungaţi orice gând din mintea şi din inima voastră, ca să rămână acolo întipărit numai un chip, chipul lui

Hristos.
138
Dar cum vom putea izbuti aceasta? Prin rugăciune. Prin rugăciunea minţii.
* * *
Odată a venit la mine (la mărturisire) un schimonah şi mi-a spus:

- Părinte, am ajuns la deznădejde. Nu văd în mine nici o schimbare spre mai bine. Şi am mai luat pe deasupra şi marea schimă îngerească. Şi ştiu că Domnul va cerceta cu de-amănuntul care a fost cu adevărat monah şi care a fost numai un purtător de schimă. Cum să mă îndrept? Cum să mor păcatului? îmi simt toată slăbiciunea.
- Ai dreptate, i-am spus. Am dat "faliment” cu totul. Dacă Domnul ne va judeca după lucrurile noastre, ne vom pierde în vecii vecilor, deoarece nu avem nimic să-I aducem.
- Mai este oare vreo nădejde de mântuire?
- Sigur că este. Rosteşte cât poţi de des rugăciunea şi le lasă pe toate în mâinile lui Dumnezeu.
- Dar care este folosul rugăciunii, dacă nu participă la ea şi mintea şi inima?
- Un folos uriaş. Se ştie că rugăciunea are mai multe trepte. De la rostirea simplă a cuvintelor rugăciunii până la rugăciunea făcătoare de minuni. Şi chiar de ne-am afla pe treapta cea mai de jos a rugăciunii, dar şi atunci ea ne este foarte folositoare şi mântuitoare. Uneltirile vrăjmaşului nostru se depărtează de la omul care rosteşte rugăciunea. Iar unul ca acesta cu siguranţă se va mântui.
- Am înviat, a strigat schimonahul. De acum înainte nu voi mai cădea în trândăvie şi în deznădejde.

* * *
139
Aşadar vă spun şi vă repet: Rostiţi rugăciunea. Chiar şi numai cu gura. Şi Domnul nu vă va lăsa.

Ca să spui rugăciunea, nu trebuie să cunoşti vreo ştiinţă. Iată, contele Tolstoi a fost un om cu o cultură vastă, dar n-a avut pe Hristos şi s-a pierdut. Ştiinţele pământeşti nu i-au folosit la nimic. A lepădat Biserica şi a fost şi el lepădat de ea.

Perioada ce o trecem acum este veselitoare. Ne aflăm la Sfintele Paşti. “Hristos a înviat din morţi cu moartea pe moarte călcând şi celor din mormânturi viaţă dăruindu-le". Cine sunt cei "din mormânturi"? Toţi cei păcătoşi care au murit pentru Dumnezeu, dar pe care moartea Mântuitorului Hristos i-a înviat la o viaţă nouă.

Fie ca şi vouă să vă dea Domnul această mângâiere.

Amin.

Omilia 7

(25 iulie 1911)

Azi dimineaţă am plecat la mănăstire pentru nişte tre- uuri. Voind Dumnezeu, am întâlnit o tânără, care-şi căuta mântuirea sufletului ei şi o călugăriţă. Am discutat despre însemnătatea vieţii noastre. Episcopul Ignatie Brianciani- nov, căruia mulţi dintre dumneavoastră, cred că i-aţi citit cărţile, spune: Viaţa fiecărui suflet omenesc se desfăşoară pe drumul ce i l-a rânduit Dumnezeu de mai înainte. Unii însă întreabă: "Cum se poate una ca aceasta? Este un singur drum pentru toţi oamenii, sau pentru fiecare persoană în parte este rânduit câte un drum deosebit? Un drum care să se potrivească numai unei singure persoane?". Trebuie să spunem că pentru toţi oamenii ce îşi caută mântuirea

140

lor este un singur drum, acelaşi pentru toţi Dar la cei ce urmează acest drum, modurile străbaterii lui sunt multe şi felurite.

închipuiţi-vă cu mintea un cerc. Din diferite puncte ale circumferinţei lui pornesc linii care duc la acelaşi punct, la centru. Iar centrul este Hristos. Scopul fiecărui suflet, care-şi caută mântuirea, este să ajungă la El. Centrul este unul, dar raza, adică drumul pe care fiecare suflet merge ca să ajungă la centru, la Hristos, este diferit pentru fiecare din noi.

* * *

După spusele episcopului Ignatie Briancianinov, drumul mântuirii fiecărui suflet omenesc, ni-1 arată Sfânta Scriptură, şi mai ales Vechiul Testament, în istoria vechiului Israel. Evreii au trăit în Egipt sub jugul lui Faraon. însă Faraon nu era mulţumit de robii săi evrei şi a început să-i asuprească. I-a silit să facă lucruri foarte grele: să zidească piramide, care se păstrează până azi. Şi fiindcă evreii se înmulţeau foarte repede, Faraon a poruncit să fie omorâţi toţi pruncii de parte bărbătească. Poporul suspina sub

acest jug greu şi aştepta ca Dumnezeu să le trimită izbăvirea. Şi într-adevăr, prin persoana lui Moise, cel "scos din apă" (reţineţi această semnificaţie, "scos din apă"), Dumnezeu face multe minuni, care au adus egiptenilor multe bătăi (plăgi). în cele din urmă, Faraon lasă pe evrei liberi şi Moise îi scoate din Egipt.

Pe scurt aceasta este istoria vechiului Israel. Ea este închipuirea a ceea ce se face în zilele noastre noului Israel, adică fiecărui creştin ce îşi caută mântuirea sa. Fiecare suflet se chinuieşte robind faraonului celui înţelegător, adică satanei; suspină şi-şi aşteaptă izbăvirea sa. Dar

141

Izbăvitorul lui este Unul: Domnul nostru Iisus Hristos, Căruia Moise i-a fost preînchipuire.

A ştiut oare Moise că el a fost chipul Mântuitorului nostru? Cred că a ştiut.

Aşadar, Domnul izbăveşte sufletul din tirania lui faraon. Şi apoi ce se întâmplă?

* * *

Abia a ieşit Israel din Egipt, că lui Faraon i-a părut rău că l-a lăsat să plece şi a început să alerge în urma lui. La fel se întâmplă şi cu sufletul nostru.

Unii cred că, lăsându-şi viaţa lor dezordonată de mai înainte şi intrând pe drumul cel bun, nu mai este nevoie să stea cu tărie şi să meargă statornic pe el. Dar greşesc, căci satana, din stăpânirea căruia au fugit, se amărăşte adânc pentru aceasta şi se avântă în urma lor ca să-i prindă din nou.

Israeliţii fug şi iată ajung la Marea Roşie. Sunt urmăriţi din spate. în dreapta tâlhari, în stânga pustie, iar în faţă marea. Unde să-şi găsească izbăvirea? Unde să fugă? De unde să ceară mântuirea? Situaţia părea de neieşit. Dar Moise ce a făcut? S-a rugat lui Dumnezeu, a lovit apa cu toiagul şi ea s-a despicat, s-a despărţit în două. S-a făcut un culoar lung cu pereţi de apă, în care au intrat evreii şi au mers pe fundul mării, ce se uscase cu desăvârşire. în urma lor s-a repezit şi mulţimea egiptenilor.

Acest culoar de apă n-a fost mic. După aprecierea celor învăţaţi a avut cel puţin patruzeci de verste* lungime. Evreii au ieşit pe uscat, în timp ce Faraon cu oastea sa erau chiar în mijlocul acelui culoar. Ce a făcut Moise atunci?

* 1 verstă = 1,067 km.

S-a rugat iarăşi. Şi cu toiagul său mai loveşte încă o dată marea - cu lovitura de mai înainte formând semnul Crucii - şi apele se unesc peste egipteni. A fost înecată toată oastea şi nu s-a izbăvit nici unul, potrivit cu cele spuse în Scriptură. S-a terminat cu primejdiile. S-a terminat şi cu urmărirea şi Israel îşi continuă liniştit călătoria sa, îndrep- tându-se spre Pământul Făgăduinţei.

Printr-o situaţie asemănătoare trece fiecare suflet omenesc. Satana nu-l lasă în pace. De peste tot îi aduce mâhniri şi încercări şi îl învăluie în întuneric. Crede că se află într-un loc din care nu mai poate ieşi şi i se pare că nimeni nu-1 mai poate ajuta. Dar chiar în aceiaşi clipă vine Dumnezeu cu ajutorul Lui. Crucea a mântuit pe vechiul Israel. Crucea lui Hristos mântuieşte şi pe noul Israel. Adeseori sufletul, care se apropie de adâncurile deznădejdii, nu-şi dă seama că, în clipa aceea, se află în punctul de limită de unde îşi începe noua sa călătorie duhovnicească.

* * *

Şi iată Marea Roşie a rămas în urmă. Dar până la Pământul Făgăduinţei, în care curge miere şi lapte, mai este încă destulă cale. Patruzeci de ani a pribegit Moise în pustie.

Alt om în locul său, după ce ar fi cunoscut care este calea mântuirii şi ar fi mers puţin pe ea, ar fi avut impresia că le-a isprăvit pe toate, că a ajuns la culmea sfinţeniei, puţin rămânându-i să zboare la cer. Dar cei ce gândesc astfel greşesc. A porni cineva pe calea mântuirii sale este puţin lucru. Puţin lucru este şi a te îndrepta spre Dumnezeu. încă nu ne aflăm la hotarele pământului în care curge miere şi lapte. Israeliţii rătăcesc cu Moise prin pustie

143

patruzeci de ani, călătorind spre Canaan. O pustie uscată, fără nici o frunză. Iar evreilor le-au venit mii de gânduri viclene, însă Dumnezeu nu-i lasă să se piardă cu totul.

La fel pătimeşte şi sufletul care alege calea de a plăcea lui Dumnezeu. Se eliberează de tirania patimilor şi le taie pe toate care mai înainte constituiau însăşi viaţa sa. Dar cu toate acestea, adeseori se teme atunci când vede că se află în pustie. "Doamne, ce să fac acum? Cum să trăiesc? Cu ce?". Dar în zadar se tulbură oamenii. Dumnezeu, Care a trimis pe Moise, ca să scoată poporul din Egipt, îi va trimite şi lui mană, precum a trimis lui Israel celui de demult.

Se împlinesc patruzeci de ani de rătăcire prin pustie. Iar aceasta simbolizează pribegirea fiecărui suflet care caută Ierusalimul cel de Sus. Au ştiut oare evreii că au fost o preînchipuire? Cred că nu.

Dar, în cele din urmă, cine i-a dus în Pământul Făgăduinţei? Moise? Nu. Căci şi el s-a îndoit odată de Pronia dumnezeiască şi pentru aceasta a murit mai înainte de a ajunge în pământul Canaan. în el i-a dus Isus Navi.

Aţi luat aminte la numele acesta? Isus a dus pe evrei în Pământul Făgăduinţei. Iisus ne deschide şi nouă "Porţile Raiului"' prin Crucea Sa.

* * *

Crucea lui Hristos este cea mai mare taină. Dar luaţi aminte acum la cele ce vă voi spune.

Iisus Hristos este răstignit între doi tâlhari. De ce între tâlhari? Şi lucrul acesta are un sens adânc. Prin răstignirea Sa, Domnul mântuieşte pe oameni din blestem şi din moarte. Şi noi toţi, păcătoşii, care am căzut de la Dumnezeu, eram ca nişte tâlhari înaintea Lui. Tâlharii se răstignesc de-a dreapta şi de-a stânga lui Hristos nu pentru că

aşa s-a întâmplat, ci pentru că aici este concentrată istoria întregii omeniri. Tâlharul răstignit în stânga murmură blasfemii, în timp ce de la cel din dreapta se aude: "Pomeneş- te-mă, Doamne, întru împărăţia Tal ".

Şi astăzi vedem aceiaşi deosebire între oameni. Şi astăzi avem din cei de-a dreapta şi din cei de-a stânga. Cei din urmă şi-au ales singuri acest nume, fără să-i înfricoşeze exemplul tâlharului răstignit de-a stânga. în acele două cazuri diferite, ale acestor doi tâlhari, se împarte omenirea. Cei care se osândesc în iad cu greutatea păcatului blasfemiei şi cei care aud glasul Domnului nostru: "Astăzi vei fi cu Mine în Rai". Cei care merg la pierzanie şi cei care merg la viaţa veşnică. Iar scopul vieţii noastre acesta este: Să moştenim viaţa veşnică "unde nu este nici durere, nici întristare, nici suspin".

* * *

Dar ca să ne facem vrednici de această viaţă, mergem la mănăstiri. Nu chem pe nimeni la mănăstire şi nici nu spun că nu se poate mântui cineva în lume dacă se nevoieşte. Dar nu pot să nu afirm că privirile celor mai buni oameni cercetează mănăstirile. Mu vă voi prezenta părerile Sfinţilor Părinţi şi ale Dascălilor Bisericii noastre care au trăit în mănăstiri, ci vă voi ruga să vă aţintiţi

ochii minţii asupra corifeilor literaturii universale. Să luăm pe reprezentantul protestantismului, pe titanul gândirii omeneşti, pe Shakespeare.

Să vedem ce spune despre viaţa din lume. Prin gura eroului din capodoperele sale, "Hamlet", el spune despre lume aşa: "Lumea nu este decât o grădină veche, care nu face decât buruieni sălbatice". N-aveţi decât să observaţi că această caracterizare nu este deloc nedreaptă. Şi apoi,

adresându-se Ofeliei, adaugă: 'Ofelia, mergi la mănăstire şi te fă călugăriţă".

Vedeţi cum vedea Shakespeare lumea şi cum mănăstirea? Unii spun acum că viaţa monahală n-a fost legiuită de Domnul; că în Evanghelii nu se spune nimic despre asta. Dar Domnul spune "Cine poate înţelege, să înţeleagă". Şi o spune acelora care însetează după o viaţă duhovnicească mai înaltă.

Desigur că ne putem mântui şi în lume. Totuşi desăvâşirea o atinge omul numai în mănăstire. în Scriptură este scris: "Cel necăsătorit se îngrijeşte cum să placă Domnului. Cel ce s-a căsătorit se îngrijeşte de ale lumii, cum să placă femeii". Aceasta este diferenţa între lume şi mănăstire.

Vă repet: Nu vă chem să veniţi la mănăstire. Şi în lume multe căi duc la Dumnezeu. Iată, de exemplu, onorabila Doamnă Elena Adronikovna Voronov. Şi-a afierosit toată viaţa ei slujirii nefericiţilor şi părăsiţilor. Merge la închisori, mângâie pe cei legaţi, le slujeşte, vorbeşte împreună cu ei şi încearcă să deştepte înlăuntrul lor simţământul dragostei de Dumnezeu şi de aproapele. Fără îndoială lucrarea aceasta este o lucrare sfântă. Şi de aceea cine încearcă să mântuiască pe alţii, se mântuieşte mai întâi pe sine.

Unii îşi închină viaţa lor slujirii bolnavilor. Şi aceasta este o lucrare mare. Alţii învaţă. Şi aceasta este o lucrare sfântă. Alţii stau aproape de copii, şi cu toată priceperea ce o au, seamănă în inimile lor sămânţa adevărului dumnezeiesc, în măsura în care aceia pot înţelege şi cuprinde.

Sunt şi alţii care nu sunt satisfăcuţi de aşa ceva. Unii ca aceştia doresc o treaptă mai înaltă de desăvârşire. Vor să rupă orice legătură cu lumea şi să meargă la mănăstire. Şi

o fac atunci când înţeleg că dorinţa lor este plăcută lui Dumnezeu.

Amin.

Omilia 8

(30 iulie 1911)

"Acolo, după această îndelungată vreme rea, se află o ţară fericită ".

Odată, trecând prin Siberia spre Muţilin, priveam prin fereastra vagonului şi mă gândeam: "Iată acolo, la răsărit încep ţările necunoscute. China şi Coreea. Ţări străine nouă, cu obiceiurile şi cu moravurile lor. Mai demult ţările acestea erau cufundate în întunericul închinării la idoli. Astăzi le luminează în parte lumina lui Hristos. în capitala Japoniei, Tokio, unde cu puţin mai înainte era adorat Dragonul, astăzi se înalţă o măreaţă biserică ortodoxă.

De la aceste ţări necunoscute gândul meu a zburat încă şi mai departe, la ţara aceea unde trăiesc în fericire locuitorii cerului; acolo unde nu este, "nici întristare, nici durere, nici suspin".

Despre ţara aceasta doresc să vă vorbesc azi.

Aşadar, să lăsăm pentru puţin pământul şi, gânditor, să urcăm acolo.

Pământul este un loc de pribegie. Pentru fărădelegi grele oamenii sunt osândiţi la închisoare. Unul la doisprezece ani, altul la cincisprezece, iar altul pentru totdeauna, pe viaţă. Iată, dar că şi noi suntem vinovaţi. Am păcătuit înaintea Domnului nostru şi am fost osândiţi cu pribegia şi cu închisoarea.

147

Cu toate acestea, cât de milostiv este Domnul nostru, că şi în locul acesta al pribegiei noastre ne-a pus atâtea frumuseţi, atâtea bucurii, atâtea pricini de mângâiere şi de desfătare sufletească. Iar toate acestea sunt atât de minunate, încât adevărata lor frumuseţe o înţeleg numai cei care sunt înzestraţi cu aşa-numitul simt artistic.

însă frumuseţile acestei lumi sunt numai o umbră a acelei frumuseţi cu care a fost împodobită lumea creată la început şi pe care o contemplau Adam şi Eva. Dar frumuseţea aceea s-a pierdut din pricina păcatului primilor oameni creaţi.

* * *

Vreţi să ştiti cum? Puneti-vă în minte o statuie minunată, lucrarea unui mare artist, care este lovită cu o secure. Ce va mai rămâne din ea? Numai aşchii. Vom putea vedea din ea numai gâtul, o bucată din mână, ceva din fată. Dovezile frumuseţii ei se vor păstra în aceste cioburi mici. Cu toate acestea însă, niciodată nu ne va fî cu putinţă să schiţăm o imagine a armoniei şi frumuseţii ei, pe care le-a avut statuia înainte de distrugere.

Aşa şi căderea primilor oameni a distrus frumuseţea lumii lui Dumnezeu, din care n-au mai rămas decât numai câteva cioburi. Dar şi în acestea putem vedea şi ne putem închipui cât de frumoase au fost toate înainte de cădere. Va veni şi vremea când lumea va fi înnoită în întregime. Atunci va arde toată lumea, va arde şi pământul, va arde şi soarele, va arde şi luna; toate vor arde, toate vor fi preschimbate. Şi va începe o lume nouă, mai bună, mai frumoasă decât aceea pe care au văzut-o cei întâi zidiţi, lume în care va începe viata şi bucuria cea veşnică şi plină

148

de fericirea cea întru Hristos. Pentru această viaţă veşnică şi fericită suspină acum pe pământ sufletul omenesc.

Este o tradiţie care spune că înainte de a se naşte omul, sufletul lui vede frumuseţea cerească. Şi de aceea când se sălăşluieşte în trupul omului, acela trăieşte cu nostalgie. Astfel explică Lermontov această nostalgie sufletească, care este de neexplicat pentru mulţi oameni. El spune că sufletul, stimulat de frumuseţea pământească, năzuieşte spre o altă lume mai bună şi mai frumoasă. Iar acest dar dumnezeiesc este sădit în sufletele tuturor oamenilor, dar nu la toţi este viu şi lucrător.

Dar unii nu cred acestea şi fiindcă nu îndrăznesc să o spună deschis, acuză pe Dumnezeu. Totuşi cel mai rău este că la unii dintre aceştia sufletul s-a murdărit atât de mult şi s-a robit de atâta grijă, încât şi-a pierdut puterea de a se îndrepta spre Dumnezeu şi de a-1 căuta cu dorire. Toţi ceilalţi îl caută. Şi cel ce caută pe Hristos, îl va găsi. Cuvântul cel nemincinos al Evangheliei ne spune: "Bateţi şi vi se va deschide; căutaţi şi veţi afla" şi: “în Casa Tatălui Meu sunt multe locaşuri". Dar luaţi aminte! Domnul nu vorbeşte numai despre locaşurile cereşti, ci şi despre locaşurile pământeşti. Şi nu numai despre cele "exterioare", ci şi despre cele "interioare".

* * *

Domnul supune sufletul la o încercare. Iar el va ajunge la o sporire foarte mare, dacă va trece prin ea în chip înţelept. Acesta

este locaşul "exterior", care umple sufletul de odihnă şi bucurie.

Locaşul "interior" este acela pe care-1 pregăteşte Domnul în cei ce-L iubesc şi-L caută.

149

(Fratele Grigorie a venit să ne amintească că peste zece minute va începe slujba). “Ei, bine, spuse Bătrânul, vin în zece minute". Dar în aceiaşi clipă începe să toace. Ce este aceasta? Toaca. Ştiţi ce simbolizează? Glasul arhanghelului care va trâmbiţa cu puţin mai înainte de sfârşitul lumii. Vom auzi cândva acest glas înfricoşător. Acum, aici, toaca ne prevesteşte acel glas, şi noi îl aşteptăm. însă atunci nu va suna la fel ca acum, ci dintr-odată fără de veste. Şi îndată după aceasta va fi judecata. Acea judecată înfricoşătoare, care nu va dura un an, nici o lună, nici o zi, ci numai o clipă. Un singur cuvânt va fi deajuns. Cu un cuvânt va judeca (Domnul) toată omenirea. "Veniţi!" "Duceţi-vă!". Şi toate se vor termina. Fericiţi vor fi aceia care vor auzi "Veniţi!". Pentru aceia va începe o viaţă plină de bucurie pentru totdeauna în Rai, în vecii vecilor. Ce frumos va fi în Rai!

Odată a venit şi a stat în scaunul acesta Dostoievski şi a spus părintelui Macarie:

- Eu cândva nu credeam în nimic.
- Dar ce te-a făcut să crezi în Hristos? I-a întrebat părintele Macarie.
- Am văzut Raiul. Cât este de frumos acolo! Ce bucurie! Ce fericire! Şi moştenitorii lui cât erau de frumoşi şi plini de dragoste. M-au primit cu o duioşie neobişnuită. Nu pot uita niciodată ceea ce am simţit atunci. Şi de atunci m-am întors la Dumnezeu.

într-adevăr, Dostoievski s-a întors brusc la dreapta, făcând o întoarcere de o sută optzeci de grade. Şi credem că s-a mântuit.

în Apocalipsa Sfântului loan se descrie Raiul ca o cetate minunată cu doisprezece pietre măreţe drept temelie. Una este de iaspis, alta safir, a treia este o altă piatră

150

preţioasă. în cetatea aceasta se intră prin doisprezece porţi. Fiecare din ele este construită dintr-un mărgăritar uriaş. Aşa descrie Sfântul loan Teologul cetatea Domnului, Moul Ierusalim. Totuşi, nimic din această descriere nu trebuie înţeles material. Aceste doisprezece porţi, cu toate că sunt la număr cu porţile Schitului Optina, însă nu seamănă deloc cu acestea. Exegeţii Apocalipsei spun că prin aceste doisprezece porţi trebuie să înţelegem pe cei doisprezece Apostoli, care au luminat toată lumea cu învăţătura

lui Hris- tos.

în drumul spre această cetate a Domnului, sufletul de multe ori găseşte mângâiere în muzică. Eu când eram în lume iubeam mult muzica clasică a lui Beethoven şi Schubert.

Odată, când ieşeam de la un concert, m-am întâlnit cu un cunoscut care m-a întrebat:

- De unde vii? Cum de eşti atât de bucuros şi entuziasmat?
- Am fost la un concert. Ce muzică superbă a fost aceea! La ce înălţime ridică sufletul!

Acela însă mi-a răspuns aşa:

- Bine. Dar există şi alte feluri de stări, mai înalte decât cele dobândite prin muzică. Dacă ai fi mers la cutare, te-ar fi învăţat un alt mod de a te înălţa. înălţarea prin rugăciune.

Şi nu mi-a spus minciuni. Mie îmi plăcea atunci să merg la biserică. Şi mergeam mai ales la vecernie şi utrenie în Biserica învierii. Acolo îmi plăcea semiîntunericul şi lumina lină a candelelor ce pâlpâiau, unde mă rugam cu simţire şi căldură.

După puţin veţi merge şi voi să participaţi la vecernie şi la utrenie. Să vă rugaţi. încercaţi să vă rugaţi cât mai bine cu putinţă. încercaţi să intraţi înăuntrul vostru; să

pătrundeţi adânc în sinea voastră. Deoarece în adâncul fiecăruia se află o frumuseţe de nedescris, o frumuseţe care este ascunsă în lăuntrul vostru. Pătrundeti în adâncul fiinţei voastre şi acea frumuseţe vi se va descoperi vouă.

Nu aşteptaţi de la rugăciune numai bucurie şi fericire. Să nu vă descurajaţi când nu primiţi bucurie. Se întâmplă şi aşa. în biserică eşti răsplătit după cât eşti de vrednic. De multe ori înlăuntru nostru nu se găseşte o inimă, ci un lemn şi încă unul cioturos. Dar şi aşa să fie, nu-i nimic. Şi pe "lemn" îl va mântui Dumnezeu. Şi poate că mai bine este să fie acolo un "lemn", pentru că uneori unele suflete care au încercat clipe de înălţare, şi-au închipuit că sunt cineva şi au căzut. Iar altele au fost smerite prin această stare de neputinţă şi le-a mântuit Domnul.

Hoi nu trebuie să cerem de la Dumnezeu să simţim în rugăciune numai bucurie. Dumnezeu vrea ca noi să ne ostenim în rugăciune. Bucuria ne-o trimite El când vrea şi când ne este de folos.

Aşadar, să te rogi, lăsând toate şi pe tine însuti în voia cea sfântă a lui Dumnezeu.

* * *

Când eram încă în lume, prietenii mei îmi spuneau "idealistul". Odată au venit să mă cheme să mergem undeva.

- Organizăm un picnic. Vom pluti pe Volga. Vom avea cu noi samovarul şi sandvişuri. Va fi foarte frumos.
- Cât costă?
- Zece ruble de persoană.

Scot banii şi iau restul, ca să nu mă judece că nu vreau să merg din pricina zgârceniei. Şi apoi în ziua picnicului o fac pe bolnavul şi rămân acasă. Seara merg pe ţărmul Volgăi. La grădina populară s-a cântat o muzică frumoasă.

152

Fac o plimbare singur. Mă bucur de frumuseţea nopţii. Am fost mulţumit.

A doua zi dimineaţă prietenii mei discutau între ei:

- El a fost?
- nu. n-a fost.
- Desigur, au spus făcând semn şi cu mâna. Cum să vină idealistul nostru?

Cu toate acestea, acest idealism al meu în cele din urmă m-a povăţuit aici la Schitul Optina.

Amin.

Omilia 9

(22 octombrie 1911)

Sărbătoarea Maicii Domnului de la Kazan.

Câte verste desparte Sankt Petersburgul de Koziolsk? Mai mult de o mie. Astăzi cu trenul această distanţă se face într-o zi şi o noapte. Poate mai târziu vom izbuti să facem căi ferate şi pe apă, fixând liniile pe altfel de temelii. Şi atunci, aceia cărora le place să călătorească, vor putea să alerge în tihnă spre Africa, America şi Australia.

Ştiinţa înaintează cu paşi mari. Dacă cineva ar fi spus părinţilor şi bunicilor noştri că va veni vremea când oamenii vor vorbi

orice vor dori, la distanţe mari, prin telefon, sigur că nu ar fi crezut. Ci l-ar fi considerat nebun pe cel ce le-ar fi spus astfel de minuni.

Da, într-adevăr, pe tărâmul noilor descoperiri am avansat foarte mult. Dar oare oamenii au început să fie mai buni? Din nefericire, nu, ci dimpotrivă, s-au făcut mai răi.

153

în 1884-1885 la Paris s-a făcut o expoziţie internaţională. A vizitat-o şi un profesor de la Oxford. Când s-a întors în ţara sa, a spus studenţilor:

- Am văzut tot felul de maşini pentru toate necesităţile. Dar n-am găsit o maşină simplă. Şi la întrebarea pe care eu le-am pus-o, dacă se va inventa vreodată o astfel de maşină, ei au răspuns negativ.
- Dar care este această maşină, domnule profesor? au întrebat studenţii cu uimire.
- Maşina care să producă fericire. într-adevăr, fericire nu există, deoarece oamenii caută s-o găsească departe de Hristos, fără Hristos. Zac în rătăcire şi de aceea rămân în nefericire şi în amărăciune.

Dumneavoastră sunteţi oameni ai muncii, ai stării de mijloc. Aveţi însă dragostea lui Hristos şi pentru aceasta aveţi pace în suflete. Acum mulţi atei strigă:

- Nu ne trebuie cerul. Vom face fericirea pe pământ.
- Bine. Dar bolile?
- Sunt doctori.
- Dar doctorii cei buni spun: "Medicina rămâne în urmă, iar bolile merg înainte cu o viteză uimitoare. Şi mai apar şi altele noi".

Nici doctorii nu mai ştiu cum să le vindece. Şi iată un exemplu: Cu puţini ani înainte a apărut o boală nouă. Fărâmiţează oasele şi le face ca nisipul. Deschid găuri şi nisipul iese afară. Cum se face aceasta? Este greu s-o spună cineva. Se usucă oare osul din prea multă mişcare? Nu ştim. Bolnavul suferă dureri groaznice şi medicina stă neputincioasă şi nu poate nici tămădui, nici alina. Cheamă doctorul şi acesta nu are nimic de spus bolnavului.

154

- Mu pricep boala dumneavoastră. De altfel, oricum veţi muri.

Şi începe un tratament aşa cum îl luminează Dumnezeu.

Fericirea pământească nu este ceva statornic. Şi bine va face omul să n-o urmărească, ci să-şi îndrepte nădejdea sa spre Mântuitorul Hristos. Şi nu se va înşela.

* * *

Astăzi a venit la mine un om pe care l-a amăgit mult fericirea pământească: Evghenie Hicolaevici Fogozev, care scrie sub pseudonimul Poselianin.

Evghenie Hicolaevici se trage dintr-o veche familie boierească. A primit o educaţie aleasă. La început a fost necredincios. La Hristos l-a adus următoarea împrejurare:

Odată se pregătea să meargă la Crimeea împreună cu mătuşa sa. Cu ocazia aceasta, mătuşa lui, în trecere, a vrut să-l vadă puţin şi pe părintele Ambrozie.

- A, nu, mătuşă. Du-te tu. Eu voi merge şi te voi aştepta la Kaluga, a spus Evghenie categoric.
- Dar de ce? Vom merge împreună, ca să am şi eu puţină bucurie. Dacă nu vrei, tu poţi să nu vii la Părintele.

A fost de acord. Şi au plecat. Mătuşa sa îi propune apoi să meargă şi el, măcar pentru puţin, să vadă pe părintele Ambrozie. Dar nepotul ei i-a tăiat-o brusc:

- Nu! Nu insista! Sub nici un motiv nu merg la părintele Ambrozie, pentru că el mă chinuie cu cele ce le scrie, cu textele lui.

Şi n-a mers. Mătuşa lui a mers singură şi i-a povestit totul.

155

- Să-i spui să vină să mă vadă, a spus părintele Ambrozie. Transmite-i că păcătosul Ambrozie îl roagă să-i facă o vizită scurtă.

A mers şi a ieşit alt om. De atunci a început să cerceteze regulat Optina. A cerut chiar să-l primească în mănăstire, dar părintele Ambrozie i-a spus:

- nu. Mai întâi să termini universitatea şi apoi îţi voi spune ce trebuie să faci.

După ce a terminat universitatea, Evghenie nicolaevici a venit la părintele Ambrozie şi l-a întrebat ce trebuie să facă.

- Acum, i-a spus Bătrânul, să stai şi să scrii în apărarea Bisericii, a credinţei şi a tradiţiilor populare.

Pogozev a fost un artist în sufletul său. Talentul lui artistic s-a reflectat şi în lucrările lui literare. Au trecut câţiva ani. Părintele Ambrozie a murit şi Evghenie nicolaevici a rămas orfan. Continua să vină la Optina, din obişnuinţă. Dar niciodată nu s-a adresat vreunui alt bătrân pentru probleme duhovniceşti. Şi aceasta o făcea, deoarece credea că nimeni nu era vrednic să înlocuiască pe părintele Ambrozie. “Vâslaşi sunt mulţi, spunea el, şi încă buni, dar nu există căpitani". Dar a aflat şi un căpitan, care îl aştepta. Şi discuţia cu el a pricinuit lui Evghenie nicolaevici un mare folos. Acesta a fost fericitul părinte Anatolie, marele stareţ şi urmaş al părintelui Ambrozie. Dar Pogozev n-a vrut să mai meargă la el.

Odată Pogozev a trecut pe la chilia mea. Eram atunci încă începător. Am început să discutăm. I-am spus:

- Tu, Evghenie nicolaevici, eşti un idealist, nu ai loc în lume. Hai la mănăstire. Aici trăim după învăţătura Sfinţilor Părinţi. Vei face şi tu cinci ani ca începător, zece de călugăr, cinci diacon...

- Şi apoi...

- Apoi vei deveni stareţ ca părintele Ambrozie. Acum eşti un artist al celor dinafară. Atunci te vei face un artist al celor dinlăuntru. îţi aduci aminte de cuvintele lui Puşkin?

Tiu pentru lupta vieţii;
Nu pentru câştig şi bogăţie;
Nu pentru războaie şi lupte
Am venit în lume,
Ci ca printr-o bună însufleţire,
Să rostim cuvinte dulci,
Cuvinte de rugăciune".

Puşkin a spus cuvintele acestea pentru poeţi. Dar ele se potrivesc foarte bine şi monahilor. Evghenie, hai la mănăstire. Aici vei găsi bucuria sufletului tău.

Dar el nu m-a ascultat.

- Omul poate face binele şi în lume, mi-a răspuns.

- Desigur că poate. Dar în lume sunt multe tulburări. Ştii istoria lui Ioasaf, fiul împăratului Indiei? împăratul Avenir, tatăl lui, a zidit pentru fiul său un palat măreţ. Şi a vrut să-l aşeze în el, să trăiască o viaţă veselă şi fără griji, în moliciune şi desfătare. Cu toate acestea monahul Var- laam a povăţuit pe tânărul Ioasaf la Hristos. Şi tânărul s-a schimbat cu desăvârşire. Tatăl lui când a văzut aceasta, a vrut să întoarcă pe tânăr din nou la idolatrie. Ca să-l constrângă, a început să-i descrie frumuseţea şi gingăşia Roza- liei, o fată de împărat, cu care tatăl său voia să-l căsătorească. Dar Ioasaf nu s-a supus farmecului frumuseţii miresei. A refuzat toate plăcerile acestei lumi şi a moştenit împărăţia lui Dumnezeu. Nădăjduiesc ca nici pe tine să nu te smintească vreo Rozalie la palat.

Nu ştiu cum mi-a venit să-i spun cuvintele acestea. După câţiva ani am aflat că Evghenie Nicolaevici s-a

157

căsătorit cu o fată a unui mare curtean şi că acela, marele domn Constantin Constantinovici, a făcut căsătoria fetei sale la palat. Dar alegerea miresei a fost foarte nefericită. Aceea a fost o femeie practică şi niciodată nu l-a putut înţelege. Foarte repede au început să-şi vadă defectele unul altuia. După un an şi jumătate de convieţuire s-au despărţit. Şi divorţul a pus capăt foarte repede oricărui fel de legătură dintre ei.

Timp de douăzeci de ani nu l-am mai văzut pe Evghenie Nicolaevici. Când a venit să mă vadă, i-am spus:

- Deoarece ai divorţat, hai la mănăstire. îţi voi da o chilie şi aici îţi vei găsi odihna sufletului tău. Piu ai obosit din pricina atâtor amărăciuni?

- Este prea târziu, mi-a spus.

- Pentru Hristos niciodată nu este prea târziu, Evghenie Nicolaevici. Adu-ţi aminte de tâlhar. Aceluia îi mai rămăseseră numai câteva clipe de viaţă, dar a strigat: “Pomeneşte-mă, Doamne, întru împărăţia Tal". Şi s-a mântuit.

A rămas puţin timp gânditor. Nu ştiu dacă s-a hotărât. Şi aceasta m-a mâhnit mult.

Lăsaţi-vă în mâinile lui Dumnezeu în toate.

* * *

Cine însetează de mântuirea sa şi-I strigă lui Hristos: "Mântuieşte-mă, Doamne, cum ştii şi cum vrei!", acela se va mântui.

Să vă povestesc ceva din viaţa mea.

Totdeauna am avut dorinţa să mă mântuiesc. Cu toate acestea oamenii anturajului meu au fost foarte diferiţi. La nimeni n-am găsit sprijin duhovnicesc. Gândul meu îmi spunea clar că nu este cu putinţă să trăiesc aşa. Nu ştiam

ce trebuie să fac. Spre fericirea mea, un monah, cunoscut de al meu m-a mângâiat spunându-mi: 'Lasă-te în mâna lui Dumnezeu. Când te rogi, seara şi dimineaţa să nu uiţi să zici: «Cu judecăţile pe care le ştii, mântuieşte-mă, Doamne!» Şi te va mântui".

Şi aşa m-am rugat. La fiecare vecernie mergeam la Biserica Sfântului Ioan Botezătorul la mănăstire. Şi acolo îi spuneam: "Sfinte Ioane Proorocule, înaintemergătorule şi Botezătorul Domnului nostru Iisus Hristos, mântuieşte-mă!".

La Liturghie mergeam de obicei la Biserica Schimbării la Faţă a Mântuitorului nostru. Acolo, în genunchi la racla cu moaştele Cuviosului Varsanufle, mă rugam: "Sfinte Părinte Varsanufle, ajută-mă!'.

Chiar şi după aceasta nu ştiam ce să fac. Să merg la mănăstire, mă temeam. Viaţa acolo constă din metanii, post, verdeţuri, măsline, apă, iar eu eram foarte răsfăţat. Şi ceea ce este mai rău: acolo toţi poruncesc. Iar eu eram obişnuit să fac ceea ce voiam. Cum să rezist?

Totuşi Domnul pe toate le-a rânduit spre bine. Şi astfel eu, deşi nevrednic, sunt monah. Cum s-a întâmplat aceasta? Odată, rânduind harul lui Dumnezeu, m-am învrednicit să cunosc pe Părintele Ambrozie, atunci când am mers la Optina. Luasem o învoire de douăzeci şi opt de zile şi am mers să-l rog să-mi rezolve problema mea:

- Ce să fac? l-am întrebat.
- Să mergi la mănăstire, dar nu acum imediat, ci după doi ani, mi-a răspuns Bătrânul.

Mi-a dat şi un canon.

Şi într-adevăr, după doi ani am ajuns la Schitul Optina.

Fie ca şi vouă să vă ajute Domnul pe drumul vieţii voastre.

159

Rugati-o pe Maica Domnului să mijlocească pentru voi şi în viaţa aceasta, şi să vă ajute să treceţi şi vămile, ca să ajungeţi în împărăţia Cerurilor.

Dumnezeu să vă ajute! Amin.

Omilia 10

(27 decembrie 1912)

“Astăzi harul Sfântului Duh ne-a adunat".

Această cântare sfântă obişnuim să o cântăm atunci când se fac adunări pentru vreo problemă duhovnicească serioasă.

Să spunem deci şi noi: "Astăzi harul Sfântului Duh...", pentru că şi noi ne-am adunat pentru o convorbire duhovnicească. La fel făceam şi atunci când vorbeam mai demult cu mica mea obşte la Optina. Acum însă cercul ascultătorilor s-a mărit mult.

Dar încotro vom cârmui cuvântul?

Aţi plecat din diferite oraşe. Unul din Piter, altul din Moscova, iar altul din îndepărtatul Tambov. Aţi venit la smerita noastră mănăstire, sub acoperământul Sfântului Serghie. Şi ştiţi cu toţii că Sfântul va primi jertfa voastră şi se va ruga pentru voi.

Pentru ce aţi venit aici?

Desigur, nu v-a adus aici interesul pentru ceva material. Hu, ci aţi venit să vă odihniţi sufleteşte, să petreceţi câteva zile sfinte în liniştea mănăstirii noastre. "Zile sfinte" - ce cuvinte minunate!

Cum se petrec aceste zile în lume? Mascarade, jocuri, teatre. Atât de mult îl ameţesc acestea pe om, încât nu mai

160

poate nici să-şi mai aducă aminte de ceva duhovnicesc. Apoi în suflet rămâne un gol. îţi aduci aminte de discuţiile cele necuvioase, de amăgirile cele de bună voie ale femeilor de către bărbaţi şi ale bărbaţilor de către femei. Şi apoi? Se creează un gol imens în suflet nu numai din pricina plăcerilor josnice, ci şi din a celor mai puţin păcătoase.

Ce se va întâmpla dacă în ceasul acesta Domnul va chema un astfel de suflet? Va putea crede că va dobândi fericirea Raiului? Aduceţi-vă aminte ce a spus Mântuitorul nostru. "în ce te voi găsi, în aceea te voi judeca". Este foarte înfricoşător chiar şi numai să

se gândească cineva unde va merge un suflet ca acesta.

Mi-aduc aminte de o întâmplare foarte nefericită. Eram încă în lume. La o casă aristocratică s-a făcut o petrecere mascată. Regina petrecerii era o fată foarte frumoasă, singură la părinţi, bogată, împodobită cu nişte podoabe foarte frumoase şi cu o educaţie desăvârşită în cele ale saloanelor. Părinţii ei au împrăştiat generos banii pentru hatârul ei. îmbrăcămintea ei, ce o arăta ca o zeiţă veche, a costat sute de ruble.

Serata a început cu o polcă, a continuat cu alte dansuri, iar spre sfârşit se dansa un cadril liniştit. Dar în timp ce dansau cadrilul, deodată frumuseţea noastră cade în agonia morţii. Pe toţi i-a cuprins frica. Bărbia îi era strâmbată, faţa i s-a înnegrit, ochii exprimau frică şi groază şi rugăminte pentru ajutor. Dar nimeni n-o putea ajuta. A murit în toiul dansului. Au plâns-o toţi, dar mai ales părinţii ei. Au înmormântat-o, i-au făcut un monument măreţ şi au săvârşit pentru ea toate cele pământeşti.

Dar ce s-a făcut cu sufletul ei?

Este înfricoşător chiar şi numai să se gândească cineva. Desigur căile Domnului sunt neajunse, dar potrivit cu jude-

161

cata omenească ticăloasă, nu se poate afla în împărăţia luminii, nici nu se poate înfăţişa înaintea tronului Aceluia Care a spus: "In ceea ce te voi găsi, în aceea te voi judeca", căci a găsit-o dansând în îmbrăcămintea unei zeiţe desfrânate. Aşadar este firesc ca sufletul ei să fie trimis în adâncurile cele întunecate ale iadului.

Iată aşa se termină viaţa celor ce slujesc plăcerilor lumii. Cei ce se afierosesc lumii consideră grea afierosirea pentru Dumnezeu şi nu-şi dau seama ce lanţuri pune lumea pe cei ce se afierosesc ei.

Să luăm un alt exemplu mai simplu: vizitele în sărbători. în loc să se scoale şi să meargă la biserică, oamenii merg în vizite de dimineaţa până seara. Adeseori merg la persoane pe care nici ei nu le "înghit", nici aceia nu vor să-i vadă în casa lor.

Cum îndrăzneşti tu, slugă fiind, să mergi la casa stăpânului tău? Cei ce fac aceasta nu numai că vor cădea în dizgraţie, ci îşi vor pierde şi slujba lor.

Seara omul se întoarce la casa sa obosit şi plictisit, blestemând nereuşita zilei ce a trecut.

Dar creştinul ce face în aceste împrejurări? Sfântul Apostol Favel, spune: "Faceţi ce vreţi". Dar ceea ce faci să nu vină în

contradicţie cu conştiinţa ta. Nu-ţi va fi cu putinţă să nu ai nici o legătură cu lumea. Dacă vrei aceasta, va trebui să fugi din lume. Lumea nu iubeşte deloc pe cei ce se scârbesc de ea şi de aceea le răsplăteşte cu porecle: "călugărosul", "anormalul", "anacronicul", ''habotnicul"", "întârziatul", "retrogradul". în gura lumii acestea sunt cuvinte de ocară.

- Aţi auzit ce s-a întâmplat? Anul trecut a fost atât de bucuroasă la petrecerea noastră. A înveselit pe atâţia cu masca ei. A jucat rolul Artemidei, care era urmărită de

vânători. Acum nu merge nicăieri, ci numai la biserică şi citeşte numai cărţi sfinte. închipuieşte-ţi, desigur, că nu este normal ceea ce face.

Aşa o vede lumea şi râde de ea dacă pentru lume viaţa lângă Hristos nu este "normală", atunci când "este bine" omul?

Totuşi trebuie să le îndurăm pe toate, să le suferim pe toate şi să rămânem credincioşi lui Hristos. Astfel au fost primii creştini care, dispreţuind chinurile, au rămas lângă Hristos.

Atunci când l-au adus la ighemon pe Sfântul Teodor Tiron, a fost întrebat:

- Cine eşti? Care este numele tău?
- Sunt creştin. Mai înainte am fost robul cutăruia, iar acum sunt robul lui Hristos.
- De ce l-ai lăsat pe stăpânul acela atât de bogat şi slujeşti lui Hristos?
- Pentru că am cunoscut adevărul.
- Dacă nu te vei lepăda de Hristos, te voi da la chinuri.
- Chinuieşte-mă cât vrei. Domnul îmi va da putere să le sufăr pe toate. Vei chinui trupul meu, însă nu vei putea chinui sufletul meu.

Şi a suferit toate chinurile, rămânând credincios lui Hristos.

Desigur că şi atunci unii s-au lepădat de Hristos, văzând cazane cu untdelemn clocotind în care erau aruncaţi creştinii de vii şi care se topeau în câteva clipe, văzând cum unora li se scoteau venele şi erau spânzuraţi de ele, cum alţii erau fripţi pe grătare, iar pe alţii cum îi descărnau cu unghii de fier.

Astăzi creştinii nu mai sunt chinuiţi în pieţe. Mu mai sunt prăjiţi pe grătare. Bisericile sunt deschise şi se face în
163
ele Dumnezeiasca Liturghie. Dar iată ceea ce este mai dureros: mulţi tăgăduiesc pe Hristos fără ameninţări, fără chinuri. Lumea prigoneşte pe robii lui Hristos cu batjocură şi ironie, iar aceştia nu pot suferi aceasta.

- Ce? Ai început să mergi la biserică regulat? întreabă unul pe cel credincios într-un mod care răneşte.

Acela nu zice nimic.

- Desigur, fiecare creştin este dator să meargă la biserică în sărbători. Dar tu, precum se vede, mergi în fiecare zi. Şi ai început să mai ţii şi posturile.

Acela tace iarăşi.

Altul îi spune:

- Mi-au spus unii că citeşti numai cărţi sfinte. Ai citit vreodată pe Hietzsche? Sau pe clasici? Citeşte-i şi vei vedea singur ce spun.

Şi începe să arunce în "neştiutor" cu numele "zeilor" literaturii.

- Dacă eşti credincios trebuie să vezi problema din toate părţile. Şi nu te teme să auzi păreri potrivnice (credinţei).

nu trebuie să-i ascultaţi pe unii ca aceştia, nu citiţi cărţile ateilor. Rămâneţi credincioşi lui Hristos. Când sunteţi întrebaţi despre probleme de credinţă, răspundeţi cu curaj.

- După câte văd ai început să mergi regulat la biserică.
- Da, deoarece aceasta îmi pricinuieşte bucurie.
- Ce, vrei să te sfinţeşti?
- Toţi vor asta. însă lucrul acesta depinde de Dumnezeu, nu de noi.

Aşa să răspundeţi vrăjmaşului.

Desigur, îţi pricinuiesc amărăciuni din toate părţile, care te istovesc. Şi aceasta o ştiu mai ales monahii din

experienţa lor. Cel ce pătimeşte acestea crede că l-a părăsit Hristos. Da, însă aceasta se poate întâmpla numai pentru puţin timp, căci Domnul ne urmează îndeaproape şi nu lasă pe nimeni să se piardă, decât numai pe cel ce vrea să se piardă.
* * *
Mulţi care au început să trăiască în Hristos, devin foarte pretenţioşi în rugăciunile lor. “Doamne, fă-mă sfânt!". Desigur, cererea aceasta este oarecum îndreptăţită, dar nu ajunge cineva uşor la starea aceasta. Şi aceasta datorită faptului că diavolul urăşte foarte mult mănăstirile.

Mi-aduc aminte că, atunci când eram în lume, îmi închipuiam mănăstirea ca ceva plictisitor. Rugăciune şi iarăşi rugăciune, măsline, verdeţuri, puţin untdelemn şi metanii. Dar când mergeam pe la casele celor mai mari încercam aceiaşi plictiseală.

Du-te acolo unde se adună oameni inteligenţi, oameni educaţi şi vei vedea dacă vei găsi ceva de folos! Hu. Humai nimicuri. Iar dacă cineva începe să spună ceva serios, toţi năvălesc asupra lui.

- Da, desigur, a început iarăşi marele predicator. Ia te uită în ce discuţie am căzut?!

Hu vei auzi acolo muzică serioasă. Vei vedea un pian superb care valorează mii de ruble de care însă nimeni nu se atinge. Oamenii ştiu foarte bine să cumpere lucruri scumpe, dar nu ştiu să le folosească.

Eu m-am despărţit de lume încet-încet, timp de zece ani. Dar cel mai greu mi-a fost să las opera. S-a întâmplat însă ceva, care m-a făcut s-o părăsesc pentru totdeauna. Acum dau slavă lui Dumnezeu că sunt monah. Fericiţi sunt cei ce au fugit şi duhovniceşte de lume.

165

Vorbind de lume, socotesc că este de trebuinţă să vă spun ce înţeleg eu prin cuvântul "lume". Prin "lume"' eu înţeleg lucrarea patimilor de către om oriunde ar fi el. Căci se poate ca cineva să fie în mănăstire şi să trăiască lumeşte. Zidurile mănăstirii şi rasa neagră nu mântuiesc. nu vă spun să veniţi la mănăstire. Trăiţi în lume, dar afară de “lume"' şi vă veţi mântui. Dar acela căruia inima îi izvorăşte "râuri de apă vie" nu mai poate sta în lume. Este bine să ne aducem aminte că Domnul nostru ne iubeşte pe toţi şi suferă pentru toţi. Dacă, vorbind omeneşte, nu este de folos unui sărac să-i dai un milion de ruble, ca nu cumva să se piardă şi el să se facă pricină de pierzare şi altora, duhovniceşte însă, Domnul ştie mai bine ce trebuie să dea spre folosul fiecăruia.

Nu este cu putinţă ca omul să înveţe să ţină poruncile lui Dumnezeu fără osteneală. Iar osteneala aceasta este întreită: rugăciunea, postul şi paza. Când Mântuitorul nostru a fost întrebat de ucenicii Săi de ce n-au putut scoate diavolul, le-a răspuns: "Din pricina necredinţei voastre... Neamul acesta nu iese decât numai cu rugăciune şi post". Aceste trei fapte bune ne ajută să biruim pe vrăjmaşii mântuirii noastre.

a) Cea mai grea este rugăciunea.

Orice virtute se deprinde prin practicarea ei. Rugăciunea însă are nevoie de silire până la moarte. Omul cel vechi o urăşte. Iar vrăjmaşul nostru diavol atacă direct pe cel care se roagă, căci pentru el rugăciunea este "miros de moarte". Dacă un creştin este mort duhovniceşte (Dumnezeu ştie de când), rugăciunea îl învie. Dacă şi sfinţii - de pildă Sfântul Serafim - a trebuit ca întotdeauna să se

silească pe ei înşişi, închipuieşte-ţi ce trebuie să facem noi păcătoşii.

Poetul nostru Lermontov, care şi-a sfârşit viaţa sa atât de înfricoşător (în duel), a gustat dulceaţa rugăciunii. Şi aceasta ne-o descrie în poezia sa: "în clipa cea grea a vieţii". Din nefericire însă rugăciunea nu l-a mântuit. Şi aceasta, deoarece a aşteptat de la ea numai simţăminte de entuziasm, nevrând să sufere osteneala ei.

Vrăjmaşul ne atacă cu furie, ne aduce deznădejde, ne descurajează, ne înfricoşează şi din pricina aceasta, uneori omul depune armele, căci: "Acolo s-au temut de frică unde nu era frică". Dar aceasta nu este bine, căci pentru a te lupta cu vrăjmaşul este nevoie de rugăciune, care are o putere nemăsurată.

b) Al doilea mijloc este postul. Postul este de două feluri: exterior - înfrânarea de la mâncărurile de dulce, şi lăuntric - înfrânarea simţurilor, şi mai ales a vederii, de orice lucru spurcat şi necurat. Aceste două feluri sunt strâns unite între ele. Unii, vorbind despre post, înţeleg numai pe cel exterior. De pildă: se întâlneşte cineva cu un altul şi încep discuţiile şi judecata. Intră şi celălalt în vorbă, adăugând şi sporind cuvintele. Apoi vine ceasul mesei. I se aduce mâncarea în care este şi ceva de dulce, dar acesta refuză categoric şi declară că nu dezleagă la mâncare de dulce. Cei din casă însă insistă:

- Te rog, ia ceva. Piu ce intră în gură spurcă pe om, ci ce iese.

- Piu. în aceasta sunt hotărât.

Şi omul acesta nu înţelege că puţin mai înainte a stricat postul, fiindcă a lăsat ca răutatea sa să se verse asupra aproapelui.

167

c) Iată de ce este nevoie de pază.

Când omul lucrează pentru mântuirea sa, încet-încet îşi curăţă inima de invidie, de ură şi de răutate, şi sădeşte în ea dragostea. Vechii creştini au trăit în dragoste şi armonie desăvârşită între ei, şi pe toate le aveau de obşte. Apostolii nu aveau nimic al lor. Iar creştinii care aveau, aduceau şi puneau la picioarele Apostolilor: alimente, peşte şi altele, pe care aceştia le împărţeau săracilor. Adeseori se adunau cu toţii la mese ale dragostei. Aşa şi eu, nu am nimic al meu. însă oamenii cei buni îmi aduc multe, iar eu le împart şi mirenilor şi monahilor.

De multe ori părintele Grigorie obişnuieşte să bată uşor la uşa vreunui monah, iar când acela îi deschide, îi pune în mână o "mângâiere".

- Pe cine să pomenesc?
- "Dar Tu, Doamne, cunoşti toate numele" - răspundea acela.

Când Domnul a trimis pe Apostoli la propovăduire, le-a dat poruncă să nu se îngrijească ce vor răspunde împotri va celor ce-i vor prigoni, deoarece Duhul Sfânt va vorbi pentru ei. Duhul Sfânt grăieşte şi acum în Sfânta Scriptură şi în cărţile sfinte, mai ales în Vieţile Sfinţilor. Şi de aceea cunoaşterea lor aduce mult folos sufletului, deoarece îl însufleţesc cu Duhul Sfânt. în cărţile acestea se află cuvântul Vieţii, iar în cărţile ateilor, cuvântul morţii. Iar prin puterea acestui Cuvânt pescarii cei necărturari au biruit lumea, pentru că înţelepţii necredincioşi n-au putut sta împotriva harului şi puterii Duhului Sfânt.

Este cunoscut faptul că Attila, acel războinic înfricoşător, nimicind totul pe unde a trecut cu hoardele sale nenumărate, a ajuns până la Roma.

168

Roma şi-a dat seama că nu poate sta împotriva lui Attila, căruia, aflând despre aceasta, i s-a trezit dorinţa s-o cucerească cu toate vistieriile ei cele nenumărate şi cu slava ei cea neîntrecută. Atunci romanii l-au rugat pe Papa Leon să meargă la Attila şi să-l

convingă să se depărteze de oraş. Papa Leon a mers şi a încercat să-l convingă. Attila l-a ascultat şi a început să se clatine, dar oştenii lui auzind astfel de vorbe, l-au sfătuit să nu dea înapoi. Papa a încercat iarăşi să-l convingă să cruţe Roma. Atunci Atilla a strigat cu hotărâre:

- înapoi!
- Tocmai acum? au întrebat oştenii lui.
- Da, chiar acum când Roma este înaintea noastră cu toate vistieriile ei!

Şi a repetat cu hotărâre aceste cuvinte, iar oastea lui cea nenumărată a făcut cale întoarsă. După aceasta Attila a fost întrebat de ce a stat şi a ascultat de un bătrânel.

- n-am putut sta împotriva puterii nebiruite a cuvintelor lui, a răspuns el.

Duhul Sfânt a vorbit prin Papa şi de aceea Attila n-a putut sta împotriva lui.

Ceva asemănător s-a întâmplat şi cu poetul Puşkin, cel pe jumătate credincios. A trecut peste meridiane şi a pricinuit mult entuziasm nu numai în Rusia, ci şi în străinătate, prin muzicalitatea stihului (versului) său ce nu avea pereche. Dar aceste versuri ale lui vorbesc numai despre cele pământeşti, precum el însuşi mărturiseşte: "în cântul meu m-am încredinţat sunetelor ademenitoare ale neroziei, trândăviei şi patimilor". Odată însă ascultând cuvintele mitropolitului Filaret, acestea au exercitat o mare influenţă asupra lui şi l-au îndemnat să se gândească la

viaţa sa de până atunci şi să părăsească acea ocupaţie deşartă.

într-o zi mitropolitul Filaret liturghisea la Catedrala "Adormirea Maicii Domnului". Puşkin a trecut pe acolo şi, după ce a făcut cruce din obişnuinţă, a ascultat predica mitropolitului mut de uimire şi chiar înfricoşat. După-amiază s-a întors acasă:

- Unde ai stat atâta timp? l-a întrebat femeia sa.
- La "Adormirea".
- Pe cine ai mai găsit acolo?

- Lasă-mă! Şi prinzându-şi capul cu amândouă mâinile, a început a plânge.
- Ce ai? s-a neliniştit soţia sa.
- nimic. Dă-mi hârtie şi creion.

Şi sub influenţa predicii mitropolitului Filaret, Puşkin a scris acea poezie minunată, pentru care cred că Domnul îi va ierta multe păcate. Poezia se intitulează: "în ceasurile desfătărilor". Un har deosebit are ultima strofă: "... şi poetul aude harpa serafimilor cu frică sfântă".

Desigur, Puşkin nu i-a auzit niciodată pe serafimi cântând. Dar este clar că prin cuvintele acestea a înţeles ceva foarte înalt, ceva care s-ar putea compara numai cu predica mitropolitului Filaret. Să fim, aşadar, recunoscători lui Puşkin pentru această mărturisire a sa despre mitropolitul Filaret.

Aşadar, fiii mei, să cercetăm Sfânta Scriptură şi scrierile Sfinţilor Părinţi, deoarece prin ele ne vorbeşte Duhul Sfânt. Piu citiţi operele scriitorilor care vă depărtează de Hristos.

Fie ca Domnul să ne mântuiască pe toţi. Dacă vom urma numai învăţătura lui Hristos ne vom mântui. (Homia-

cov a scris o poezie superbă în care aseamănă firmamentul luminos al cerului cu învăţătura pescarilor Qalileii. Mai este şi o altă poezie bună, a lui Strahov, un scriitor mai puţin cunoscut).

Fie ca Domnul să ne ajute pe toţi.

Amin.

Omilia 11

Ieri cuvântul nostru a rămas neterminat, deoarece a fost nevoie să-l întrerup, văzând pe unii că au ajuns obosiţi de pe drum.

Cine stă în fotoliul lui Gogol? M.A.? Am întrebat, deoarece azi vreau să încep cuvântul meu cu Gogol.

Pe Gogol îl numeau "Plictisitul". De ce? Din pricina acelei căderi duhovniceşti ce i s-a întâmplat, după care el s-a dăruit cu râvnă şi fără şovăială încercării de a plăcea lui Dumnezeu şi de a-L adora.

Cum s-a întâmplat aceasta? Gogol, din ceea ce putem judeca pe baza epistolelor lui şi mai ales ale discuţiilor sale, până la o

anumită vreme n-a fost deloc mulţumit de viaţa sa. A vrut o viaţă mai bună, dar n-a putut-o afla. "Un copil sărac al pustiului a văzut un vis... ", aşa începe un articol al lui Gogol. Iar în chipul acesta al copilului sărac al pustiului se vedea şi pe sine, dar şi toată omenirea. Această stare a omenirii se descrie şi în psalmi. Acolo poporul lui Dumnezeu, flămând şi însetat, rătăceşte prin pustie căutând, fără să găsească, cetate de locuit.

Aşa şi noi, flămânzi şi însetaţi de cetatea aceasta, o căutăm rătăcind prin pustiu. Starea aceasta de spirit este cunoscută şi la Lermontov. Acesta, într-o poezie a sa, se

tânguieşte că nu poate găsi odihna sufletească şi nu are ce cânta. în cele din urmă Lermontov n-a găsit cetatea, adică împărăţia Cerurilor, şi a murit urât.

Alta a fost soarta lui Gogol. Ştim din biografia lui că s-a învrednicit de un sfârşit creştinesc în pace. Cum l-a dobândit?

în Moscova era o casă unde se aduna toată floarea, toţi crinii societăţii acelei epoci. Nu ai societăţii aristocratice, ci ai "intelighenţei". Era casa istoricului Pogodin. Acolo discuţiile se purtau de obicei despre cum se poate plăcea lui Dumnezeu. în epoca aceea interesele omului intelectual şi în general al societăţii erau oarecum diferite de cele de acum. Se pare că atunci nu existau atei, totuşi erau mulţi care se îndoiau, dar care vorbeau mult despre Dumnezeu şi împărăţia Cerurilor.

Odată a mers şi Gogol la Pogodin. Cu entuziasmul lui caracteristic, Gogol a vorbit mult. Spunea că este foarte preocupat să ştie dacă este posibil să trăiască cineva cum a trăit el însuşi, deşi nici el nu ştia cum să trăiască.

- Să citeşti Evanghelia.
- O citesc, dar ea îmi spune că nu este bine cum trăiesc. Dar cum îmi voi putea schimba viaţa? Cum o voi face sfântă, nu ştiu.
- Mai demult existau mulţi oameni care duceau o viată plăcută lui Dumnezeu. Citiţi vieţile lor şi mai ales vieţile Sfinţilor Părinţi. (Sfânt înseamnă om care a trăit potrivit cu voia lui Dumnezeu; om care a ţinut porunca lui Dumnezeu: "Fiţi desăvârşiţi, precum Tatăl vostru desăvârşit este"). Aceştia şi-au curăţat sufletele lor şi atât de mult le-au luminat, încât s-au făcut asemenea cu Dumnezeu. Teorema “lucrurilor asemănătoare" o întâlnim şi la matematică. Un

triunghi este mic, altul mare, totuşi după dimensiunile lui triunghiul mic este asemenea celui mare, dar nu şi identic, în natură foarte adesea întâlnim cazuri de asemănare a diferitelor elemente. Oamenii, care se fac asemenea lui Dumnezeu, păstrându-şi însuşirile lor sufleteşti, se numesc sfinfi. Mai demult oamenii se preocupau mult cu citirea Vieţilor Sfinţilor, dar astăzi cărţile acestea s-au uitat cu desăvârşire. Aceasta este marea noastră nenorocire.

- Am citit şi Vieţile Sfinţilor. Şi iată ce am înţeles: au fost mulţi sfinţi şi toţi au căutat pe Dumnezeu, dar pe drumuri şi în moduri diferite. închipuiţi-vă un cerc. în centrul lui se unesc razele sale. Toate ajung în acelaşi punct, deşi au pornit din locuri diferite, una de sus, alta de jos, una de la dreapta, alta de la stânga. Centrul este Hristos, iar razele sunt oamenii care merg spre El pe drumuri şi în moduri diferite. Unii s-au mântuit mergând pe drumul smereniei, alţii pe al răbdării, alţii pe al discernământului (dreptei socoteli). Şi urmând aceste drumuri diferite au ajuns la Dumnezeu. Şi eu vreau să merg la Dumnezeu, dar nu pot găsi drumul care duce la El. "Om nu am".

Aici Gogol s-a referit la povestirea despre paraliticul de la Vitezda. Vă aduceţi aminte de povestire? Aproape de scăldătoarea Vitezda se adunaseră mulţi bolnavi, care doreau să se tămăduiască. Din timp în timp cobora un înger al Domnului şi tulbura apa, iar bolnavul care se arunca primul în apa tulburată şi cu putere tămăduitoare, îşi dobândea sănătatea. Paraliticul nostru stătea aproape de scăldătoare. A aşteptat mulţi ani tămăduirea sa, dar n-a dobândit-o. "Om nu am". Piu avea om care să-l arunce în apa tămăduitoare. Paraliticul stătea acolo, uitat de oameni, însă nu de Dumnezeu.

173

în persoana aceasta a paraliticului putem vedea concentrată toată boala, neputinţa şi decăderea omenirii, care, chinuită de păcatul strămoşesc, aştepta tămăduirea.

Omenirea era istovită şi Dumnezeu şi-a aruncat privirea Sa peste ea. Desigur, Dumnezeu în atotputernicia Sa putea reînnoi într-o clipă omenirea; o putea face sfântă din păcătoasă. Dumnezeu are putere să facă asta, însă dreptatea Lui nu vrea aşa. nu vrea să dea pricină satanei să-L judece ca nedrept. De aceea, pentru mântuirea lumii a trebuit un om. Multe veacuri a aşteptat omenirea Omul Acesta. Era istovită ca şi paraliticul din Ierusalim. Dar iată că a venit Dumnezeu-Omul şi a eliberat neamul omenesc, curăţindu-1 de păcatul strămoşesc.

Dar iarăşi am rătăcit. Şi iarăşi am aşteptat pe Acel Om, care putea să ne povăţuiască la izvoarele Apei Vieţii.

- Acum am înţeles ce-ţi trebuie nicolaie Vasilievici, a spus Pogodin. îţi trebuie un om. Nu-i aşa?
- Ai înţeles. Acum ai înţeles. Aşadar, poţi să mă ajuţi? îmi poţi arăta un om?
- Desigur. Există omul pe care-1 cauţi.
- Unde-1 voi putea găsi?
- Va trebui să mergi la mănăstire.

La auzul acestor cuvinte Gogol a îngheţat.

- La mănăstire? Ce pot auzi la mănăstire? Am fost şi în Italia la o mănăstire. Am văzut acolo monahi catolici, dar nu mi-au pricinuit nici o mulţumire.
- Totuşi îţi repet. Să mergi la mănăstirea, care ţi-o voi spune.
- La mănăstire... La mănăstire... bine. Dar la care?
- Se numeşte "Pustia Optinei" şi se află în regiunea Kalugăi. Mu este prea departe de Moscova. Eşti necăsătorit. Nu ai familie (Gogol n-a fost căsătorit). Cu pensia ce o

primeşti, din porunca ţarului, cinci mii de ruble, călătoria asta nu-ţi va fi imposibilă. La Optina vei afla un stareţ, ieromonahul Macarie. Să vorbeşti cu el, căci el este omul pe care-I cauţi.

- Macarie? Mi se pare că n-am auzit de numele acesta.
- Este întristător faptul că nu ştii nimic despre omul acesta. Iar aceasta înseamnă că ai văzut foarte puţini oameni şi că ai întâlnit foarte puţini reprezentanţi ai artei şi ai ştiinţei, cu toate că ai admirat numeroase opere de artă.
- Ba nu. Am fost la Roma. Am fost şi la Drezda la nişte prieteni şi cunoscuţi. Ce clipe minunate am petrecut acolo! Am admirat operele maeştrilor antici. Am stat şi în faţa Madonei lui Rafael.
- Da, dar cu toate acestea ai văzut foarte puţine lucruri, dacă nu ai cunoscut pe marele geniu al veacurilor, pe geniul artei artelor şi al vieţii după Dumnezeu, pe Părintele Macarie.

- Bine, bine. Te ascult. Voi merge să-l văd. Nu pentru că iau în serios cultura lui, ci pentru că mă încred în sinceritatea ta.

Şi a mers la Optina.

Mai târziu a venit aici şi un alt geniu, scriitorul rus L. Tolstoi. A venit până la uşa mea. A mers şi la uşa stareţului Iosif. Şi a plecat. De ce? Ce a fost ceea ce l-a împiedicat să intre pe una sau pe cealaltă uşă? Nu cumva mândria? Oare ce are de spus un bătrân oarecare lui Leon Tolstoi, înaintea căruia se închină lumea? Şi despre ce va putea vorbi Leon Tolstoi cu un călugăr oarecare? N-a putut, sărmanul, să-şi biruiască slava deşartă şi a plecat. Desigur, aceasta e o părere a mea. Dar cine ştie cât de aproape de adevăr se află. A plecat. Unde? în veşnicie. în care veşnicie? Mă

175

înfricoşez să spun. Ah, Dumnezeule, şi toate acestea s-au petrecut sub ochii mei!

Oarecum diferit s-au petrecut lucrurile cu Gogol. Este o tradiţie că Părintele Macarie a presimţit venirea lui Gogol. Spun unii că atunci părintele era în chilia sa (cine ştie, poate este vorba chiar despre cea în care ne aflăm acum) şi, plimbându-se grăbit prin chilie, a zis monahului care se întâmplase să fie cu el:

- Inima mea este cam neliniştită. Ceva neobişnuit trebuie să se întâmple. Cineva trebuie să vină.
- Părinte, ce lucru neobişnuit poate să se întâmple?

Şi exact în clipa aceea a fost anunţat că a venit Nicolae Vasilievici Gogol.

în Evanghelie scrie că atunci când au mers nişte elini la Domnul Iisus Hristos, El a spus: "A venit ceasul ca să se preaslăvească Fiul Omului şi Dumnezeu în El". Poate că şi stareţul Macarie să fi presimţit că se apropie o mare slavă, dar nu pentru sine, ci pentru marele scriitor M.V. Gogol.

- Intraţi.

Şi iată-1 pe Gogol stând înaintea Stareţului. A început convorbirea. Fără martori, nimeni n-a înregistrat-o, dar în chip nevăzut a fost prezent Dumnezeu Care i-a auzit. Şi harul Său a schimbat inima lui Gogol.

Cât aş vrea să primiţi şi voi înţelesul tainic al acelui dialog minunat al marelui Stareţ cu marele scriitor. Cred că a fost foarte adânc şi foarte interesant. Stareţul Macarie a primit harul cuvântului în măsura cea mai înaltă. Cuvântările lui aveau o influenţă

deosebită asupra ascultătorilor.

Ieşind din chilia bătrânului, Gogol a spus:

176

- Da. Mi-a spus adevărul. Acesta este 'altceva" între cunoscuţii mei de până acum. Are stăpânire şi putere să povăţuiască la izvoarele Vieţii.

Gogol a renăscut. El însuşi a spus:

- Când am mers la Bătrân eram un om, şi când am ieşit eram altul.

* * *

Gogol a vrut să schimbe complet viaţa rusească în toate manifestările ei. în acest scop a început să scrie opera sa: "Suflete moarte". Şi a scris primul volum. Ştim în ce măsură se reflectă viaţa Rusiei în cartea aceasta. Pliuskinii, Sambarkievicii, riosdriovii, Ţiţicovii şi în general toată cartea aceasta ne arată în chip firesc un întuneric înăbuşitor şi nesuferit şi o josnicie de interese. El însuşi s-a cutremurat când a recitit ceea ce a scris. S-a mângâiat însă cu gândul că toate acestea nu sunt decât numai o murdărie pe care el însuşi a scos-o, ca o spumă murdară, din valurile mării vieţii pământeşti. A nădăjduit că în al doilea volum va putea schiţa chipul rusului ortodox în toată frumuseţea şi curăţia lui.

Dar Gogol nu ştia cum să facă aceasta. însă exact a- tunci a cunoscut pe Părintele Macarie. A plecat de la Opti- na cu sufletul reîntinerit şi nu şi-a lăsat gândul său să scrie al doilea volum al "Sufletelor moarte". Cu toate acestea a lucrat la el. Dar cu trecerea timpului şi-a dat seama că nu este vrednic să întruchipeze în modele, idealul creştin în toată plinătatea lui, cu toate că l-a simţit şi l-a înţeles în sufletul său. Acesta este motivul pentru care, în cele din urmă, n-a scris al doilea volum.

Prietenii şi contemporanii lui niciodată n-au putut înţelege ce i s-a întâmplat. O minte mare ca a lui Belinski,

177

-

s-a mărginit numai să-l judece pe Qogol. Dar Belinski a plecat urât din viaţa aceasta, fiindcă şi el a fost un necredincios desăvârşit. Desigur acesta n-a murit complet depărtat de Biserică, ca Tolstoi, dar este puţin probabil să se fi mântuit. Dimpotrivă, Qogol a

murit ca un creştin adevărat.

Există o tradiţie care spune că acesta, puţin mai înainte de a muri, a spus unuia dintre prietenii lui intimi:

- Ah, ce am pierdut! Câte am pierdut!
- Ce ai spus? Ce ai pierdut?
- Că nu m-am făcut călugăr. Ah, Părinte Macarie, de ce nu m-ai ţinut şi pe mine lângă tine în Schit?

Mu ne este cunoscut dacă între Qogol şi Părintele Macarie a avut loc vreodată o discuţie referitoare la monahism şi dacă Stareţul i-a propus cândva să rămână în mănăstire. Este foarte puţin probabil ca Părintele Macarie să-i fi făcut vreodată această chemare, deoarece ştia că nu va rezista la ostenelile şi greutăţile vieţii monahale.

Viaţa monahală!... De câte ori n-am discutat împreună despre subiectul acesta şi îi spuneam mereu că, deşi nu a intrat în mănăstire, cel puţin trebuie să citească lucrările monahilor sfinţi, ale cuvioşilor părinţilor noştri, pentru că ei au multe să ne înveţe.

Cândva v-am vorbit despre un coleg de gimnaziu, care învăţa foarte slab. Dar într-o zi îl văd că-şi bagă degetele în păr şi se adânceşte cu totul în citire. Cu o curiozitatea copilărească am încercat să văd ce citea, dar n-am putut vedea nici titlul, nici scriitorul cărţii.

- Ce citeşti? l-am întrebat.
- Dar ce te interesează?
- Mă interesează. Foarte rar ai avut o astfel de dorinţă (Miciodată nu citise vreo carte).
- Pleacă de aici!

Ce să fac? Am fost nevoit să plec. După un timp văd că a terminat cititul. A lăsat cartea şi a căzut într-o meditaţie adâncă. M-am apropiat iarăşi de el.

- Ce citeşti? Spune-mi acum.

Mi-a arătat numai titlul. Era "Biografiile învăţaţilor şi artiştilor renumiţi”.

- Este interesantă? îl întreb.

- Foarte. Ştii ce? Mă voi face un înţelept celebru.
- Hm, frate! Ai o părere cam prea bună despre tine. Ar fi mai bine să începi să citeşti cu mai multă atenţie algebra, deoarece ai note numai de unu şi doi.
- S-a terminat cu astea. Mă voi face înţelept.

Şi a continuat să facă mari progrese. A terminat studiile cu zece. Şi, după cum am aflat, s-a făcut, dacă nu mare, cel puţin unul din cei înţelepţi. Iată ce face citirea unei cărţi bune. A citit-o şi l-a transformat complet.

La fel se întâmplă şi cu noi. Vieţile Sfinţilor lucrează binefăcător în noi. în Prologul ediţiei Vieţilor Sfinţilor se află următoarea povestire:

într-o pustie trăia un pustnic. într-o zi au mers să-l vadă reprezentanţii Şcolii idolatre stoice, care au început să-l întrebe ce face în pustie şi, după părerea sa, care este acel lucru ce dă mai multă valoare vieţii lor. Şi l-au întrebat:

- Posteşti? Şi noi postim.

Priveghezi? nici noi nu dormim...

Eşti sărac? nici noi nu avem nimic, noi ne ocupăm însă cu ştiinţa, căutând drumuri noi pentru gândirea omenească. Tu ce faci? Ce folos aduci omenirii?

- Ce fac? nimic. îmi păzesc numai sufletul de gândurile viclene.

179

Prologul nu ne spune cum au primit filozofii stoici cuvintele acestea. Dar Bătrânul, prin aceste cuvinte, a arătat toată esenţa vieţii monahale.

A-ţi păzi sufletul tău de gânduri - este o lucrare grea. Oamenii din lume nici nu înţeleg ce înseamnă cuvintele acestea. Adeseori îi auzim spunând: "De ce să-ţi păzeşti sufletul ca să nu vină gândul? Gândul vine şi pleacă. De ce să stai să te lupţi cu el?". însă cei care cugetă unele ca acestea fac o mare greşeală. Gândul nu vine în chip simplu şi apoi pleacă, ci chiar un singur gând poate face pe om să-şi piardă sufletul. Iar un altul îl poate face să se reîntoarcă pe calea vieţii şi să călătorească exact în direcţia opusă de cum a mers până atunci. Sfinţii Părinţi spun: Există gânduri de la Dumnezeu, există gânduri de la noi înşine, adică de la firea

noastră şi există gânduri şi de la diavoli. De aceea, pentru a deosebi de unde vine fiecare gând, adică dacă-1 insuflă Dumnezeu sau vrăjmaşul nostru urător de bine, sau dacă vine de la fire, ne trebuie multă trezvie şi discernământ.

Uneori, atunci când am vizitatori, nu ca acum jumătate şi jumătate, ci numai bărbaţi, care trăiesc în mare parte cu mintea (femeile trăiesc mai mult cu inima şi sentimentul), îi aud adeseori plângând u-se că trăim într-o epocă grea, că azi are libertate completă orice fel de învăţătură ateistă şi erezie, că Biserica s-a făcut ţinta atacurilor multor duşmani. Şi că începe să stăpânească frica ca nu cumva aceste valuri sălbatice ale necredinţei şi ale eresurilor s-o înece. Eu însă le spun:

- Nu vă neliniştiţi. Nu vă temeţi pentru Biserică. Ea nu se va pierde. "Porţile iadului n-o vor birui". Ea va rezista până la a Doua Venire. Nu purtaţi grijă pentru Biserică, ci

trebuie să vă temeţi mai degrabă pentru voi înşivă. Pentru ce epoca noastră este foarte grea? Ce anume o face să fie grea? Iată ce: faptul că azi este foarte uşor ca cineva să apostazieze de la Hristos. Iar când se întâmplă aşa ceva - a venit pierzarea.

Toţi cei ce urmează lui Hristos, cuvioşii Lui, vor împărăţi împreună cu El. Dar cunoaştem şi alţi oameni, care s-au îngrijit să urmeze şi să imite nu pe Hristos, ci pe satana. Cu siguranţă cunoaşteţi şi astfel de predicatori şi învăţători. Dacă nu şi lucrările lor, cel puţin numele lor: Nietzsche, Renan şi alţii. Ce au făcut? Au răsturnat principiile morale. Care va fi partea lor când ei au făcut tot ce au putut ca să semene diavolului în orice cruzime şi în orice murdărie? După moartea lor, ce altceva i-a putut aştepta decât căderea în stăpânirea aceluia? Un proverb rusesc spune: "Fă-te cu sila frate fratelui tău". Cei ce se silesc a-I plăcea lui Hristos, vor împărăţi cu El. “Fă-te cu sila frate fratelui tău”. Azi este foarte uşor să cazi de la Hristos şi să ajungi în ghearele stăpânitorului întunericului. Mergi pe stradă şi într-o vitrină vezi expusă o carte, care se pare că vorbeşte despre dumnezeirea lui Hristos. Atunci gândul îţi spune: “Hai, cumpăr-o şi citeşte-o!". E bine ca omul să nu dea importanţă unui astfel de gând, ci să cugete: "Cine mi-a adus acest gând?". Cine altul decât diavolul, de vreme ce cartea are ca scop să defaime învăţătura Bisericii? Un altul a mers, a cumpărat-o, a citit-o şi a trecut de partea cealaltă; s-a lepădat de Hristos.

Unde este începutul căderii? în gândul viclean. Oare, Tolstoi nu s-a pierdut din pricina gândurilor viclene? Altfel ar Fi putut şi el să fie sfânt. Este cunoscut faptul că odată a întrebat şi el pe soţia sa:

181

- Ce ai spune, Sofia, dacă dintr-odată aş merge la mănăstire?

Nu ştim ce i-a răspuns Sofia Andreevna. De altfel, se poate ca şi Tolstoi să fi glumit.

Vă aducefi aminte cum lui Atanasie Ivanovici din romanul Iui Qogol, "Moşierii vremii vechi", îi plăcea să o facă pe Pulheria Ivanova să se înfricoşeze. Cum îi spunea că, chipurile, se pregăteşte să plece în război împotriva turcilor. Iar când Pulheria auzea aceste cuvinte ale bărbatului ei, îi întorcea spatele. Nu ştim cum a reacţionat Sofia Andreevna la cuvintele lui Lev Tolstoi, dar ştim că viaţa lui Lev Nicolaevici (Tolstoi) ar fi fost cu totul alta, dacă nu ar fi primit un gând fatal. L-a ispitit gândul că Domnul nostru Iisus Hristos nu este Dumnezeu. Şi l-a primit şi a crezut în el. Apoi l-a ispitit iarăşi gândul că Evanghelia nu este scrisă corect. Şi a crezut şi în acest gând, corectând Evanghelia cum i-a trecut prin cap. Astfel a căzut din credinţa ortodoxă şi a început să se depărteze din ce în ce mai mult de Dumnezeu, sfârşindu-şi urât viaţa sa.

Şi totuşi Tolstoi a venit odată aici să-l vadă pe Părintele Ambrozie, dar ca un făţarnic, prefăcându-se că este însetat de mântuirea sa. însă Părintele Ambrozie i-a înţeles gândul. Tolstoi a încercat să deschidă vorba cu Părintele Ambrozie despre "evanghelia" sa. După ce a plecat Tolstoi, Părintele Ambrozie a spus numai atât despre el: "Are mult egoism (iubire de sine)". Şi cu cuvintele acestea a arătat toată suferinţa lui duhovnicească. Tolstoi s-a întors la hotelul său, în care locuia atunci şi cunoscutul scriitor Constantin Leontiev. Cei doi se cunoşteau şi de aceea Tolstoi a început să povestească lui Leontiev despre vizita sa la Optina. Atunci acel om înflăcărat s-a înverşunat şi a strigat:

182

- Dar cum ai îndrăznit, conte, să vorbeşti stareţului despre "evanghelia[11] ta?
- Şi ce adică? Mă va denunţa reprezentantului imperial al Sinodului? Să mă denunţe. Să vedem ce va ieşi din aceasta.

Iată cum l-a înţeles Tolstoi. Şi ce a început să se petreacă după conversaţia lor, tuturor ne este cunoscut.

Şi nu sunt puţine cazurile acestea când de la un singur gând începe pierzarea. Iată, de pildă, un tânăr iubeşte o fată şi începe să vorbească cu ea.

- Este după inima mea. Şi, precum se vede, şi ea mă iubeşte, se gândeşte la mine şi vrea să se căsătorească cu mine. S-o iau

de soţie? Să mă căsătoresc cu ea? Primesc atâta salariu şi abia îmi ajunge mie. După căsătorie va trebui să-l împărfim în două şi atunci îmi va fi foarte greu. Mai bine va fi s-o înşel. Acum să petrec bine cu ea, după care o voi izgoni, ca pe o lămâie stoarsă.

Şi dacă se întâmplă ca cineva să nu dea prea mare importantă gândului acestuia, va găsi un sfătuitor care să-i spună:

- Principiile morale sunt relative. Poruncile Evangheliei nu sunt necesare. Viata ne-a fost dată să o petrecem. Trebuie să ne desfătăm de toate câte ea ni le poate da. Viata este o luptă pentru supravieţuire. Trebuie să trăim pentru plăcere şi să călcăm peste cei mai slabi, fără reţineri, fără multe şovăieli, jertfindu-i pentru desfătarea noastră.

Şi astfel toate se săvârşesc. Omul a găsit o filosofie confortabilă şi o foloseşte inconştient. îi ajunge să se încreadă într-o oarecare altă persoană, şi nu dă nici o importantă durerii pe care o pricinuieşte victimei sale.

Filozoful englez Darwin a fondat un întreg sistem. Potrivit lui, viata este o luptă pentru supravieţuire. Lupta
183
celor puternici împotriva celor slabi. Cei învinşi sunt osândiţi cu nimicirea, iar biruitorii triumfă.

Acesta este principiul de bază al acestei filosofii sălbatice. Cei care o primesc nu ezită să omoare omul, să exploateze femeia, să înşele pe cel mai bun prieten şi să le facă pe toate acestea foarte liniştiţi, având conştiinţa împăcată, că au dreptul să facă toate aceste crime.

Şi care este începutul tuturor acestora? Un gând pe care l-au primit oamenii. Un gând care ne spune că nimic nu ne este oprit, că poruncile lui Dumnezeu nu ne sunt necesare şi că canoanele bisericeşti ne reduc libertatea.

Dar legile bisericeşti nu sunt grele. Ce ne cere Biserica? Să ne rugăm, să postim, atât cât putem. Asta trebuie să faci. Domnul însuşi spune despre poruncile Lui că nu sunt grele. Şi care sunt poruncile Lui?

- Fericiţi cei milostivi... Ei bine, aceasta deja o împlinim. Mi s-a înmuiat inima noastră şi de aceea miluim şi ajutăm.
- Fericiţi cei blânzi... Iată marele zid care ne desparte de porunca aceasta: Suntem supărăcioşi...
- Fericiţi veţi fi când vă vor ocări... Iubirea de sine şi mândria noastră este pentru noi un obstacol de nedesfi- inţat, care nu ne lasă să păzim porunca aceasta. Arătăm uşor milă. Iar mânia o folosim ca pe un lucru bun care ne ajută să ne rezolvăm problemele, dar nu ca să răbdăm când suntem ocărâti sau să răsplătim cu bine celor ce ne-au ocărât. însă aceasta este ceva imposibil pentru

noi. Iată încă un stăvilar care ne desparte de Dumnezeu. Iar noi nici nu gândim că trebuie să-l depărtăm. Şi cât este de necesar lucrul acesta!

184

Dar unde vom căuta puterea? în rugăciune. Există o carte foarte frumoasă în care se descrie lucrarea rugăciunii. Provenienţa ei este următoarea:

în Muntele Atonului a trăit un bătrân cu numele Deziderie. într-o vreme în Aton s-au ridicat valuri sălbatice. Viaţa monahilor ruşi a început să se facă grea, încât erau ameninţaţi cu izgonirea. Atunci ruşii atoniţi s-au adunat şi s-au sfătuit ce să facă. Părerile erau împărţite. Unii propuneau să meargă la Londra, la împărăteasa Angliei, s-o roage să le vândă pământ în Austria, ca să construiască acolo noua lor mănăstire. Dar propunerea aceasta a fost respinsă. Astfel au rămas la a doua: Să plece în Caucaz. Şi astfel s-a construit în Caucaz "Ploui Aton'. Printre monahii, care s-au mutat acolo, a fost şi Părintele Deziderie. Dar foarte repede zgomotul vieţii de obşte a început să-l obosească şi de aceea s-a îndepărtat în pădurile Caucazu- lui pentru mai multă linişte. Dar nu a plecat cu de la sine putere, ci cu binecuvântarea bătrânilor. Aici a trăit o viaţă cu adevărat îngerească. Este greu să spunem dacă avea sau nu grădină, dar mâncarea lui erau verdeţurile, iar băutura apa. în locul acela a încercat adevărata fericire, care constă în comuniunea sufletului cu Dumnezeu şi pe care în zadar o caută oamenii în vânarea bucuriei nestătătoare a acestei lumi.

Părintele Deziderie a avut un ucenic cu care discuta despre lucrarea lăuntrică, adică despre "rugăciunea minţii". După ce Părintele Deziderie a adormit şi a fost înmormântat, ucenicul a început să scrie toate convorbirile lor. Când a mers la el un alt atonit, Părintele Benedict, a găsit convorbirile acestea în manuscris. Acestuia i-a venit ideea să le tipărească şi de aceea a venit în Schitul nostru cu această propunere. Dar noi, neavând destule mijloace pen

185

tru o astfel de lucrare atât de mare, l-am trimis la marea doamnă Elisabeta Teodorovna, ca să-i înlesnească posibilitatea să tipărească acea carte minunată.

Am câteva exemplare la mine, pe care le pot oferi oricui are dorinţă să citească.

însă cartea aceasta nu trebuie citită numai o dată. Cine vrea să primească ceva din înţelesul ei adânc, trebuie s-o citească de

mai multe ori şi atunci se va încredinţa cât de multă îndulcire pricinuieşte celor ce au chemare la viaţa contemplativă.

Să dea Dumnezeu ca citirea acestei cărţi nu numai să vă hărăzească această mare îndulcire, ci să vă ajute şi în lucrarea pentru mântuirea sufletelor voastre!

Omilia 12

Când Dumnezeu a vrut să dea oamenilor Legea Sa, a ales ca mijlocitor între Sine şi oameni pe Moise. Dar şi Moise ca să poată vorbi cu Dumnezeu, s-a suit singur pe muntele Sinai, lăsând poporul la poalele acestuia.

De ce a făcut astfel? Mu i-ar fi fost mai uşor să vorbească cu Dumnezeu dacă rămânea în mijlocul poporului? Mu, nu i-ar fi fost mai uşor, căci, poporul l-ar fi împiedicat să-şi înalţe mintea la Dumnezeu. Acolo unde este popor, este şi zgomot, iar zgomotul amuţeşte glasul sufletului. Şi omul nu poate trăi cu Dumnezeu, atât timp cât rămâne în mijlocul oamenilor.

Tot astfel şi noi, urmând proorocului Moise, ne-am depărtat de zgomotul şi tulburarea oamenilor şi am mers la Sinai. Aici este bine. Este bine să fii împreună cu Domnul, dar este şi mai bine dacă eşti pe Tabor împreună cu

Mântuitorul Hristos. Atât de bine a fost acolo, încât Apostolul Fetru a vrut să rămână pe Tabor pentru totdeauna. "Doamne, bine este să fim aici. Să facem trei colibe”.

Este bine pe Tabor. Acolo să mergem şi noi. La acest munte au mers şi încă mai merg destui însetaţi de mântuire. Dar unul urcă până la jumătatea muntelui, altul urcă mai sus, iar pe alţii îi găseşte moartea în urcuş. Şi toţi aceştia sunt ai lui Dumnezeu.

Dar sunt şi unii care mai mult cercetează despre Tabor. Vor să pornească şi să urce pe el, dar ceva li se întâmplă. Fac un pas înainte şi doi înapoi. Şi astfel nu au putere să urce. Dar şi pe aceştia îi va mântui Domnul, deoarece are putere şi vrea să acopere slăbiciunea celor ce-L caută. Dumnezeu îi poate ajuta să urce nu numai doi paşi, ci chiar până în vârful muntelui, dar şi ei să meargă puţin. E destul să nu stea şi să calce în acelaşi loc, precum fac gâştele când se supără. Pentru că într-adevăr, păsările acestea, găgăind în felul lor, se învârt în acelaşi loc, fără să meargă nici înainte nici înapoi. La fel fac şi unii oameni, precum şi mulţi scriitori, ca de pildă Puşkin. El a avut clipe de iluminare, de înălţare la cer, în care imaginaţia lui s-a ridicat mai presus de gloată. Dar obiceiul lui cel rău - de a cugeta cum îi dictau patimile şi de a trăi pentru satisfacerea lor - l-a ţinut legat de pământ. A încercat

să zboare la cer ca un vultur, dar fiindu-i aripile rupte s-a târât numai pe pământ... Este un lucru foarte urât, să trăiască cineva astfel.

Trebuie să urcăm pe Tabor, dar să nu uitaţi că drumul spre Tabor este unul singur: prin Golgota. Alt drum nu există.

Deci, dacă vrei să trăieşti cu Dumnezeu, pregăteşte-te să suferi mâhniri. Amin.

în LOC DE EPILOG

nimeni şi nimic nu poate vătăma pe om, dacă nu se vatămă el însuşi pe sine.

Cel care nu se depărtează de păcat, chiar de i s-ar da mii de mijloace de mântuire, cu nimic nu-i vor folosi.

Unul este răul în lume: păcatul.

luda a căzut, cu toate că a fost permanent cu Mântuitorul, iar dreptul Lot s-a mântuit, cu toate că trăia în mijlocul Sodomei.

Acestea, şi alte gânduri asemenea, îmi vin în minte când cercetez cuvintele Sfinţilor Părinţi şi arunc o privire peste cele ce se petrec împrejurul nostru.

Stareţul Flicon - "Epistola către mama sa”, 1922

SFATURI CĂTRE MONAHI

I.

SFATURI CĂTRE PĂRINTELE NICON....

190

La editura noastră au apărut:

Epistole , Cuviosul Faisie Aghioritul "Cuviosul Hagi Gheorghe , Cuviosul Faisie Aghioritul "Sfântul Arsenie CapadodanuT, Cuviosul Faisie Aghioritul Flori din Grădina Maicii Domnului", Cuviosul Paisie Aghioritul

"Cuviosul Iosif Sihastrul", Monahul losif Vatopedineanul "Crâmpeie de viată", Arhim. Epifanie Teodoropulos "Familiei ortodoxe, cu smerită dragoste , Arhim. Epifanie Teodoropulos

Feridtul Iacov Ţalichis ", prof. Stelian Papadopulos Patriarhii sau Pământul Canaanului", roman religios "Gândurile şi înfruntarea lor", Ierom. Benedict Aghioritul "Cu durere şi dragoste pentru omul contemporan" (Voi. 1), Cuviosul Faisie Aghioritul

Trezire duhovnicească" (Voi. 2), Cuviosul Faisie Aghioritul Tievointă duhovnicească" (Voi. 3), Cuviosul Paisie Aghioritul

Sfântul Andrei cel nebun pentru Hristos , Arhim. Ignatie -
Sfânta Mănăstire Paraclitu
Sfântul nicolae Planas , Monahia Marta
"Fericitul Staret Gheorghe Karslidis", Monahul Moise
Aghioritul
"Stareţul Varsanufie”, (Sfaturi către monahi şi omilii duhovniceşti), Mitropolitul Meletie de Tlicopole Patimile şi vindecarea lor",
Ierom. Benedict Aghioritul "Cuviosul David «Bătrânul»" - Mănăstirea Cuviosul David, Eubeea
Acatistul şi Paraclisul Maicii Domnului Carte de rugăciuni
"Parastasele şi folosul lor", Ierom. Benedict Aghioritul Acatistul şi Paraclisul Sfinţilor Ciprian şi Iustina
191

- Părintele Palsie mi-a spus", Atanasie Rakovalis
- Viata de familie’ (Voi. 4), Cuviosul Paisie Aghioritul

Vor apărea:

- Bătrânul Arsenie", Monahul Iosif
- Cuviosul Efrem KatunaktotuT', Ierom. Iosif Aghioritul
- "Maeştrii-Guru, tânărul şi Părintele Paisie', Dionisie

Parasiotul

- Kaiyes - Colina Sfinţilor (Sfinţii Rafail, Nicolae şi Irina),

Vasiiichi Raiii

în Colecţia Muzică Bizantină au apărut:

- Buchet muzical athonit - Sfânta Liturghie - voi. 1
- Buchet muzical athonit - Vecernia - voi. 2
- Buchet muzical athonit - Utrenia - voi. 3

- Paraclisul Maicii Domnului
- Sliy'ba învierii
- Buchet muzical athonit - Polieleele - voi. 4
- Buchet muzical athonit - Anastasimatarul - voi. 5
- Sliy'ba Sfântului Acoperământ

Vor apărea:

Buchet muzical athonit - Psaltlrionul - voi. 6

Centru de difuzare:

Editura «Evanghelismos» Bucureşti, Str. Pridvorului nr. 15, Bl. 12, Sc. A, Ap. 1, Sector 4 Tel. 331 10 22; 0722 690 272